

Kohtanen hyväksyi toimintakertomuksen, paitsi mitä tulee Puron asiaan. Puoluetoimikunta on tehnyt tehtävänsä hyvin ja kaikkea tunnustusta ansaitsevalla tavalla. Kun Puro ei kuitenkaan ole luopunut hänelle uskotuista luottamustoimista, ehdotti hän Puron erottamista puolueesta.

Gylling arvosteli Puron menettelyä ja esitti hyväksyttäväksi seuraavan Viipurin länt. vaalipiirin sos.-dem. piirikokouksessa hyväksytyn ponnen:

»Koska O. H. Puron allekirjoittama kiertokirje, jossa maaherroille annetaan sellainen ohje, että poliisimiesten yhdeksi pätevyysvaatimukseksi on asetettava suojeluskuntakouluutus, on jyrkässä ristiriidassa puoluepäästöstemme ja yleensä sosialistisen katsantokannan kanssa, on tätä Puron tekoa pidettävä paheksuttavana.»

Puoluesihtööri *Wiik* lausui, että Puro on kyllä tarkastanut viime vuoden tilit «ikä Paasivuori ole ollut oikeutettu sitä kieltämään. Puro ei ole tarkoittanut niskoitella puoluepuoleiston pääöstä vastaan, vaan on ollut epäselvillä sen tulkinnasta. Hänen osakseen tullut rangaistus saisi kyllä jo riittää.

Aalto, *Vilho* kannatti Puron erottamista puolueesta.

Hakkila puolustautui eräisiin häneen kohdistettuihin syytöksiin nähden, sanoen joutuneensa luetteloon aivan syyttä. Hän teki tehtävänsä ollessaan virka-asemassa. Jos tämä menettely on rangaistavaa, olisi välttämätöntä laatia jonkinlainen käyttäytymisopas puolueen jäsenille, jotta vasfedes voisi moisia tapauksia varoa.

Kock yhtyi *Gyllingin* esittämään paheksumislausuntoon.

Tämän jälkeen olivat pyydettyt puheenvuorot loppuunkäytetyt ja keskustelu päättyi. Asia lähetettiin menettelytapa valiokuntaan. Keskustelutta hyväksyttiin seuraavat kohdat:

Kansainväliset asiat,

sekalaiset asiat,

puoluepuoleisto,

puoluetoimikunta,

puoluetoimiston henkilökuunta ja uudelleenjärjestely.

Puoluetoimikunnan toimintakertomus oli täten loppuunkäsitelty.

Puoluetoimikunnan tilikertomukset vuosilta 1926—29.

Tilikertomukset esitti järjestösihtööri *Sallila*,

Lehtinen huomautti, että Työväen Kalenterin tilin kohtaa olisi tarkistettava. Järjestöt' joutuvat lunastamaan huomattavat määrät kalenteria, ja täten niihin kiinnitetyt pääomat joutuvat makaamaan korottomina. Kalenterin painos olisi otettava niin pieneksi, ettei

sitä tarvitse järjestöille tyrkyttää enemmän, kuin mitä ne kohtuudella pystyvät lunastamaan.

Tämän huomautuksen jälkeen päätettiin asia lähettää raha-asiainvaliokuntaan. Samaan valiokuntaan lähetettiin keskustelutta myös O. Y. Kansanvallan toimintakertomus.

Piirien toimintakertomukset.

Aattela ei hyväksynyt sitä lyhentämistä, jolla mainittu kertomus oli hänen mielestään pilattu. Suuritöiset tilastot on jätetty pois, samoin piirijuhlia koskeva kohta. Lyhentäminen olisi saanut olla johdonmukaista ja muissakin kohdissa samanlaista.

Sallila vastasi Aattelalle, että mainitun vaalipiirin kertomus oli laajin, eikä sitä sellaisenaan olisi voitu millään painattaa. Yleensä on kaikkien piiritoimikuntien toimintakertomuksia tuntuvasti lyhennetty, jotta painatuskulut saataisiin edes hiukankaan kohtuullisiksi.

Piirien kertomukset päätettiin hyväksyä sellaisinaan.

Tämän jälkeen otettiin käsiteltäväksi kertomus

Eduskuntaryhmän toiminta.

Harvala selosteli ryhmän toimintaa, kohdistuen huomiota pääasiassa vuoden 1929 syysistuntokauteen, jota ei ryhmän kertomuksessa ole kosketeltu. Mainittuaan Sunilan hallituksen kaatumisesta, johon ryhmä oli vaikuttanut, vaikkakaan se tekemällään välikysymyksellä ei ollut hallituksen kaatamiseen pyrkinyt, jatkoi hän:

Kun Mantereen hallitus astui vuoden 1928 lopulla toimeensa, jätti se eduskunnalle helmikuussa 1929 esityksen virkamiesten palkkojen korottamisesta. Ryhmässä oli esityksestä alustapitään sellainen käsitys, että se oli heikosti valmisteltu ja ettei sitä sellaisenaan voitu hyväksyä. Tämän vuoksi ryhmässä asetuttiin sille kannalle, että hallituksen esitys olisi hylättävä ja koetettava sensijaan antaa joitakin ohjeita siitä, millä tavalla vastaisuudessa olisi palkkakysymystä koetettava järjestää. Väliaikaisena toimenpiteenä päätti ryhmä myöntää hallituksen käytettäväksi ainoastaan 3 % milj. markkaa, joilla voitaisiin korjata oppikoulunopettajien tuntipalkkoja. Ryhmässä oli tosin myöskin mielipide, jonka mukaan hallituksen käytettäväksi olisi pitänyt antaa esim. 20 milj. markkaa, jolla palkkausoloissa olevia pahimpia epäkohtia olisi voitu auttaa, mutta tämä mielipide jäi vähemmistöön. Enemmistö nojasi kantansa nähdäkseen seuraaviin maassa vallinneista olosuhteista johtuviin seikkoihin, nimittäin, että ensinnäkin maalaisliitto oli aina käyttänyt virkamiesten

palkkojen vastustamista agitatioaseenaan meidän puolueitamme ja muitakin puolueita vastaan. Tämän vuoksi ei tahdottu hyväksyä hallituksen esitystä, varsinkin kun vastuu olisi langennut sosialidemokraattiselle puolueelle, jonka kannatukseen hallitus ilmeisesti oli esityksen jättäessään luottanut. Toinen näkökohta, johon ryhmä kantaansa perusteli, oli maaseudulla sattunut kato, josta aiheutui, että maaseudun väestön toimeentulo oli heikko. Kolmas oli se, että valtion virkamiehistö yleensä on vihamielinen sos.-dem. työväenliikkeelle ja kohtelee sitä epäsuopeasti kaikkialla, missä saa siihen tilaisuuden. Näillä perusteluilla ryhmä tuli siihen tulokseen, että se ankarasta painostuksesta huolimatta päätti hylätä hallituksen esityksen ja myöntää ainoastaan 3 % milj. markkaa oppikoulunopettajien tuntipalkkojen korotuksiin. Ryhmän taholta tehty ehdotus siitä, että vastaisuudessa virkamiesten palkkoja tarkistettaessa otettaisiin huomioon kullakin paikkakunnalla vallitsevat elinkustannukset, ei tullut hyväksytyksi.

Eduskunnan hylkäävä päätös ei kuitenkaan tyydyttänyt hallitusta. Asiaa käsiteltäessä eduskunnassa ilmoitti pääministeri, ettei hallitus voi uskoa siihen, ettei Suomen kansa myönnä hallituksen käytettäväksi pyydettyjä varoja, jos se saa siitä lausua mielipiteensä. Ilmeisesti tähän käsitelykseen nojaten hallitus hajottikin eduskunnan ja määräsi uudet vaalit toimitettaviksi heinäkuun 1 päivänä. Edistyspuolue ja sen mukana hallituksessa ollut kokoomuspuolue heittivät valitsijain vastattavaksi kysymyksen, onko palkkoja koroitettava tai ei. Myöhemmin koetettiin tätä hajottamispohjaa laajentaa siten, että muka pyrittiin kohottamaan parlamenttarismin tasoa, poistamaan eduskunnasta puolueiden väliset taktikoimiset. Tällä tavoin pyrkivät hallituspuolueet siihen, että eduskuntaan tulisi suomalaisten porvarien enemmistö, joka voisi muodostaa hallituksen, jolla olisi eduskunnan enemmistön kannatus. Kun sitten vaalit 1 päivänä heinäkuuta suoritettiin, ei hallituksen ohjelma saavuttanut menestystä. Päinvastoin ne puolueet, jotka olivat asettuneet vastustavalle kannalle, saavuttivat voittoja tai ainakin säilyttivät entisen asemansa. Ja kun eduskunta elokuun alussa kokoontui, jättikin hallitus katsoen vaalien tulokseen paikkansa ja maalaisliitto Kallion johdolla muodosti uuden hallituksen neuvottelematta asiasta ainakaan sos.-dem. ryhmän kanssa.

Heti vaalien jälkeen kokoonnuttuaan sai eduskunta hallitukselta paitsi muita tavanmukaisia esityksiä myöskin esityksen, joka kuvasi sitä suuntaa, mihin meillä ollaan sisäpolitiikassa kulkemassa, nim. esityksen painovapauslain koventamisesta. Tämä jäi viime eduskunnassa käsittelyasteelle. Koko viime syksyn vallitsi eduskunnassakin

taantumukselliset tuulet sosialisella, taloudellisella ja poliittisella alalla. Tästä on kuvaavana esimerkkinä se, että viime syys-tuntokautena ehdittiin tehdä useita samaan suuntaan käyviä päätöksiä. Sellaisina on mainittava sairausvakuutuslain hylkääminen, minimipalkkoja koskevan suosituksen hylkääminen, äänioikeus-ikärajan alentamista koskevan lakiehdotuksen hylkääminen, suojeluskuntamäärärahojen korottaminen, tullien korottamista tarkoittavan esityksen hyväksyminen j.n.e. Kun päästiin joulukuuhun, kärjisty sisäpoliittinen tilanne entistä enemmän, mutta sitä ennen koskettelen viimeisiä eduskuntavaaleja.

Mainitsin jo, että hallitus hajoitti eduskunnan virkamiesten palkkakysymyksen takia, samalla kun hallituspuolueiden taholta esitettiin vaatimus parlamenttaarisen toiminnan kohottamisesta. Sen tarkoituksena oli saada eduskuntaan enemmistö, joka tyydyttäisi paremmin niiden puolueiden vaatimuksia, jotka tämän vaalitunnuksen olivat heittäneet. Vaalien aikana esitettiin lisäksi määrättyyn suuntaan käypiä vaatimuksia m.m. kokoomuspuolueen taholta, että valtiovallan on ryhdyttävä erikoisiin toimenpiteisiin kommunisteja vastaan. Mutta kun nämä puolueet vaaleissa kärsivät tappion, oli se omiaan katkeroitamaan ainakin kokoomuspuolueen mieltä, kun se ei laillisella tavalla saanut käsiinsä sellaista valtaa, joka sille oman mielipiteensä mukaan kuuluisi. Tästä johtuu helposti käsitys, että koko eduskunnallinen järjestelmä ja hallitusvalta on keltoton. Kun samaan aikaan kommunistit tehostivat toimintaansa siten, että järjestivät elokuun 1 päivän erikoiseksi kadunvalloituspäiväksi ja muutenkin järjestivät katumielenosoituksia, Tammisaaren syömälakon y.m. ja kun kommunistit näissä epäonnistuivat ja lähtivät pyytämään eduskunnalta apua lapualaisia vastaan, olivat nämä seikat omiaan lisäämään sisäpoliittista jännitystä. Kun Lapuan tapauksia koskeva välikysymys oli eduskunnassa esillä, odotettiin yleensä suurella mielenkiinnolla, saavatko kommunistit Lapuan tapausten johdosta kaadetuksi hallituksen, joka ei ollut syypää siihen, että Lapuan körttiläiset häiritsivät kommunisteja. Tällöin sos.-dem. ryhmä äänesti yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta, katsoen, että samaan aikaan, kun kommunismin vaaraa liioitellaan, koetetaan oikeiston taholta kärjistää tilannetta.

Kun nämä Lapuan tapaukset olivat näin jännittäessään sisäpoliittisen tilanteen heittäneet ikäänkuin jonkunlaisen kekäleen ruuti-tynnynriin, herättäneet porvarillisen yleisön mielipiteen ja samalla koettaneet eliminoida pois porvariston keskuudessa vallinneet erimielisyydet, sai kommunismin vastainen toiminta harvinaisen suuren kannatuksen porvarillisen yleisön keskuudessa, niin että liikehtimistä

alkoi syntyä koko maassa. Tästä johtui sekin, että hallitus puolestaan otti esille yhdistyslain muutosta koskevan asian ja jätti siitä eduskunnalle esityksen joulukuun 7 päivänä. Kun hallituksen esitys eduskunnalle jätettiin, lausui hallitus samalla toivomuksen, että eduskunta ratkaisisi asian vielä ennen joulua. Samana päivänä, kun yhdistyslain muutosta koskeva esitys lähetettiin valiokuntaan, päätti sos.-dem. ryhmän valmistavavaliokunta antaa lakivaliokunnan jäsenille ohjeen, ettei asian käsittelyä ole tarkoituksellisesti jarrutettava. Toisen kerran otti ryhmä asian esille kokouksessaan 12/12 ja päätti antaa lakivaliokunnan jäsenille ohjeen, että hallituksen esitys on hylättävä ja sellainen vastalause mietintöön liitettävä. Näin valmistui asia lakivaliokunnassa sellaiseen muotoon, että ne valtuudet, joita hallitus oli pyytänyt, olisi siirretty kihlakunnan oikeuksille, joiden tehtäväksi olisi jäänyt rikolliseen toimintaan itsensä syytäviksi tehneiden yhdistysten lakkauttaminen. Kun lakivaliokunnan mietintö oli tullut tunnetuksi, antoi hallitus ryhmälle tiedon, ettei se tule hyväksymään ehdotusta, vaan jättää paikkansa, jos se tulee päätökseksi. Tämä saatettiin ryhmän tietoon 16/12, mutta päätti ryhmä edelleenkin äänestää lakivaliokunnan ehdotuksen puolesta, siis hallituksen minimivaatimuksia vastaan, odottaen, että hallitus tyytyy tähän lopputulokseen. Kun asia tuli eduskunnassa esille, teki hallitus asiasta kabinettikysymyksen. Äänestyksessä hallituksen minimivaatimusten (ed. Lohen ehdotus) ja lakivaliokunnan ehdotusten välillä oli poissa eräitä sos.-dem. ryhmän jäseniä. Ed. Lohen ehdotus voitti ja asia palasi suurenavaliokuntaan, joka jälleen päätti puoltaa lakivaliokunnan ehdotusta. Kun asia palasi eduskuntaan jatkettuun toiseen käsittelyyn 17/12 äänestettiin siitä, onko eduskunnan pysyttävä aikaisemmassa päätöksessään vaiko, hyväksyttävä suurenavaliokunnan ehdotus. Tällöin oli taas sosialidemokraatteja poissa äänestyksestä. Tällä tavoin asia toisessa käsittelyssä meni niin, että hallitus sai minimivaatimuksensa eduskunnan päätökseksi. Miten ryhmä tulisi menettelemään kolmannessa käsittelyssä, siitä päätettiin 19/12 ja ryhmä päätti tällöin 33 äänellä 11 vastaan äänestää lain hylkäämisen puolesta. 11 ryhmän jäsentä olisi tahtonut toimia niin, ettei laki tulisi hylätyksi. Edelleen ryhmä päätti 42 äänellä 5 vastaan, että lakia ei äänestetä yli vaalien. Kuten tunnettua, äänesti eduskunnassa kolme ryhmän jäsentä kommunistien mukana lain lepäämään jättämisen puolesta.

Tästä selonteosta käy selville, että ryhmä erinomaisen vakavasti käsitteli tätä asiaa, mutta sen ratkaisu ei ollut helpoimpia siihen katsoen, että hallitus joka tapauksessa vaati hyväksyttäväksi esittämänsä minimiohjelman. Hallitus ei suostunut siihen, että laki. olisi ollut

määräaikainen eikä siihen, että lain käsittely olisi lykätty helmikuuhun. Ryhmän keskuudessa vallitsevan mielipiteen mukaan pidettiin selvänä, ettei ryhmä itse voi osallistua mahdollisesti aiheuttamaansa hallituspulan selvittämiseen. Luulen, että niiden jäsenten menettelyyn, jotka ryhmän päätöstä vastaan toimivat, vaikutti se, ettei ryhmä voinut ottaa vastatakseen siitä tilanteesta, jonka se aiheuttaisi hallituksen kaatamisella. En tiedä, mikä käsitys lienee teillä silloisesta sisäpoliittisesta tilanteesta. Täällä oli se käsitys, että oli liikkeellä voimia, jotka pyrkivät siihen, että saisivat toteuttaa ohjelmansa sivu eduskunnan. Mitä perää siinä on, on vaikeata sanoa. Ryhmänkin keskuudessa oli tästä asian puolesta kaksi mielipidettä.

Tahtoisin kuitenkin vielä sanoa, että on ilmeistä, ettemme vielä ole päässeet näistä asioista. Niitä on vielä edessämme. Painovapauslain supistamiskysymys tulee esille helmikuussa ja arvelen, että muuttenkin pyritään kommunistien toiminnan supistamiseen niin vähäiseksi kuin mahdollista. Voimme myöskin ennenpitkää joutua uusiin eduskuntavaaleihin, joissa porvaristo koettaa saada vastattavaksi: kommunistien puolesta tai heitä vastaan. Puoluekokouksen pitäisi näiden tapausten varalta perusteellisesti käsitellä tätä asiaa ja ratkaista kysymys siitä, onko ryhmän tiukan tullen kaadettava hallitus, mutta ei otettava osaa tilanteen selvittämiseen, tai osoitettava, mitä muita keinoja ryhmällä on käytettävissään. Ryhmän kanta olisi varmasti selvempi, jos kokous sanoisi, että ryhmän on otettava vastuu toimenpiteistään.

Harvalan puheenvuoron jälkeen otettiin klo 18 1 % tunnin päivälisaika, ja keskustelua jatkettiin jälleen klo 20. Puheenjohtajana edelleen V. Tanner.

Pyö halusi kajota muutamiin vanhempiinkin asioihin, joissa oli rikottu ryhmän päätöksiä. Esim. kieltolain 9:n pykälän muuttamisessa poikettiin ryhmän päätöksistä. Viimeinen paha oli se, että ryhmä hajaantui päätettäessä yhdistyslain muuttamisesta. Kummasteli, miksi ryhmässä sellaista sekavaa esiintymistä pääsi esiintymään, vaikka ryhmän päätös oli selvä. Edustajat eivät ole oikeutetut edustamaan itseään, vaan he edustavat kansaa ja valitsijoitaan. Joukot eivät millään tavalla tällaista menettelyä ymmärtäneet. Niinpä olikin kaikissa perusjärjestöissä hoiperrelleet edustajat tuomittu, vieläpä vaadittu heidät erotettaviksikin puolueesta. Tullikysymyksen suhteen on ryhmässä tapahtunut rakoilemista, ja mainitsi pj a erikoisesti tässä yhteydessä edustaja Lehtiköisen. Ehdotti asian käsiteltäväksi kohta kohdalta ja lähettäväksi senja Ikeen menettelytapavaliokuntaan.

Tehdyn ehdotuksen perusteella päätettiin nyt rajoittaa puheaika 3 minuuttiin, sekä myöskin puheenvuorot.

Huttunen, P. totesi, että ryhmän keskuudessa on ilmennyt suurta kurittomuutta, vaikka piirikokoukset ympäri maan ovat tässä suhteessa antaneet edustajilleen ankarat evästykset. On siis vihdoinkin ryhdyttävä tarmokkaisiin toimenpiteisiin tällaisen kurittomuuden poistamiseksi. Harvalan selostus yhdistysläkiasiassa ei tyydyttänyt puhujaa.

Kanto lausui Tampereella kiinnitetyn erikoisesti huomiota ryhmän hajanaiseen esiintymiseen yhdistyslain muutosta käsiteltäessä. Lakia olisi yhtenä miehenä pitänyt puolustaa. Nyt voi silmukka joutua meidän omien järjestöjemmekin kaulaan. Esitti Tampereen kunnallisjärjestön hyväksymän ponnen: »Tampereen sos.-dem. kunnallisjärjestö lausuu käsityksensä, että sos.-dem. eduskuntaryhmä ei ole täysin johdonmukaisesti käyttänyt kaikkia mahdollisuuksia taantumuksen vastustamiseksi. Kunnallisjärjestö toivoo, että ryhmä selvittäisi oppositioasennettaan, vahvistaisi yksimielisyyttään ja lujittaisi vastuuntunnettaan, jotta se tilanteen edelleen kehittyessä olisi valmis positiivisinkin ottein kansanvaltaa ja tasavaltaa puolustamaan.

Bryggari: En pyytänyt puheenvuoroa siinä mielessä, että koettaisin vaikuttaa edustajakokouksessa tehtävään päätökseen, vaan tuodakseni esille ne tekijät, jotka vähemmistö on ottanut huomioon ja joita se ei ole voinut sivuuttaa silloin, kun tämä kysymys oli eduskunnassa esillä. On mainittava, että sen tilanteen olivat esille loihittaneet ne kaksi äärimmäisyysryhmää, joista kumpikaan ei hyväksy kansanvaltaista hallitusmuotoa, ja ne ryhmät ovat kommunistit ja kokoomuslaiset. Ne menettelytavoillaan loukkasivat toisiaan niillä edesottamisilla, joista täällä mainittiin jo ryhmän puolesta selostusta annettaessa, siten että voitiin saada fascistinen mielipide mahdollisiin man uhkaavaksi. Kansalaiskokouksissa, joita pidettiin eri puolilla maata, oli esillä eivät ainoastaan ponnet, vaan myöskin tarkoitus ryhtyä toimintaan. Niitä kokouksia on arvosteltava aivan toisella tavalla kuin kommunistien kokouksia. Meidän käsityksemme mukaan oli siis tilanne tavattoman vakava, ja minä haluaisin vetää johtopäätöksen myöskin siitä, että ei ryhmänkään mielipiteen mukaan ollut tilanne mikään toisarvoinen, koska se kieltäytyi vähemmistöoikeutta käyttämästä, kieltäytyi äänestämästä lakiesitystä yli vaalien.

Pyydän ensinnäkin palauttaa mieleen, mitä lainmuutos sisältää. Se sisältää muutoksen kahdessa kohdassa, ensiksikin siinä, että maaherroille annetaan oikeus lakkauttaa sellainen yhdistys, joka toimii vastoin lakeja ja hyviä tapoja, mutta että tuo hallinnollinen päätös on 14 päivän kuluessa alistettava oikeuden tutkittavaksi ja ratkaistavaksi.

Toiseksi se sisältää muutoksen voimassaolevaan lakiin siinä, että sellainen uusi yhdistys, joka jatkaa lakkautetun yhdistyksen toimintaa, on myöskin oikeus lakkauttaa. Nämä ovat ne muutokset, joista minun mielestäni on liian vähän julkisuudessa mainittu, kun on arvoستeltu yhdistyslain muutoksia. Kun eduskunnassa oli toisessa käsittelyssä sitten tämä hallituksen esittämä yhdistyslain 21 pykälän muuttaminen, niin silloin", kun se palasi valiokuntaan, järjesti kokoomus — en voi vapautua siitä, että se tahallaan sen järjesti — asian siten, että osa kokoomuksen edustajista poistui eduskunnasta huvittellemaan, mutta samaan aikaan ryhmän puheenjohtaja puhui voimakkaasti hallituksen esityksen hyväksymisen puolesta. Tässä oli tarkoituksena menetellä samalla tavalla kuin Vaskurin asiassa. Meissä heräsi kysymys, annammeko asian mennä siihen, mihin kokoomus aikoo sen johtaa, vai tahdommeko asettaa sulkuja, ja tulimme siihen käsitykseen, että kokoomuksen suunnitelman ei ole sallittava toteutua. Meillä on nim. tiedossa jokaisella täällä mukana olevalla, mihin kokoomus pyrkii. Sen pyrkimyksenä ei ole kansanvaltaisen hallitusmuodon säilyttäminen, vaan sen tuhoaminen. Sama on kommunistienkin päämäärä. Kun asia tuli toiseen käsittelyyn suuresta valiokunnasta, silloin joko tahallisesti taikka sattuman johdosta mielestäni eduskunnan puhemies menetteli kummallisella tavalla. Eduskunnassa asia joutui lippuäänestykseen, ja ne puheenvuorot, mitä oli pyydetty, jouduttiin sivuuttamaan, koska edustajat eivät olleet saapuneet. Ja tässä asteessa ollessa oli valittava kahdesta mahdollisuudesta. Ensiksikin siitä, hyväksytäänkö suuren valiokunnan ehdotus, joka sisälsi sen, että hallituspula olisi syntynyt ja yhdistyslakia samalla muutettu, vai hyväksytäänkö eduskunnan päättämässä sanamuodossa lainmuutos, jolloin pelastutaan hallituspulasta. Minä toivoisin, että kun tuomio julistetaan, niin tämäkin kohta otetaan huomioon. Kun kuitenkin yhdistyslaki olisi tullut muutetuksi, niin arvelin, että oli selvempää, että ainakin pelastuttiin hallituspulasta. Ne minimivaatimukset, jotka hallitus ilmoitti, olivat ryhmällä tiedossa, ja me vaadimme ryhmässä, että tätä tilannetta olisi arvioitava vähän laajempaa taustaa vastaan, kuin mitä lakiin suhtautuminen sisältää. Me vaadimme paitsi sitä, että ryhmä päättää paitsi lain hylkäämisestä tai hyväksymisestä, myöskin siitä, mikä on seurauksena, jos laki ei tule hyväksytyksi, nim. hallituspulasta. Tähän puoleen emme saaneet ryhmää kajoamaan. Se kieltäytyi johtopäätöstä loppuun saakka vetämästä. Tämänlaatuisissa asioissa minun mielestäni täytyy asiaa käsitellä kulloinkin vallitsevan tilanteen mukaan ja arvioida myöskin toimintansa seuraukset työväestölle. Eduskunnassa ja ryhmässä oltiin tietoisia siitä, että jos ryhmä kokonaan olisi jatketussa toisessa käsittelyssä

äänestänyt ehyenä, niin siitä olisi seurannut hallituspula. Kuka olisi sen silloin selvittänyt? (Ampuja: Ingman.) Kaikesta päättäen olisi sen jälkeen tullut kokoomukselainen hallitus, joka antamalla uuden esityksen yhdistyslain muuttamisesta olisi mennyt vielä pitemmälle kuin maalaisliittolainen hallitus. Toinen mahdollisuus olisi ollut se, että olisi hajoitettu eduskunta ja jouduttu vaalitaistelu suorittamaan meidän käsityksemme mukaan ainakin osittaisen terrorin alaisena, ja niissä vaaleissa, niin me ainakin käsitimme, eivät sosialidemokraatit olisi selvinneet voittajina. Kolmas mahdollisuus, joka sekään ei olisi voinut olla ulkopuolella toteutumismahdollisuuksien, olisi ollut se, että hallituspulan aikana olisivat keikahtaneet esille diktatuuriset voimat ja löytäneet sen miehen, jota ovat hakenneet. Me teimme itsellemme kysymyksen, kumpaan voimme luottaa enemmän kansanvaltaisuuden puolustamisessa, maalaisliittoon vai kokoomukseen, ja tulimme siihen tulokseen, että ainoastaan sellaiseen puolueeseen voidaan tässä asiassa luottaa, jonka ohjelman ja äänestäjien enemmistön edun mukaista on kansanvaltaisuuden puolustaminen. Luulevatko toverit, että tässä maassa kykenevät sosialidemokraatit yksin kansanvaltaa säilyttämään? Minä en sitä luule, enkä usko, että maalaisliittokaan yksin pystyy silloin, kun kansanvaltaa vastaan tehdään tosiryynnäköjä. Kun tässä syytetään periaaterikoksesta, niin täytyy muistaa, että fascistien edesottamisten johdosta on täytynyt periaatteittensa kanssa tinkiä sekä Saksan että Itävallan sosialidemokratian senvuoksi, että oikeudenkäyttö on nopeampaa silloin, kun puolelta tai toiselta tehdään avonainen rynnäkö kansanvaltaa vastaan.

Olen tulevaisuuteen nähden sitä mieltä, että tämän kokouksen on määrättävä kantansa hallituskysymykseen suhtautumisessa. Siinä ei ole pyrittävä minkään keinotekoisen päätöksen taakse. On selvästi sanottava, onko ryhmä vastuussa hallituksen kaatamisesta tai ei. Jos päätetään, että ryhmä on vastuussa ja on velvollinen puolustamaan kansanvaltaisuutta, niin sitä noudatettakoon. Jos se tekee päätöksen, että emme vastaa porvarillisen hallituksen kaatumisesta, niin silloin joudumme ulkoparlamenttaarisuuden linjalle. Nyt vaaditaan mahdollisimman harkittuja toimenpiteitä, ja teillä, toverit, on suuri valta tällä kertaa: tuomiovalta sos.-dem. työväen tulevaisuuden menettelytavoista. Me olemme tietoisia siitä, että oman järjestön tuomioistuinten edessä on paljon raskaampi olla kuin porvarillisen, mutta myöskin siitä, että jos hallituspula olisi aiheuttanut kansanvaltaisuuden menettämisen, ja työväenluokka joutunut sen seurausten alaiseksi, niin siitä meitä olisi syytetty. Minulla ei ole tämän enempää sanottavana. Olen vain tahtonut saada tämän julkilausutuksi. (Suosionosoituksia.)

Gylling toivoi, että suunniteltaisiin enemmän menettelyohjeita vas-

täisyyteen nähden,- sillä kokouksen velvollisuus on antaa vastaisuutta varten ryhmälle ohjeita tällaisissa vaikeasti ratkaistavissa kysymyksissä.

Smentorzetski: Tämä kysymys on tärkein ja vaikein, mitä tähän saakka on käsiteltävänä ollut. Ensiksikin siis tahtoisin vastata kysymykseen, onko Suomessa todella olemassa fascistinen vaara. Siitä riippuu menettelytapa, siitä riippuu osittain se muodikas menettelytapa, jota kutsumme hoiperteluksi. Ei voida noin suoralta kädeltä mennä määrittelemään,, onko fascistista vaaraa olemassa vai ei. Me olemme ryhmässä tätä asiaa vakavasti pohtineet. Siinä ei ollut mitään suuntakysymyksiä. Olemme miettineet tätä kysymystä ja tulleet siihen johtopäätökseen, että sinä hetkenä todellinen fascistivaara oli olemassa Suomen maassa. Että muutkin niin ajattelivat, osoitti se suuri hämmästys, joka vallitsi aina presidentistä lähtien hallituksessa ja eduskuntapiireissä, johtuen tämä siitä, että tuo spontaanisesti alkanut liike Lapualla ja muualla sai sellaisen luonteen, -että sinä hetkenä ei kukaan voinut sanoa, onko siinä vain joku fascistinen koplakunta, joka keinotekoisesti pani sen käytäntöön, vai ovatko toisiaankin suuret porvarilliset massat raivostuneina kommunisteihin aloittaneet kansan liikehtimisen, jonka ne olisivat voineet viedä perille suojeluskuntien avulla. Sinä hetkenä kukaan ei voinut mennä takuuseen siitä, minkälainen oli todellinen tilanne, ja kun tilanne oli sellainen, niin myöskin ymmärsimme, että jokainen päätös edellyttää riskin. Me tunsimme, että, jos olisimme ajaneet maalaisliittolaisen hallituksen pois ja itse emme olisi menneet hallitukseen, ja vaikka olisimme menneetkin, niin olisimme joutuneet eduskunnassa toimimaan juuri kommunistien ja ruotsalaisten avulla, niin voisi olla, että tämäkin päätös olisi ollut seurauksiltaan työväenliikkeelle jokseenkin vaarallinen. Ei pidä, toverit, ajatella tätä fascistista liikettä sillä tavalla kuin Italiassa, että esim. jostakin Lapualta alkaisi marssia tänne fascistisia joukkoja. Ei meillä sillä tavalla fascistinen kaappaus tapahdu, vaan siten, että nämä suuret lähetystöt menevät miehissä hallituksen luo, panevat oven lukkoon ja sanovat: »Kuulkaa Te, hyvät ystävät, älkää häpäiskö porvarillista maailmaa, menkää hyvällä ja suostukaa antamaan valta meille.» Vaara ei ollut siinä, että sosialidemokraatit pelkäisivät. En usko, että Bryggari on mikään arka mies, vaikka en kylläkään tahdo sanoa sitä kaikista hoiperteli-joista. Heissä oli sellaisiakin-, jotka olivat sairaita, kaipasivat valerianaa y.m. Yksi sanottava hyöty tästä menettelytavasta on ollut. Kun me heitimme luun fascismiin kitaan, niin porvarien piti vähän rauhoittua, ja heti sen jälkeen, kun tuli rauhallisempi väliaika, niin tyhmä porvaristo ön paljastanut karvansa, ja nyt hallitusinstanssit ja osa pprva-

rillisestä maailmasta tietävät, että tämän liikkeen takana on ollut fascistinen koplakunta. Ja jos nyt ryhdytään toisen kerran Lapuan kokouksia järjestämään, niin niiden on paljon vaikeampi tulla uudestaan väittämään, että se on yleinen kansannousu. Saatte olla vakuutetut siitä, että sen jälkeen, kun tämä paljastuu, emme tietysti anna perää. Kun on puhuttu siitä, että oma hallitus olisi keinona tällaisen estämiseen, niin myönnän, että se voisi olla sellaisena keinona, mutta, sillä ehdolla, että se on sitten niin luja hallitus, niin rohkea hallitus, 'että sen ensimmäisenä tekona olisi oleva kaikkien niiden lapualaisten y.m. kokousten puheenvuorojen käyttäjien ja puheenjohtajain syytteenalaisiksi saattaminen, jotka ovat julkisessa toiminnassaan uhanneet eduskuntaa ja hallitusmuotoa suoralla toiminnalla, jos ei niiden päätöksiä noudateta. Jos me menemme hallitukseen heikkona, ja jos meidän takana eduskunnassa ovat vain kommunistit ja ruotsalaiset, niin en usko, että tällainen tilanne antaa meidän hallitukselle suurempia mahdollisuuksia jarruttaa ja peloittaa fascistista liikettä. Voi käydä, että maalaisliitto vetäytyy arkana sivulle ja kädet ristissä antaa fascismiin kehittyä. Sanottu tilanne on ollut vakava, ja minun vakaumukseni on se, että Lapualla alkanut peli ei ole vielä loppuun pelattu, ja siinä suhteessa minä olen itse ollut sen menettelytavan kannalla, jonka on omaksunut eduskuntaryhmän enemmistö, ja hartaasti pyytäisin, että puoluekokous harkitsisi hyvin tätä kysymystä.

Toveri Pyy on tehnyt kysymyksen "erästä asiasta, jota suoraan sanoen en muista tarkkaan. Sen verran muistan, että »oli kysymys kovennetuista rangaistuksista trokareita vastaan ja siinä oli sellainen ehdotus, että annettaisiin ampumisvapaus siinä tapauksessa, jos auto lentää ohitse. En voinut suostua siihen, ja Internatinalen päätökset kuolemanrangaistusta vastaan sisältävät sen ajatuksen, että työväenpuolue ei voi hyväksyä kuolemanrangaistusta missään muodossa. Olen selittänyt tämän sanomalehdissä ja omassa piirissäni saanut kannan hyväksymisen.

Aalto, J. F.: Kun minulle tarjottiin pidempää puheenvuoroa jonkunlaisena viskaalina, en halunnut sellaisena esiintyä, mutta kun huomasin, että ryhmän kantaa vastaan on tehty muistutuksia, niin tulin siihen tulokseen, että on syytä selostaa asiaa.

Ensiksikin tahdon huomauttaa, että Harvala on jo eduskuntaryhmän kantaa selostanut. Mainitsen, että tilannetta katseltiin eri tavoin enemmistön ja vähemmistön taholta. Kysymys oli siitä, oliko kansanvalta niin uhattu, kuin eräät olettivat. Ylipäänsä oltiin sitä mieltä, että tilanne oli vakava, minkävuoksi oli harkittava tarkoin menettelytapa, ja esiinnyttävä niin, ettei tilannetta pahennettaisi. Väheni-

mistö näki tilanteen sellaisena, että oltiin joutumassa fascismin rautakoron alle. Minun käsittääkseni ei vielä sitä vaaraa ollut. Minusta näytti, että ryhmän vähemmistö arvioi tilanteen todellista vakavamaksi. Me toiset katselimme asiaa vähän laajemmalti. Me laskimme, että vaikka fascistisia voimia on liikkeellä, eivät ne voi kuitenkaan mitään vallankaappausta aikaansaada. Niin ajateltiin m.m. seuraavilla perusteilla. Tiedettiin, että maalaisliitto, vaikkakin se on vanhoillinen puolue, on pohjaltaan kuitenkin kansanvaltainen. Oltiin selvillä siitä, että maalaisliitto, ainakin sen johtavat ainekset, käsittää, että silloin, kun maassa on fascistinen diktatuuri, ei talonpoikaisto hallitse maata. Tiedettiin myös, että ruotsalaiset ovat vanhoillista väkeä, mutta että he käsittävät, että heidän kansalliset oikeutensa ovat parhaiten turvatut parlamenttarismin vallitessa ja sosialidemokraattien myötävaikutuksella. Fascismin mukana voisi tulla myös esille entistä kiihkeämpi natsionalistinen mieliala, mikä olisi ruotsalaisillekin vaarallista. Tämän näkökannan mukaisesti ruotsalaisen ryhmän puheenjohtaja vastasikin eräälle lähetystölle varsin selväsanaisesti. Ylipäänsä oltiin sitä mieltä, että vaikka tilanne oli vakava, ettei kuitenkaan siinä tapauksessa, että hallituspula tulisi, jouduttaisi kansanvaltaista järjestelmää menettämään. Lisäksi otettiin huomioon ulkopoliittiset tekijät. Käsitettiin, että Suomessa on otettava huomioon ulkomaiset luottosuhteet, ja jos fascistinen liike pääsisi alkuun, niin se horjuttaisi meidän maamme luotto-oloja ja häiritsisi kauppasuhteita, ja että näin ollen ulkopoliittiset tekijät puhuvat fascismin voimaantumista vastaan. Näillä perusteilla suurin piirtein katsoen oltiin siitä vakuutettuja, ettei sentään olla vallankaappauksen kynnyksellä, vaikka tilanne onkin vakava. Näinollen pidettiin selvänä ryhmän enemmistön kannalta, ettei voida tinkiä periaatteista niin paljon, että suostuttaisiin yhdistyslakia huonontamaan.

Mitä tulee yli vaalien äänestämiseen, jossa suhteessa on ryhmän enemmistöä vastaan tehty muistutuksia, tahdon huomauttaa, että on eri asia ja eri tavalla arvosteltava lain hylkääminen ja yli vaalien äänestäminen. Jos laki hylätään, niin se tapahtuu eduskunnan enemmistön päätöksellä, mutta yli vaalien lykkääminen sen sijaan tapahtuu yhden kolmannen osan päätöksellä. Jos laki olisi tullut hylätyksi, ei seurauksena ryhmän käsityksen mukaan olisi ollut uudet vaalit, vaan todennäköisesti hallituksen kaatuminen, mutta yli vaalien äänestämisestä olisi ollut edessä uudet vaalit. Ellei olisi heti hajoitettu eduskuntaa, niin ainakin eduskunnan kokoontuessa helmikuussa olisi annettu eduskunnalle uusi samanlainen ja samaa tarkoittava lakiehdotus ja yritetty ajaa sitä läpi. Jos asian kulku olisi käynyt samoin kuin syksyllä, ja laki pantu jälleen lepäämään, olisi

varmaan jouduttu uusiin vaaleihin. Ryhmä katsoi, että jos tämän asian merkeissä joudumme vaaleihin, niin ne eivät tulisi olemaan meille edulliset. Emme pelänneet sitä, että olisimme vaaleissa menettäneet, mutta emme voineet voittojakaan toivoa. Tiedettiin, että kommunistit olisivat hävinneet paljon, ja jos kommunistit häviävät kokoomuslaisten hyödyksi, niin se on meille vahingoksi. Eduskunnan kokoonpano olisi ilmeisesti tullut meille epäedullisemmaksi kuin nyt. Kokoomus sen sijaan olisi todennäköisesti tullut uuteen eduskuntaan voimakkaampana kuin nyt. Se olisikin mielellään halunnut uudet vaalit. Vaaleihin olisi menty kommunismin vastustamisen merkeissä. Kaikki sosiaiset kysymykset olisivat jääneet syrjään. Vaikka emme olisi halunneetkaan tämän kysymyksen ympärillä pyöriä, olisimme olleet siihen pakotettuja, koska sekä kommunistit että porvarit olisivat hyökänneet meitä vastaan, ja me olisimme joutuneet selvittämään suhteemme tähän kysymykseen. Tämä ei olisi ollut terveellistä, ja kun yli vaalien äänestämisellä ei olisi voitettu muuta, kuin että olisi viivytetty muutamalla kuukaudella lain voimaantuloa, katsoi ryhmä, että tämän takia ei kannata lakia yli vaalien äänestää, varsinkin kun fascistiset voimat olisivat saaneet siihen vedoten tilaisuuden hyökätä parlamenttarismia vastaan. Me emme, en ainakaan minä, pelänneet sitä, että tällöinkään olisi vallankaappaus tapahtunut, mutta poliittinen tilanne olisi tullut entistä huonommaksi, ja kun emme olisi mitään voittaneet, harkitsimme parhaaksi olla äänestämättä lakia yli vaalien. Se seikka, minkälaiseksi tilanne olisi muodostunut hallituksen kaatuessa, oli ryhmässä selvillä. Tilanne oli sellainen, ettei katsottu mahdolliseksi sos.-dem. hallituksen muodostamista. Olisi todennäköisesti tullut kokoomushallitus, mutta sanon, että, vaikka en ole ollut hallituspolitiikan kannalla, olen kuitenkin sitä mieltä, että jos meillä poliittinen tilanne muuttuu sellaiseksi, että parlamenttarismi uhkaa joutua vaaraan, on meidän silloin työväen edun nimessä mentävä hallitukseenkin, vaikka näemme, ettemme sillä saisikaan mitään uudistuksia aikaan, mutta voimme pelastaa parlamenttarismin. Tämän vuoksi minusta kannattaa mennä hallitukseen. Entisten asemien säilyttäminen on yhtä tärkeää kuin uusienkin voittojen hankkiminen. En olisi sitäkään pitänyt mahdottomana, jos tilanne olisi vaatinut, että sosialidemokraatit olisivat hallituksen muodostaneet, jos porvarit olisivat yrittäneet parlamenttarismia heikontaa kieltäytymällä hallitusta muodostamasta. En usko, että siinäkään tapauksessa, vaikka sos.-dem. hallitus olisi niin perin epäedullisissa olosuhteissa pantu pystyyn, olisi fascismi voimaan päässyt. Ei vallankaappausta tehdä niinkuin joitakin palloja pyöritellään.

Lopuksi mainitsen, että käsitykseni mukaan tilanne syksyllä ei ollut minkään vakava, kuin se oli v. 1922, jolloin m.m. Ritavuori murhattiin. Tällöinkään ei ryhmä eikä puolue säikähtänyt eikä tässäkään tilaisuudessa olisi pitänyt säikähtää. En halua esiintyä ryhmän vähemmistötä vastaan päällekkantajana. Olen tahtonut vain selostaa ryhmän enemmistön kantaa ja käsittän, ettei vähemmistökiän menettelyllään pahaa tarkoittanut, vaan käsitti se tilanteen todellisuutta vakavammaksi ja sen vuoksi teki erehdyksen.

Ruokokoski totesi, että ryhmän sisäisissä asioissa on tapahtunut paljon kurittomuutta. Yksityisten toimien tähden laiminlyödään eduskuntatyö ja ryhmässä pyritään tavoittelemaan taloudellisia etuja.

Ampuja puolusti niiden kantaa, jotka ovat äänestäneet lakiehdotuksen lepäämään jättämisen puolesta. On tarkkaan harkittava, ennen kuin tällaisiin muutoksiin mennään. Yksikään työväenedustaja ei olisi voinut jatkaa kapinan jälkeen toimintaansa, jos tällainen laki olisi ollut olemassa. Kallion hallitus ei myöskään ollut niin säilyttämisen arvoinen, ettei sitä olisi meidän puoleltamme voitu tähän kysymykseen kaataakin. Maalaisliittolaisen ja kokoomuspuolueen hallituksen välillä ei ole niin suurta eroa, että tärkeistä periaatteellisista ja alkeellisista oikeuksista olisi luovuttava. Voidaan järjestää kymmeniä kansalaiskokouksia minkä asian ajamiseksi tahansa. Jos ryhmä polvistuu tällaisten edessä, lakkaa se edustamasta työväenpuoluetta ja luokkatietoista työväenluokkaa.

Rajala paheksui ryhmän menettelyä yhdistyslaki-asiaassa sekä esitti Ikaalisten kunnallisjärjestön paheksumislausunnon niille ryhmän jäsenille, jotka olivat poissa ratkaisevasta äänestyksestä. Lausunto sisälsi myös kehoituksen, ettei vastaisuudessa tällaista tapah-tuisi.

Turkia saattoi kokouksen tietoon Helsingin sos.-dem. kunnallisjärjestön päätöksen, minkä hän ehdotti myös kokouksen päätöslauselmaksi. Se kuuluu seuraavasti:

»Eduskuntaryhmän toiminnassa on ollut havaittavissa rikkinäisyyttä eräiden asiain käsittelyssä. Tämä hajanaisuus tuli esiin osittain virkamiesten palkkauskysymystä käsiteltäessä, mutta erittäinkin yhdistyslain muutoksesta toimitetuissa äänestyksissä. Ryhmä antoi tällöin ulkonaisten, paisutettujen seikkojen vaikuttaa liian paljon ryhmän jäseniin, sillä seurauksella, että osa ryhmän jäsenistä äänesti vastoin ryhmän päätöstä, aiheuttaen täten ryhmälle ja puolueellemme siveellisen ja asiallisen tappion.

Kokous lausuu käsityksenään, että eduskuntaryhmän on tavalla tahi toisella vastaisuudessa estettävä tällainen ryhmän jäsenten niskoitteleva menettely. Myöskin on ne ryhmän jäsenet, jotka toi-

minnallaan vastaisuudessa aikaansaavat samanlaisen tuloksen kuin yhdistyslain huonontamisessa tapahtui, heti erotettava ryhmän jäsenyydestä ja puolueesta.

Myöskään ei kokous hyväksy eräitten ryhmän vaikutusvaltaisten jäsenten menettelyä siinä, että he ovat aliarvioineet, jopa moittineetkin puoluejärjestöjen päätöksiä, joiden tarkoituksena oli tukea ryhmän toimintaa vaikean tilanteen vallitessa.»

Tervonen myönsi, että ryhmällä on ollut eräitä reippaitakin otteita eikä vain pimeitä tekoja. Mutta kuitenkin tuli Varkauden kunnallisjärjestö keskustellessaan yhdistyslain käsittelystä eduskunnassa siihen tulokseen, että ryhmän vähemmistön menettely ei vastannut Suomen työväen periaatteita asiassa. Kuopion 1. läntinen vaaliopiiri tulee kyllä piirikokouksessaan antamaan edustajilleen lausunnon tässä asiassa. Varkauden kunnallisjärjestö ei myöskään hyväksynyt. niitä hoipertelijoita, jotka äänestivät kommunistien mukana.

Ruusunen lausui paheksumisensa niille ryhmän jäsenille, jotka, antoivat itseään pelotella ja rikkoivat tämän jälkeen ryhmän päätöksen. Esitti Punkalaitumen Kj:n antamat evästyksenä saamansa seuraavat kirjalliset ponnet:

»Samalla kokous lausuu käsityksensä, ettei sos.-dem. työväki voi hyväksyä sitä menettelyä, jota eräät sos.-dem. eduskuntaryhmän jäsenet osoittivat yhdistyslain muutosesitystä käsiteltäessä eduskunnassa joko pidättäytymällä äänestämästä tai äänestämällä ryhmän, päätöstä vastaan.»

Komu: Ei olisi tarvinnut kenenkään äänestää lepäämäänjättämisen puolesta, jos ryhmä olisi ollut yhtenäinen ja ehjä. Näin ollen en osaa sanoa, kumpi puoli menetteli tuomittavammin. Jokainen toimi vakaumuksensa mukaan. En näe asioita samoilla silmillä kuin Bryggari ja Swento, en näe fascismivaaraa niin suurena kuin he. Ammatillisesti järjestynyt työväki kärsii tämän lain seurauksista, ja siksi olen äänestänyt lain lepäämään jättämisen puolesta.

Linna, J.: Kysymys on ollut niiden oikeuksien puolustamisesta, jotka vuosikymmenien työllä on hankittu. Jälkeen vuoden 1918 ei olisi kertaakaan saanut tulla kysymykseen tällainen menettely, että näin tärkeistä periaatteista luovutaan kuin nyt on tapahtunut. Ei voinut omasta puolestaan menetellä toisin kuin äänestää asiaa yli vaalien.

Kilpi, Kankaanpää ja Kivisalo luopuivat pyytämistään puheen-vuoroista.

Peltonen totesi, että eduskuntaryhmässä on jo pidemmän aikaa ollut hajaannusta. Ei siis ihme, että ryhmä nyt jakaantui kolmeen osaan. Hyväksyi Bryggarin perustelut ja selityksen. Ei ollut valmis-

kovin suurella kivellä heittämään niitä edustajia, jotka ovat ryhmän päätöksestä poikenneet, varsinkin, kun eri piirikokoukset tulevat kyllä asiasta huolehtimaan.

Kuittinen: Jos annetaan pirulle pikkusormi, niin se vie koko käden. Jos työväenliike muodostuu sellaiseksi, ettei se pysty taistelemaan porvariston pyrkimyksiä vastaan, ei se silloin enää ole mikään työväenpuolue. Äänestyksestä poisjääneet ovat menetelleet harkitsemattomasti. Pj a tehosti erittäinkin sitä, että menettely yhdistyslain käsittelyssä vaikeuttaa tilannetta ammatillisen liikkeen alalla.

Salonen halusi ilmituoda Mikkelin 1. työväen mielipiteet eduskuntaryhmään nähden. Ryhmän toiminta on muissa asioissa tyydyttänyt, mutta yhdistyslakiasiassa päätettiin lausua seuraavat ponnet:

Tarkasteltuaan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimintaa edellisestä puoluekokouksesta kuluneelta ajalta ovat puoluejärjestöt Mikkelin 1. vaalipiirissä havainneet, että eduskuntaryhmä on yleensä, noudattaen puolueen ohjelmaa ja puoluekokouksien päätöksiä, toiminut valppaasti ja huomattavan tarmokkaasti. Sitä, että tulokset eduskunnan työstä ovat jääneet suhteellisen vähäisiksi, ei voitane ryhmän viaksi lukea. Järjestöt ovat kuitenkin sitä mieltä, että v. 1929 toisilla valtiopäivillä käsitelty yhdistyslain muutos oli, sekä perustuslakien että puolueen periaatteiden kannalta katsottuna niin arveluttava, että myöskin lakiehdotuksen yli vaalien äänestämisen poikkeuksellisen tilanteenkin huomioon ottaen, olisi ryhmän taholta ollut suotava. Se kurittomuus, jota ilmeni siinä, että osa ryhmän jäseniä ei äänestänyt ryhmän päätöksen mukaisesti sanotun yhdistyslain hylkäämistä koskevassa äänestyksessä, on ankarasti moitittavaa. Muussakin ryhmän toiminnassa on edelleenkin ollut kurittomuutta havaittavissa sekä poissaoloja täysi-istunnoista ja ryhmän kokouksista enemmän kuin näyttää välttämättömältä.

Vastaisuudessa tulee ryhmän noudattaen puolueen menettelytapapäätöstä tarmokkaasti ja tinkimättömästi ponnistella puolueen ohjelman ja periaatteiden toteuttamiseksi ja järjestää myöskin sisäinen toimintansa niin, että kaikki eduskunnassa esitettävät ja siellä käsiteltävät asiat tulevat huolellisesti harkittua ja valmisteltua, että kaikki asialliset syyt ryhmän kannan puolesta huomioon otettua sekä että laiminlyönnit ja puolueen periaatteista koskevista ja ryhmän päätöksistä poikkeamiset eduskuntatyössä tulevat vältettyä.

Aaltonen, J. V. yhtyi kannattamaan Kannon esittämiä ponsia.

Siltanen ilmoitti saamansa evästyksen perusteella yhtyvänsä Tampereen kunnallisjärjestön lausuntoon. Merkillepantavana seikkana totesi, että eduskunnan istunnoista aina on poissa suuri määrä

edustajia. Tämä olisi menettelytapavaliokunnassa käsiteltävä ja myöskin eri piirien otettava huomioon seuraavissa vaaleissa ehdokkaita aseteltaessa.

Paavola, Hilda: Ryhmän vähemmistön menettely on tuomittu hyvin ankarasti järjestöissä. Jos mikään, niin tällainen menettely saattaa valitsijat epäuskoisiksi, sen suhteen, miten siellä eduskunnassa oikein toimitaan.

Marttila yhtyi Bryggarin lausuntoon.

Lehtinen, J. A. yhtyi Tampereen kunnallisjärjestön ponsiin, mikäli ne koskivat ryhmän sisäisiä asioita. Toivoi kurin ryhmässä paranevan. Toivoi ryhmän edelleenkin tarkoin harkitsevan menettelytapojaan varsinkin hallituksen toimenpiteihin nähden koska fascistivaara edelleenkin on olemassa.

Kärkkäinen oli keskustelun kuluessa tullut siihen käsitykseen, että hajaannus ja rikkiinäisyys ryhmässä johtuu siitä, että ryhmältä on puuttunut tarmokasta, koossapitävää johtajaa ja ettei myöskään puoluetoimikunta ole tarpeellisessa määrässä pystynyt pitämään ryhmää koossa.

Harvala totesi, ettei sanottavia muutosehdotuksia ole keskustelun aikana tehty, joten niihin ei tarvitse kajota. Virkamiesasiassa on lausuttu joitakin ajatuksia. Tässä asiassa ei kielteinen kanta kestä ja asia tulee kerran kuitenkin esille. Kurinpitoasioihin nähden on sanottava, että piiritoimikunnille on annettu tiedot, milloin joku on ollut poissa kokouksesta tai rikkonut ryhmän päätöksiä.

Yleiskeskustelu päättyi tähän.

Yksityiskohtaisessa keskustelussa hyväksyttiin keskustelutta seuraavat kohdat: eduskunnan työkaudet, työt ja kokoonpano, ryhmän suhde hallitukseen, sisäpoliittiset ja oikeudelliset asiat, verotusasiat, sotilaalliset asiat, työväenasiat, maataloudelliset asiat, taloudelliset y. m. asiat, kunnalliset asiat, sivistysasiat, ulkopoliitiikka.

Keskustelua aiheutti kohta, jossa käsiteltiin ryhmän sisäiset asiat

Hohtanen esitti kunnallisjärjestönsä ponnet, jotka kuuluivat seuraavasti: Edustajisto esittää puoluekokoukselle, että kokous velvoittaisi ryhmän muuttamaan sääntönsä sellaisiksi, että ne eivät antaisi minkäänlaista tilaisuutta »hoiperteluihin» ja yhä taajeneviin poissaoloihin. Mitä erikoisesti tulee yhdistyslain käsittelyn yhteydessä tapahtuneisiin kurittomuuksiin, kehoittaa järjestö puoluekokousta lausumaan ryhmän päätöstä rikkoneille edustajille, jotka joko puhuivat tai äänestivät lain puolesta tai äänestyslakollaan vaikuttivat lain hyväksymiseen, paheksumisensa, ja että puoluekokous kehoittaisi piirikokouksia vastaisten vaalien tullen pitämään nämä »hoipertelijat» mielessään.

Ampuja puolusti hänen kannallaan olleiden menettelyä yhdistyslakiasiaassa, painostaen sitä, että hänen ja Bryggarin vähemmistöstä ei voida puhuaakaan samana päivänä, siksi suuri asiallinen ero niillä on.

Puheenvuorot rajoitettiin.

Ruokokoski esitti kunnallisjärjestönsä mielipiteenä paheksumislausunnon ryhmälle sen menettelystä yhdistyslakiasiaassa sekä yleensä kurittomuudesta ryhmän keskuudessa.

Smentorzetski lausui, että olisi keksittävä keino, jolla ryhmä voisi kuria käyttää. Eihän ryhmä voi edustajia köyhtää, jos joku sanoo, ettei hän ryhmän päätökseen alistu. Ryhmä on ilmoittanut kunkin tapauksen asianomaiselle piiritoimikunnalle, mutta jos puoluekokous on nyt sitä mieltä, että tällaiset »hoipertelijat» voidaan puolueesta erottaa, on siitä asiasta nyt tehtävä sitova päätös.

Keskustelu tältä kohdaltaan oli päättynyt.

Seuraava kohta »vainajat» ei aiheuttanut keskustelua.

Asia kokonaisuudessaan, samoin kuin tehdyt ponsiehdotuksetkin lähetettiin menettelytapavaliokuntaan.

Muutokset puoluesääntöihin.

Otettiin käsiteltäväksi muutokset puoluesääntöihin. Kysymyksen alusti lyhyesti *Väinö Hupli*, oikoen muutamia alustusvihkossa olevia painovirheitä ja antaen eräitä lisäselvityksiä. Perusteli lähemmin listoille asettelua koskevia muutoksia, sekä ehdotti puoluetoimikunnan kokoonpanoa koskevaan kohtaan sellaisen muutoksen puoluetoimikunnan ehdotukseen, että puoluetoimikunta on päätösvaltainen kuuden jäsenen läsnäollessa. *Kontu* ei hyväksynyt puoluetoimikunnan kantaa 11 §:n muuttamisessa. Veromerkkejä ei olisi otettava käytäntöön, sillä järjestöjen käyttövaroja sitoutuisi niihin huomattavan paljon. Ammatillisissa liitoissakin on niistä luovuttu ja alettu käyttää erilaisia leimasimia. Merkit pyrkivät myös häviämään ja piirit joutuvat tätenkin kärsimään.

Tikkanen sanoi saaneensa samantapaiset eväät tämän pykälän muuttamisesta. Toivoi vielä lähempää selitystä puoluetoimikunnalta.

Lumijärvi ilmoitti luopuvansa pyytämästään puheenvuorosta.

Asia lähetettiin tämän jälkeen sääntö valiokuntaan.

Lopuksi luki puoluesihteerin Belgian ja Liettuan veljespuolueilta sekä vanhalta virolaiselta puoluetoverilta M. Martaalta saapuneet tervehdykset.

Asiain käsittely kolmantena kokouspäivänä päätettiin klo 22.10.

Neljäs kokouspäivä.

Keskiviikkona tammikuun 29 p:nä.

Kokous aloitettiin klo 9. Puheenjohtajana A. Muhonen. Laulettiin »Vala». Toimitettiin nimenhuuto.

Menettelytapakysymys.

Puoluetoimikunnan ehdotuksen menettelytapaohjeiksi esitti puoluekokoukselle tov. Wiik lausuen seuraavaa:

Arvoisat toverit! Laatimamme menettelytapakysymys perustuu siihen perustotuuteen, että työväen joukkoliike on kaiken muun toimintamme välttämätön pohja. Sitä ei voida korvata johtajain viisaudella eikä millään. Aikoina, jolloin työväenliike on heikkoa, työväki ehkä epäilee omia mahdollisuuksiaan ja on taipuvainen odottamaan johtajain viisaudelta menestystä. Mutta sellainen tilanne on aina ohimenevää; normaalisina aikoina työväki on selvillä Marxin aikoinaan julistamasta perustotuudesta, että työväen vapautus vo i tapahtua ainoastaan työväen itsensä kautta.

Kun tämän tunnustamme, niin sen jälkeen meidän on katsottava, miten käytämme tätä työväen suuriarvoista luokkavoimaa toimiaksemme mahdollisimman menestyksellisesti ulkonaisestikin. On totta, että työväenliike voi olla hyvin voimakas tuottamatta ulkonaisia tuloksia, ellei se voi huolellisesti käyttää voimaansa, mutta totta on myöskin, että emme suuria pysyviä tuloksia voi saada aikaan, ellei työväki ole voimakas. Kun puolueemme jäsenistössä on kansalaisso dan jälkeen tapahtunut se muutos, että varsinaisten palkkatyöläisten lukumäärä on suhteellisesti vähentynyt, niin tämäkin on sellainen seikka, johon täytyy kiinnittää vakavaa huomiota. Jos muualta tulleet avustajat ovatkin tervetulleita, niin palkkatyöläisaines muodostaa kuitenkin jokaisen työväenpuolueen selkärangan niin ruumiillisesti kuin aatteellisesti.

Työväenluokan luokkavoima riippuu suureksi osaksi myös työväenluokan sisäisestä eheydestä. Jos tämä eheys on joksikin aika<a hävinnyt, niin se on palautettava, ja tällöin kiintyy huomiomme

erääseen toiseen valitettavaan seikkaan, uim. siihen, että huomattava osa palkkatyöläisistä on joutunut sos.-dem. puolueen ulkopuolelle. Me pyrimme tietysti suurentamaan puoluettamme, lisäämään sen vaikutusvaltaa, mutta porvariston kustannuksella voimme saada verraten vähän saavutuksia. Sitävastoin ne työläiset, jotka kulkevat kommunistien mukana, ovat luokkatovereitamme. Heidän oikea paikkansa olisi sos.-dem. puolueessa ja heidät on pyrittävä vapauttamaan mainitusta talutusnuorasta, jotta he pääsisivät takaisin sinne, mihin oikeastaan kuuluvat. Kommunistiset johtajat eivät pelkää mitään niin paljon kuin selvää sosialidemokraattista luokkataistelukantaa. Se on voitu havaita kaikissa maissa ja meidänkin maassamme. Kommunistijohtajat, kuten K. Manner y.m. julistuksissaan kääntyvät erikoisesti sitä suuntaa vastaan, joka sosialidemokratiassa harrastaa periaatteellista selvyyttä ja luokkataistelua. Taistelussa kommunistia vastaan on siis selvän luokkataistelun kanta paras, niinkuin se myöskin parhaiten vastaa omien joukkojemme käsityskantaa.

Kuten sanottu, työväenluokan vapautus voi tapahtua ainoastaan työväen itsensä kautta. Mutta ennenkuin niin pitkälle tullaan, voidaan monia yhteiskunnallisia tehtäviä ratkaista yhteistoiminnassa sellaisten ryhmien kanssa, joiden edut jossakin suhteessa viittaavat samaan suuntaan kuin meidän. Tämä johtaa enemmän tai vähemmän ohimenevästi yhteistoimintaan muiden ryhmien kanssa, ja tällaiseen yhteistoimintaan voimakas työväenpuolue voi kyllä ryhtyä, mutta ainoastaan ehdoilla, jotka eivät loukkaa työväenluokan itsetuntoa. Meidän on oltava tietoisia tämän yhteistoiminnan rajoituksista, tietoisia siitä, että porvarillisella vapaamielisyydellä on rajoituksensa, että siihen ei voida kiinnittää kovin suuria toiveita, että sellainen politiikka, joka sen tekisi, olisi utopiaa. On katsottava Suomen porvariston köyhyyden todistukseksi, että tässä maassa ei ole eikä ole ollut radikaalista porvaripuoluetta. On kyllä ollut enemmän tai vähemmän ohimenevästi vapaamielisiä ryhmiä, mutta toiset ovat vanhoillistuneet, toiset ovat niinkuin edistysmielinen puolue supistuneet, niin että niistä on vain rippeet jäljellä. Se suunta, joka on tahdottu leimata vanhoilliseksi sentähden, ettei se ole paljoakaan uskonut yhteistoiminnan mahdollisuuksiin, se on siis todellisuudessa osoittautunut oikeaksi. Jos tahdomme todellisuuden pohjalla toimia, emme voi jättää toimintaamme riippumaan siitä, miten olosuhteet porvarillisella taholla tulevat muuttumaan. Meidän täytyy toimia nykyisyydessä ja silloin on tunnustettava, että me voimme ainoastaan hyvin rajoitetussa määrässä vaikuttaa porvaripuolueiden menettelyyn, sillä suurin piirtein ne määräävät menettelynsä oman luokkasemansa ja puolue-etujensa perusteella. Vasta siinä määrin, kuin

työväki saavuttaa enemmän tosiasiallista luokkavoimaa, voi se myöskin pakottaa vastustajansa myönnytyksiin, ja silloin porvari-puolueiden kanta voi suuremmassa määrin muuttua.

On tehtävä ero yhteistoiminnan ja yhteistoiminnan välillä. Voimme toimia yhdessä erinäisten porvariryhmien kanssa erinäisten tehtävien ratkaisemiseksi. Tämä ei ole ristiriidassa sos.-dem. politiikan kanssa, mutta umpimähkäinen porvarillisten ystävyyden tavoittelu on epäsosialidemokraattista. Mikäli yhteistoimintaan ryhdytään ja mikäli kompromisseja tehdään, on pidettävä mielessä, mitä Eduard Bernstein lausuu tämän vuoden Työväen Kalenteriin kirjoittamassaan kirjoituksessa, nim. että periaatteessa on hylättävä selkärangaton kompromissi, joka saattaa puolueen henkisen riippumattomuuden vaaralle alttiiksi ja joka paljaiden tilapäisetujen takia pettää liikkeemme suuret päämäärät.

Mitä olen sanonut yhteistoiminnasta yleensä porvarien kanssa, se pitää paikkansa myöskin hallituskysymykseen nähden, joka tavallisesti on vain eräs yhteistoiminnan muoto. Tämänkin politiikan menestys riippuu suurin piirtein työväen omasta luokkavoimasta. Jos se pääasiallisesti perustuu toisiin edellytyksiin, silloin se on löysällä pohjalla. Työväen täytyy hallituksessa ollessaankin olla riittävän voimakas voidakseen määrätä suurin piirtein yhteistoiminnan ehdot. Hallituskysymys ei ole meillä nykyään niin tärkeä, kuin jotkut ovat taipuvaisia luulemaan. Tämä kysymys on herättänyt paljon mielenkiintoa varsinkin sentähden, että se täällä meillä on verraten uusi. Siltä odotetaan kai sentähden verraten paljon. Emme ole saaneet siitä niin paljon kokemuksia kuin puoluetoverimme useissa muissa maissa, mutta mitä enemmän siltä odotetaan, sitä suuremmiksi tulevat myöskin pettymykset. Eräissä maissa on ollut havaittavissa sellainen kehitys, että työväenliikkeen johtohenkilöt ovat alussa sanoneet työläisille, että »älkääpäs nyt sentään odottako liikaa hallituspolitiikalta», mutta kun pari kolme kertaa on oltu hallituksessa ja saatu kokemuksia, niin johtajain on täytynyt sanoa: »Hyvät toverit, älkää kuitenkaan kokonaan hylätkö hallituspolitiikkaakaan.» Minä ehkä tulen seuraavassa puoluekokouksessa niin sanomaan, nyt minun täytyy kuitenkin sanoa: »Hyvät toverit, älkää odottako siltä liikaa!»

Hallituspolitiikan tulokset eivät riipu yksinomaan meidän toivomuksistamme. On puhuttu siitä, että puoluepäätökset on tehtävä riittävän »joustaviksi». Hyvä on, mutta niiden joustavuus ei riitä tasoittamaan tietä hallitukseen. Kokemukset ovat kyllä hyödyksi tälläkin alalla, jotta ei yliarvioitaisi hallituspolitiikan merkitystä, mutta kokemuksista maksettavat oppirahat saattavat meille toisinaan käydä kalliiksi. Meidän täytyy koettaa ratkaista asiat niin, että

kovin paljon tätä kallista havainto-opetusta ei tarvita. Ja vaikka meillä ei olisi tästä asiasta mitään puoluepäätöksiä, niin kuitenkin, kun hallituskysymys tulee käsiteltäväksi käytännössä, niin täytyy ottaa huomioon ne samat periaatteet, joista nyt on näissä päätöslauselissa puhuttu — jos nimittäin tahdotaan harjoittaa järkevää hallituspolitiikkaa.

Hallituspolitiikkaakin voidaan nimittäin hoitaa sekä järkevästi että järjettömästi. Kaikki ne, jotka ovat järkevästi asiaa harkinneet, ovat puhuneet vasemmistokokoomuksen luomisesta. Tämä kysymys onkin tässä tärkein. Jos kysytään, miten tällaisen — tietysti enemmän tai vähemmän ohimenevän — vasemmistokokoomuksen syntymistä on edistettävä, mitkä kysymykset tulevat silloin käsiteltäviksi ja mitkä puolueet tulevat kysymykseen, niin silloin keskustelu on saatettu oikealle konkreettiselle pohjalle. Ja siihen olisikin pyrittävä, että tarpeettomista iskusanoista päästäisiin irti.

Vasemmistokokoomuksen mahdollisuudet ovat rajoitetut sen tähden, että Suomen porvariston ne ryhmät, jotka voisivat tulla kysymykseen, ovat kehittyneet siten, kuin kaikki tiedämme. Meillä ei ole niitä keinoja, joilla voisimme loihtia esille porvarillista vapaa mielisyyttä. Porvarit noudattavat suurin piirtein omia luokkaetujaan, mutta jossakin määrin me voimme heidän politiikkaansa vaikuttaa.

Kun jossakin tilanteessa huomataan, ettei ole hallitukseenmenon edellytyksiä, niin ei saa ajatella, että nyt ei puoluepäätös tullutkaan riittävän joustavaksi, joten täytyy mennä ilman edellytyksiä hallitukseen. Puoluepäätökset tehdään, jotta niitä noudatettaisiin, ja kun hallitukseen mennään, niin se kaiketi tapahtuu määrättyssä tarkoituksessa, nim. siinä, että voitaisiin siellä toimimalla edistää työväenluokan etuja. Ellei voida, niin on tarkoituksetonta sinne mennä. Jos sinne mennään ilman edellytyksiä, niin tulokset muodostuvat sen mukaisiksi. Tulee tappioita — ei ehkä siinä merkityksessä, että porvarit suorastaan äänestäisivät hallituksemme kumoon, sillä se ei olisi-kaan kaikkein pahinta. Sitä he eivät juuri teekään; he näkevät mielellään, että on sos.-dem. hallitus, joka ei saa mitään aikaan. Mutta työväki väsyisi pian sellaiseen tilanteeseen ja sen luottamus puolueeseen alkaisi horjua.

Emme tälläkään alalla saa antaa porvarillisten houkutusten vaikuttaa meihin. On myöskin vältettävä päätöslauselmissamme sellaisia sanontatapoja, jotka antavat aihetta väärinkäsityksiin. Eräs sana, jota porvarit mielellään käyttävät, on sana »parlamenttarismi». Jos me sitä käytämme, on meidän oltava selvillä siitä, mitä sillä tarkoitamme. Me sosialidemokraatit pyrimme todelliseen parlamenttaris-

miin, joka käsittääkseni merkitsee sitä, että hallituksella pitää olla takanaan eduskunnan enemmistö, sillä pitää olla eduskunnan luottamus. Tällä tavalla parlamenttarismin aate on ilmaistu tasavaltamme hallitusmuodossa. Mutta porvarilliselta taholta olemme saaneet kuulla parlamenttarismin kuuluvan lisäksi, että kun joku puolue on kukistanut hallituksen, niin sen pitää itse mennä hallitukseen. Tuollainen tulkinta on mielivaltaisen. Käytännössä se johtaisi siihen, että puolueemme ei voisi kukistaa huonoakaan porvarillista hallitusta saadakseen paremman hallituksen sen tilalle, taikka sitten puolueemme olisi pakko astua hallitukseen silloinkin, kun edellytyksiä siihen ei ole. Tietysti, jos kukistamme hallituksen, on meidän otettava vakavassa mielessä harkittavaksi, onko mahdollista ja edullista mennä hallitukseen. Emme saa antaa porvareille sitä käsitystä, että sosialisteja ei tarvitse ottaa huomioon, koska ne eivät kuitenkaan muodosta hallitusta. Se helpottaisi taantumusporvarien tehtävää paljon. Mutta emme toiselta puolen saa antaa sellaista lupausta, että joka kerta, kun kaadamme jonkun hallituksen, astumme itse tilalle. Tätä silmällä pitäen puolueuuevostomme tekikin päätöksen, joka oikeastaan merkitsee viime puoluekokouksen päätöksen selventämistä: että se seikka, että puolue on kaatanut jonkin hallituksen, ei riitä perustelemaan sitä, että puolueemme itse menisi hallitukseen. Se on nimittäin toinen kysymys, joka on erikseen harkittava. Siis, koska parlamenttarismissaan pyrkii tulkitsemaan eri tavoilla, huomautan, että kyllähän sitä voidaan käyttää päätöslauselmassakin, kun vain siitä käy ilmi, miten todellisuudessa on meneteltävä. Me emme saa tehdä sellaisia päätöksiä, joiden tulkinnasta itsekkin olemme eri mieltä.

Seuraavat luvut menettelytapa-alustuksessamme koskevat sosialidemokraattien toimintaa eri aloilla. Sosialidemokratian hengen pitää elähdyttää toimintaamme kaikilla niillä aloilla, joilla saatamme toimia. Sitävastoin ei puoluekokouksen ole annettava yksityiskohdaisia, niin sanoakseni teknillistä, laatua olevia ohjeita siitä, miten sosialidemokraattien on toimittava ammatillisessa liikkeessä tai osuustoiminnassa. Ne kysymykset jääkööt noilla aloilla toimivien puoluetoverien itsensä ratkaistaviksi.

Viimeinen luku alustuksessamme koskettaa puoluekurin tehostamista. Sosialistisen Työväen Internationaalin säännöissä on pykälä, joka sanoo, että puolueet tunnustavat Internationaalin siksi korkeimmaksi määrääjäksi, jonka antamia ohjeita on kansainvälisessä toiminnassa noudatettava. Tässä ilmenee periaate, joka ansaitsee tulla huomioonotetuksi myöskin kunkin eri maan sos.-dem. puolueen toiminnassa sikäli, että puolue on tunnustettava siksi korkeimmaksi instanssiksi, jonka määräyksiin jokaisen yksityisen jäsenen on alistut-

tava. Sosialidemokraatti, joka toimii julkisessa elämässä, ei ole vain yksityinen henkilö. Se julkinen toiminta, jota hän harjoittaa, ei ole hänen yksityisasiansa. Hänen pitää kaikesta julkisesta toiminnastaan olla edesvastuussa puolueelle. Porvarit eivät tunnusta tällaista periaatetta. Aikomaan porvarit paheksuivat sitä, että puolueemme antoi määräyksiä kansanedustajilleen, sillä sanoihan valtiopäiväjärjestys, että kansanedustajan tarvitsee noudattaa ainoastaan maan lakeja. Samaten, kun pari vuotta sitten oltiin hallituksessa ja puolueenuevosto teki päätöksiä hallituksessa olostä ja toiminnasta siellä, niin huudettiin porvariston lehdistä, että tämä on ristiriidassa hallitusmuodon kanssa; ministeriemme oli otettava huomioon ainoastaan maan lakien määräykset. Sellainen on porvarien katsantokanta. Mutta meidän puolueemme antaa hyvän joukon lisämääräyksiä sekä kansanedustajilleen ja ministereilleen että kaikille jäsenilleen.

Lisäksi puolueemme jäsenet voivat vaatia, että kaikessa puolue-elämässä vallitsee sisäinen kansanvaltaisuus. He voivat vaatia, että työväen joukoille sanotaan kaikki totuus ja että joukot saavat itse sääntöjemme määräämässä järjestyksessä ratkaista omat asiansa. Sitä puoluekuria, johon pyrimme, tulee kaikkien noudattaa. Ei saa olla sellaista kaksoismoraalia, johon esim. rivimiesten on alistuttava mutta ei johtajien. Jos kaksoismoraalia on, niin sen on oltava siinä, että johtajilta on vaadittava enemmän kuin rivimiehiltä. (Oikein.)

Näihin periaatteisiin siis menettelytapa-alustuksemme perustuu. Pari muutakin ehdotusta on asiasta tehty eri järjestöissä, mutta oleellisesti nämä muut ehdotukset eivät eroa puoluetoimikunnan laatimasta. Hyviä lisäyksiä on kyllä ehdotettu, mutta en ole varma siitä, ovatko kaikki ehdotukset olleet välttämättömiä. Luulen, että muutamille tovereille tämä kysymys on ollut tavallaan ambitio-kysymys. Meidän ei olisi riideltävä sellaisesta, mistä olemme yksimieliset.

Asia on laaja ja sitä koskevan päätöksen täytyy myöskin olla laajan. Päätös ei ole tarkoitettu ainoastaan toimihenkilöiden luettavaksi, vaan sentulee vaikuttaa myöskin valaisevasti, agitatooristi.

Kun nämä eri ehdotukset lähetetään menettelytapavaliokuntaan ja siellä toivottavasti saadaan aikaan yksimielinen päätös, niin ajatelkaapas, hyvät toverit, minkälaisen vaikutuksen tekee ulospäin, jos voidaan osoittaa, että tämä puolue, jonka rikkinäisyydestä on niin paljon puhuttu, on tehnyt tästä tärkeästä asiasta yksimielisen päätöksen. (Se tehdään.)

Aivan näinä viime päivinä ranskalainen veljespuolueemme on pitänyt puoluekokouksen, keskustellen siinä menettelytavasta. Viime

vuoden lopulla tunnettu toverimme Blum kirjoitti siitä, että »kaikki puoluetoverimme ovat sitä mieltä, että puoluekokouksessa tehtävä ratkaisu on otettava rehellisesti vastaan ja sitä noudatettava. Eräs tunne ja periaate heillä on: yli kaiken muun on puolue.» Tässä hengessä mekin voimme tehdä päätöksemme ja niiden hengessä sitten toimia. (Suosionosoituksia.)

Yleiskeskustelu asiasta aloitettiin.

Keto: Hyvät toverit! Minä olen julkisuudessa sanonut, että minä en tule kääntymään haudassani, vaikka se'ehdotus puolueen menettelytapaohjelmaksi, joka käy Helsingin sos.-dem. Keskusteluseuran ehdotuksen nimellä ja jonka laatimisessa minä olen ollut mukana, ei tulisikaan sellaisenaan hyväksytyksi. Olen julkisuudessa myös sanonut, että tämä ehdotus on tarkoitettu vain keskustelun pohjaksi. Sen perimmäisenä tarkoituksena on ollut saada ilmi muutamia sellaisia vivahtuksia, joita ei mielestämme puoluetoimikunnan ehdotuksessa, niin hyvä kuin se suurin piirtein onkin, ole otettu huomioon. Kun siinä lisäksi tehtiin erinäisiä lyhennyksiä ja muodollisia muutoksia, niin se tapahtui siitä syystä, että nähtävästi k. o. ehdotuksen kirjoittajat ovat tottuneet laatimaan ponsilauselmia, joita hekin ovat elämässään koko joukon panneet kokoon, hiukan toisella tavalla kuin toveri Wiik. Mutta sehän on asia, johon ei täällä tarvitse kiinnittää huomiota ja joka minun nähdäkseni olisi syytä jättää tässä keskustelussa syrjään. Minusta niinkuin toveri Wiikistäkkin menettelytapavaliokunta voisi koettaa itsenäisesti kirjoittaa meille sellaiset menettely tapaponnet, joihin me voisimme todella yksimielisesti yhtyä. Menettelytapavaliokuntaa varten pyytäisin huomauttaa muutamista kohdista, jotka mielestäni Keskusteluseuran ehdotuksessa on onnistuneemmin esitetty kuin puoluetoimikunnan ehdotuksessa ja jotka minä toivoisin siis menettelytapavaliokunnan ottavan varteen silloin, kun se laatii lopullisen menettelytapaohje-ehdotuksen.

Puoluetoimikunnan menettelytapaohje-ehdotus sisältää tavallaan kahdenluontoisia asioita, osittain yleisiä periaatteellisia lausumia, joissa todetaan, mikä on todellisuus sosialistiselta näkökulmalta katsellen ja miten puolueen jäsenten on periaatteellisesti suhtauduttava määrättyihin tilanteisiin. Suuri osa tätä osaa on otettu tavallaan puolueen periaatteellisesta ohjelmasta. Tähän periaatteelliseen puolueen puoluetoimikunnan menettelytapaohje-ehdotuksessa pyytäisin huomauttaa, että olisi tärkeätä, että puolueen menettelytapaohjelmassa tulisi selvästi näkyviin, että meidän aikamme työväenpuolue ei enää pyri olemaan yksinomaan palkkatyöväenpuolue, joskin, niinkuin Wiik huomauttikin, palkkatyöväki on jokaisessa sosialistisessa työväenpuolueessa runko, se aines, joka tälle puolueelle antaa sen

varsinaisen sosialistisen värin ja jonka olemassaolo yksinään antaa takeita siitä, että puolue pyrkii sosialismiin. Mutta nykyaikoina on kaikissa maissa käynyt yhä selvemmäksi, että palkkatyöväen ohella on olemassa toinen suuri yhteiskuntaluokka, jonka edut ovat monessa kohdassa oleellisesti samat kuin palkkatyöväen ja jota palkkatyöväenpuolueen on myöskin koetettava yhdistää yhteiseen luokkataistelurintamaan palkkatyöväen kanssa. Tämä yhteiskunta-aines on pienviljelijäluokka, joka on työtätekevä luokka samalla tavalla kuin varsinainen palkkatyöväkikin. Myöskin on mielestäni syytä liiukan laajentaa itse palkkatyöväen käsitettä sillä tavalla, että entistä selvemmin sanottaisiin, että palkkatyöväkeen ori luettava myös n.s. henkisen työn tekijät, siis alemmat virkailijat yksityisten laitoksissa ja julkisten yhdyskuntien alemmat virkailijat.

Mutta ennenkaikkea on tärkeätä, että tähdennetään sitä seikkaa, että juuri pienviljelijäväestön pitää olla mukana sosialistisen puolueen luokkataistelurintamassa. Tätä on Helsingin sos.-dem. Keskusteluseuran ehdotuksessa koetettu saada esiin kahdella tavalla. Ensiksikin siinä on ehdotettu otettavaksi menettelytapaohjelman alkulauseeksi lausuma siitä, mitkä yhteiskuntaluokat sos.-dem. työväenpuolueen puoleen kääntyvät, ja mainittu tällöin myös juuri työtätekevät pienviljelijät, erityisesti pienviljelijäväestö. Samalla tässä alkulauseessa on hahmoteltu tämän puolueen luonne ja sen tehtävät mielestäni selvemmin kuin puoluetoimikunnan ehdotuksessa, niin että minä toivoisin, että juuri tämä kohta tulisi myöskin siihen ohjelmaan, jonka tämä puoluekokous hyväksyy. Mutta toisellakin tavalla on Keskusteluseuran ehdotuksessa koetettu saada esiin tätä samaa ajatusta pienviljelijäin asemasta työväenpuolueen luokkataistelurintamassa. Siihen on otettu erityinen lausuma, joka koskee sos.-dem. puolueen suhtautumista pienviljelijäjärjestöihin ja erityisesti maataloudelliseen osuustoimintaan, joka oleelliselta osaltaan on pienviljelijäin taloudellista toimintaa. On rinnastettu tämä kohta siihen kohtaan, joka käsittelee puolueen suhtautumista palkkatyöväen ammattiyhdistysliikkeeseen. Maataloudellinen osuustoiminta ja ammattiyhdistysliike ovat kaksi rinnakkaisilmiötä. Kummankin tehtävänä on kohottaa määrätyn työtätekevän luokan tulo- ja elintasoja. Minusta on jo aika, että puolueemme selvästi sanoo, että se suhtautuu myöntämielisesti pienviljelijäjärjestöihin ja erityisesti maataloudelliseen osuustoimintaan. Sen vuoksi minä uskon, että tästä asiasta ei tulekaan riitaa, koska tiedän jo, että puoluetoimikunnan taholla pidetään suotavana tällaisen kohdan ottamista menettelytapaohjelmaan.

Minun mielestäni Keskusteluseuran ehdotuksessa on erinäisiä muitakin kohtia, jotka merkitsevät parannusta puolueen menettely-

tapaohjelmaan. Sellainen on mielestäni esim. se kohta, jossa kosketellaan sosialidemokratian suorittamaa valistustyötä. Mielestäni Keskusteluseuran ehdotuksessa on sanottu tuota valistustyötä tehtävän sillä tavalla, että se on sopusoinnussa sen ajatuskannan kanssa, mikä on meidän puolueemme periaatteellisessa ohjelmassa. K. o. ehdotuksessa tähdennetään sitä, että valistustyön päätehtävänä on saada työtätekevät kansanluokat käsittämään nykyisen kapitalistisen talousjärjestelmän luonne ja kehityskulku sekä eri yhteiskuntaluokkien etupyrkimykset samoin kuin sosialidemokratian mahdollisuudet toimia työtätekevien luokkien hyväksi näiden luokkien luokkavoimaan nojaten ja porvarillisten yhteiskuntaluokkien etu vastakohtia hyväkseen käyttäen. Tälle valistustyölle asetetaan toinenkin sosialistinen päämäärä. Sanotaan, että valistustyön tulee samalla osoittaa marxilaisen sosialismin hengessä, kuinka kehitys luo sosialismin taloudelliset edellytykset. Täten valistustyön tehtävä on antaa työtätekevien joukkojen taistelulle rohkaiseva ja uhrauksiin innostava yhteiskunnallinen ihanne. Toisin sanoen valistustyön tehtävänä on osoittaa sosialismin välttämättömyys ja täten juuri luoda pohja sille aatteellisuudelle, jonka merkitystä aivan oikein on tehostettu ja joka on välttämätöntä, mutta joka ei saa olla tyhjiä sanoja, vaan jonka tulee perustua oikeaan käsitykseen siitä, että taloudellinen kehitys luo pohjan sille luokkataistelulle, jota työtätekevät joukot käyvät.

Edelleen minä pitäisin suositeltavana, että työväenliikkeen eheyttämistä koskevassa kohdassa otettaisiin huomioon ne näkökohdat, jotka on mainittu Keskusteluseuran kommunisteihin suhtautumisesta koskevassa kohdassa. Mielestäni siinä onnistuneemmin tai yksityiskohtaisemmin kuin puoluetolimikunnan ehdotuksessa sanotaan, minkälaista sen valistustyön tulee olla, jolla koetamme kommunisteja vastaan taistella. Siinä tahdotaan huomauttaa, että sen ei tule kohdistua jokapäiväisen elämän pikkutapauksiin, vaan että on ennenkaikkea käännäyttävä valistamaan työtätekeviä luokkia siitä, kuinka kommunistien periaatteelliset opit perustuvat harhakäsitykseen yhteiskunnallisen kehityksen kulusta.

Edelleen minulla olisi myöskin joukko toivomuksia erinäisiin muihin kohtiin nähden. Toivon, että puoluetolimikunta sen lisäksi, mihin se jo on suostunut ammatillista liikettä koskevaan kohtaan nähden — se on nim. suostunut ottamaan ehdotukseensa erään lausunnon Keskusteluseuran ehdotuksesta — ei vastustaisi tästä ehdotuksesta myöskin sen kohdan ottamista, jossa tehostetaan sitä, että ammattiyhdistysliikkeen tulee ottaa varteen sosialidemokratian ammattiyhdistysperiaatteet ja että m.m. puolueen täytyy siis arvostella väärää ammattiyhdistyspolitiikkaa, ei vain sikäli kuin se on

kommunistista, vaan esim. silloin, jos ammatillinen liike suosii suljettua ammattiyhdistysliikettä, mitä on pidettävä työväenpuolueen kokonaisedun vastaisena.

Edelleen suhtautuminen kulutusosuustoimintaan on sellainen kohta, jossa mielestäni puoluetoimikunnan ehdotusta olisi eräässä kohdassa typistettävä ja selvennettävä. Erityisesti on nyt jo herättänyt erimielisyyttä eräs kohta puoluetoimikunnan ehdotuksessa, jossa puhutaan siitä, että kulutusosuuskuntien ei ole pyrittävä yhteistoimintaan porvarillisten työnantajien kanssa työntekijöitä vastaan. On selitetty, että tällä lausumalla tuomittaisiin se menettelytapa, jota kulutusosuuskunnat ovat noudattaneet, kun ovat tehneet työehtosopimuksia. Tämä kohta olisi ehdottomasti selvennettävä ja tarkistettava.

Loppujen lopuksi kosketan niitä käytännöllisiä ohjesääntöjä, joita puolueen menettelytapaohjelmaehdotus aatteellisten lausumien lisäksi sisältää. Tämä osahan on tavallaan lainluontoinen ja sisältää valmiita täsmällisiä ohjeita siitä, minkälainen on proseduri oleva määrätyissä tilanteissa esim. hallitukseen mentäessä, puoluekuriasioissa j.n.e. Mitä hallituskysymystä koskevaan kohtaan tulee, niin puoluesihteri Wiik on jo puhunut hiukan tätä kysymystä koskevan kohdan alkukappaleesta. Siinä sanotaan, että puolue ei periaatteessa kieltäydy parlamenttarismin mukaisesti muodostamasta hallitusta. Puoluetoimikuntahan on tällä kohtaa osittain mennyt Keskusteluseuran ehdotukseen. On ilmoitettu, että ollaan valmiit hyväksymään muoto, että puolue ei periaatteessa kieltäydy muodostamasta hallitusta! Mielestäni lausetapa »parlamenttarismin mukaisesti» saisi lisäksi tässä lauseessa olla olemassa. Tällä lauseella nim. tulee hallituksen muodostamisohjeille täsmällinen sisältö, mutta ilman niitä sanoja puoluetoimikunnan uusikin ehdotus jää jossakin määrin epämääräiseksi. Keskusteluseuran ehdotuksen lause sisältää sen ajatuksen, että sos.-dem. puolue ei voi periaatteessa kieltäytyä pitämästä huolta siitä, että parlamenttaarinen järjestelmä toimii. Jos puolue on päätekijänä hallitusta kaatamassa, on sen velvollisuus ainakin muodollisesti ottaa harkittavakseen, onko mahdollisuuksia sen hallitukseen menoon. Puolue ei voi sanoa, että koko hallitusasia ei liiku meitä lainkaan. Tuollainen kanta, johtaisi parlamenttarismin rappioon ja fascistisen mielialan kasvamiseen maassa. Mutta Keskusteluseuran ehdotuksessa on annettu tälle alkulauseelle se sisältö, että tämä muodollinen velvollisuus olla periaatteessa kieltäytymättä muodostamasta hallitusta ei merkitse käytännössä suurempaa hallitushalua kuin tähänkään asti. Edelleenkin olisi punnittava vastakkain ne edut ja haitat, joita hallitukseen menolla on, ja Keskustelu-

seuran ehdotuksessa nimenomaan voimakkaasti tähdennetään sitä seikkaa, että porvarillisessa valtiossa hallitukseen meno tuo mukanaan arveluttavia haittoja, jotka on tarkoin otettava punnittaviksi, kun hallitukseen menoa suunnitellaan.

Toinen ero, joka on Keskusteiseuran ja puoluetoimikunnan ponsien välillä, koskee kohtaa, josta puoluesihteerin jo huomauttikin, nim. niitä ehtoja, joita asetetaan silloin, kun sosialistiseen vähemmistöhallitukseen pyritään. Minä myönnän, että se sanamuoto, joka Keskusteiseuran ehdotuksessa on, ei liene erityisen selvä, ja asia on vaikeasti määriteltävä, mutta sillä pyritään lausumaan sitä, että mikäli sosialistiseen vähemmistöhallitukseen pyritään, riittäisi, jos sen muodostamisessa ollaan selvillä siitä, että eduskunnan enemmistö on hallitusohjelmassa oleviin pääkohtiin nähden myönteisellä kannalla. Puoluetoimikunnan ehdotuksessa määrätään, että hallituksella täytyy olla eduskunnan enemmistön käsittävä parlamenttaarinen pohja. Käsittäisin eron olevan siinä, että Keskusteiseuran ehdotus tekee mahdolliseksi hallitsemisen myös vaihtelevan kannatuksen varassa. Minusta tällainen mahdollisuus pitäisi myöskin jättää avoimeksi. Minusta puhtaan vasemmistohallituksen muodostaminen saattaa tulla meikäläisissä oloissa kysymykseen vain tällaisilla edellytyksillä. Minusta tuntuu, että jos hyväksytään puoluetoimikunnan ehdotus, niin käytännössä ei meillä koskaan voitaisi muodostaa puhtaasti sosialistista vähemmistöhallitusta, vaan aina olisi turvaututtava kokoomushallitukseen. Minun ymmärtääkseni kokoomushallitus kumminkin mieluummin saattaa tulla kysymykseen sellaisina aikoina, joita esim. nyt elämme, jolloinka siis on olemassa sellainen parlamenttaarinen pulakausi, jolloin kansanvaltaa uhkaa vaara ja jolloin mahdollisesti on pyrittävä hallituksen muodostamisen avulla toimimaan kansanvaltaa ja työväen oikeuksia uhkaavia vaaroja vastaan. Mutta muina aikoina on puhtaasti sosialistinen hallitus suositeltavampi. Tätä käsitystä on pyritty saamaan Keskusteiseuran ponsilauselmalla esiin, mutta olen valmis myöntämään, että tätä kohtaa olisi syytä menettelytapavaliokunnassa tarkistaa ja koettaa pukea se vielä selvempään muotoon.

Niin, tämän enempää en nyt kokouksen kärsivällisyyttä aio koe-tella. Lopetan vakuuttamalla, että ne henkilöt, jotka Keskusteiseuran ehdotuksen ovat laatineet, ovat sen laatineet vilpittömässä ja rakentavassa mielessä saadakseen esiin uusia ajatuksia, joita puoluetoimikunnan muuten hyvässä ehdotuksessa ei oltu vielä huomattu. Minun täytyy kumminkin valittaa, että ne henkilöt, jotka tämän ehdotuksen ovat tehneet, ovat kiitokseksi saaneet ainoan annoksen solvauksia. • Ei ole tyydytty vain asiallisesti ehdotusta arvostelemaan,

vaan on vedetty esiin ehdotuksen laatijain asema yhteiskunnassa ja heidän kaikki persoonalliset suhteensa. Tällä tavalla on koetettu tehdä k.o. ehdotus jo edeltäkäs in epäluulonalaiseksi. Toivon, en meidän varalta, jotka olemme neljännesvuosisadan ajan kestäneessä työväenliikkeen järjestötoiminnassa jo saaneet nahkamme parkkiintumaan, vaan niiden nuorempien varalta, joilla on vielä hellempi nahka, että vastedes ei tällä tavalla vastustajia kohdeltaisi.

Kuittinen sanoi perusjärjestöjensä pitäneen puoluetoimikunnan ehdotuksessa heikkona kohtana sitä, ettei siinä ole riittävästi otettu huomioon nuorisokysymyksiä. Tämä olisi sitäkin tärkeämpää, kun vanhemmat toverit eivät aina ole jaksaneet seurata nuorison pyrkimyksiä. Lisäksi hän painosti osuustoimintaponsien täydentämistä siten, että myöskin osuusliikkeissä johtaja-asemassa olevien henkilöiden on oltava vuorovaikutuksessa sos.-dem. työväen kanssa. Hallitukseen menosta lausui puhuja, että tilanteen näin ollen emme voi kieltäytyä hallitusvastuusta, mutta sittenkin on vain työväen oma hallitus perustettava. Jos kansanvalta joutuu vaaranalaiseksi, niin voimme mennä myös kokoomushallitukseen, kuitenkin siten, että ministeripaikoista on sosialidemokraateilla enemmistö. Siinä tapauksessa ohjelman on oltava työväenluokan luokkahengen mukainen. Muissa kohdin olivat hänen edustamansa järjestöt pääasiassa yhtyneet puoluetoimikunnan ehdotukseen.

Lehti ehdotti keskusteluseuran ehdotuksen alussa olevan julki lausuman hyväksymistä menettelytapaohjeisiin. Hän piti puoluetoimikunnan ponsissa puutteellisuutena sitä, ettei siinä määritelty suhteita pienviljelijöihin, mistä hän oli huomauttanut Helsingin kunnallisjärjestön kokouksissakin, joka olikin ottanut hänen esittämänsä lisäyksen huomioon.

Aqlto, J. F.: Niihin yleisiin periaatteellisiin lausuntoihin, joita toveri Wiik täällä antoi, minä yhdyin kaikissa kohdissa, jonka vuoksi minun ei tarvitse lähteä niitä kertaamaan. Minun täytyy ensiksi sanoa, että tässä käsiteltävänä olevassa kysymyksessä on viime aikoina yleensä puolueemme keskuudessa ollut havaittavissa jonkunlaista entistä suurempaa selviytymistä, mutta on kuitenkin vielä olemassa melko suurta käsitteiden eroavaisuutta ja minun mielestäni osaksi myöskin sekavuutta. Mitä tulee siihen parlamenttaarisen edesvastuun tunnustamiseen, josta viime aikoina on meidänkin puolueemme keskuudessa puhuttu ja jonka puutteesta porvarilliselta taholta on meitä paljon moitittu, on syytä muutamia näkökohtia esittää.

Kun meille opetetaan, että meidän pitää tunnustaa olevamme vastuussa hallituksen muodostamiseen nähden siinä tapauksessa.

että olemme itse kaataneet tai myötävaikuttaneet edellisen hallituksen kaatumiseen, on siinä usein tehty virhe väittämällä meidän vastuuvelvollisuutemme ulottuvan liian pitkälle. Jos se kanta hyväksyttäisiin, että milloin sos.-dem. ryhmä myötävaikuttaa porvarillisen hallituksen kaatumiseen, on sen vastattava uuden hallituksen muodostamisesta, niin johtaisi se eräissä tilanteissa siihen, ettemme voisi ajaa sosialidemokraattista luokkataistelupolitiikkaa. Yhtenä pienenä esimerkkinä, joka viittaa tällaiseen vaaraan, ovat meillä olemassa jo yhdistyslain käsittelyssä ilmenneet seikat ja vielä pitemmällekin voitaisiin mennä muutamissa kysymyksissä. Hallitus saattaa tulla eduskuntaan vaatimuksineen asioissa, joissa meillä on jyrkästi erilainen katsantokanta kuin hallituksella. Hallitus esittää vaatimuksiaan kabinettikysymyksen uhalla eräissä meille tärkeissä kysymyksissä, ja jos me jyrkästi vastustamme, ja vastustuksellamme saamme hallituksen vaatimuksen torjutuksi, merkitsee se hallituksen kaatumista. Jos tilanne tällöin on niin epäedullinen, että ylipäänsä olemmeksi mielisiä siitä, ettemme hallitusta muodosta, tai ettemme voi harjoittaa hedelmällistä hallituspolitiikkaa, seuraa siitä, jos tuossa vastuun tunnustamisessa menemme niin pitkälle, kuin on joskus opetettu, ettemme voi vastustaa hallituksen vaatimuksia, vaan joudumme antautumaan porvarillisen hallituksen ohjattavaksi. Tällaista katsantokantaa en luulisi kuitenkaan puolueessamme hyväksyttävän oikeistolaisimmisakaan piireissä, mutta siihen joudutaan, jos parlamenttaarisuuden vastuuntunnon tunnustamisessa mennään liian pitkälle. On siis otettava se kanta, että, vaikka näemme tilanteen sellaiseksi, ettemme ota itse hallitusta muodostaaksemme, me teemme kaikkemme jonkun epäedullisen asian hylkäämiseksi eduskunnassa, vaikka se merkitsisikin hallituspujaa. Emme saa katsella hallitusta, niin suurena tekijänä, että yksinomaan sen mukaan ratkaisemme kantamme, vaan on sitä katseltava ainoastaan yhtenä keinona, jota käytämme hyväksemme silloin, kun siihen on edellytyksiä. Näen tällaiseen virheelliseen periaatteen tunnustamiseen johtavan myös Keskusteluseuran ehdotuksessa sen kohdan, jossa sanotaan, että emme periaatteessa kieltäydy *parlamenttarismin mukaisesti* hallitusta, muodostamasta. On pantava huomiota siihen seikkaan, että parlamenttarismi ei ole niin selvä käsite sellaisenaan, että sitä voitaisiin tuollaisena Ohjeena menettelytapapäätöksissä mainita. Porvarillisella taholla käsitetään parlamenttarismi kokonaan toiseksi kuin sosialistisella taholla. Minä tahdon sanoa, että myös meidän puolueemme keskuudessa käsitetään parlamenttarismia eri tavalla. En väitä, että ne henkilöt, jotka ovat Keskusteluseuran ponnet latineet,, olisivat tarkoittaneet sellaista parlamenttarismia, johon viittasin.,

mutta se voidaan käsittää siten, ja näinollen voisi sen hyväksymisestä olla seurauksena jatkuvat ja erinomaisen kiusalliset tulkintariidat eduskuntaryhmässä. Porvaristo käsittää parlamenttarismin siten, että jokainen puolue on *kaikissa tilanteissa*, jos tarve vaatii, velvollinen ottamaan hallitusvastuun kannettavakseen, ja minä tahdon huomauttaa, että tällaista käsitystä on myös meidän puolueemme keskuudessa osaksi. Noin pari viikkoa sitten oli Tampereella ilmestytvässä puoluelehdessä, *Kansan Lehdessä*, artikkeli, jonka loppuosassa lausuttiin toivomus, että puoluekokouksessa ja evästyskokouksissa, joita pidettiin ennen puoluekokousta, edistettäisiin sitä ajatusta, että meidän puolueemme tulisi tästä lähtien suhtautumaan samalla tavalla hallitukseen, kuin mikä katsantokanta yleensä jo on tunnustettu eduskuntatyöhön nähden. Tähän sisältyy tuo porvarillinen parlamenttarismin käsite. Siinä tahdotaan lausua, että meidän tulisi kaikissa olosuhteissa olla hallituksessa. Täällä Kilpi huomauttaa, että selitän väärin sitä. Ehkä hän voi selittää, mitä sillä on tarkoitettu, mutta jos se luetaan, niinkuin on kirjoitettu, niin ei sitä voi toisella tavalla ymmärtää. Minä en hyväksy tällaista parlamenttarismia ja sen vuoksi minä pidän vaarallisena sellaista lausumaa, mikä on Keskusteluseuran ehdotuksessa mainitussa kohdassa. Siellä on useita muitakin kohtia, joita en pidä onnistuneina, mutta en tahdo väittää, etteikö siinä olisi joitakin varteenotettaviakin ajatuksia, mutta en puutu niihin tässä yhteydessä.

Lopuksi tahdon mainita, että meidän puolueessamme osan jäsenistön keskuudessa on hallitusta katseltu niinkuin jonkinlaisena taikasauvana, jonka avulla voidaan ihmeitä saada aikaan, ja juuri siinä, että on hallitusta katseltu tällaisena ihmetekijänä, ei ole otettu huomioon riittävästi niitä vaikeuksia, jotka johtuvat esim. siitä, että hallitus joutuu toimimaan sellaisissa oloissa, jolloin porvareilla on parlamentissa huomattava enemmistö ja jolloin ei ole todellista radikaalista porvarillista puoluetta, johon voisi nojautua. Meillä on viime aikoina uskottu edistyspuolueen apuun ja myös sangen suuressa määrässä luotettu ruotsalaisten tukeen. Tämä oli havaittavissa hyvin selvästi vuonna 1927 ja sitä ennen, mutta kokemukset osoittivat, että nämä olettamukset olivat virheellisiä. Nyt tietää jokainen, että edistyspuolueesta ei ole tukea kenellekään, ja se lieenee selvää, että ruotsalaiseen puolueeseen emme voi toivoamme rakentaa missään sosiaalisissa kysymyksissä. He voivat kannattaa meitä joissakin poliittisissa kysymyksissä, mutta heidän varaansa ei voi hallituspolitiikkaa rakentaa. Ei ole siis hallitusta katseltava ihmetekijänä, vaan olisi koetettava mahdollisimman realistisesti tilannetta tarkastella ja koettaa

ennen kaikkea arvostella asiaa sen mukaan, mihin omat voimamme näyttävät riittävän. En tahdo sanoa sitä, etteikö olisi hallitukseen mentävä edullisissa tilanteissa silloinkin, kun itse olemme vähemmistönä, mutta se tulisi kuitenkin kysymykseen vain määrätyissä harvoissa tapauksissa.

Lopuksi tahdon vielä lausua muutaman sanan siitä, kuinka vaikutus on suuri, jos jatkuvasti pitkät ajat aina puhutaan hallituksen suuresta merkityksestä. Siitä seuraa käsitys, niinkuin hallitus olisi jonkinlainen »tabu», johon ei saa koskea. Se on havaittavissa myös puoluetoimikunnan alustuksessa siinä kohdassa, jossa sanotaan, että on yleensä kieltäydyttävä hallitusta arvostelemasta. Tämä on minusta virhe. Ristiriitaisuutta on siinä, kun sanotaan, että puolueen jäsenten ja sanomalehdistön on tarkoin seurattava eduskunnan työtä ja arvosteltava sitä, mutta hallituksessa olevia jäseniä on pidättäydyttävä arvostelemasta. Olen sitä mieltä, että arvostelun kieltö ei ole paikallaan.

Puheenvuorot päätettiin »rajoittaa».

Salminen, B. J.: Edustan maamme punaisinta seutua. Menettelytapaohjeissa olisi valistustyötä koskevassa kohdassa erikoisesti mainittava pienviljelijäväestö. Jos tämä unohdetaan, menetetään paljon. Kommunisteihin taas olisi suhtauduttava selvemmin, kuin mitä ehdotetaan puoluetoimikunnan alustuksessa. Silloin kuin joku kommunisti liittyy puolueeseemme, on häneen suhtauduttava varovaisesti, ettei hän pääsisi vahingoittamaan puoluetta. Samoin kuin urheiluliikkeessä otettiin kommunisteihin nähden tiukka kanta, samoin on heihin nähden suhtauduttava puolueessammekin. Heihin nähden on syytä olla yhtä varovainen kuin porvareihinkin nähden. Ehdotti, että ohjelma tässä suhteessa selvennettäisiin. Puolueen suhtautumisessa sos.-dem. eduskuntaryhmään kannatti puhuja sitä kantaa, jonka Helsingin sos.-dem. Keskusteluseura oli alustuksessaan omaksunut.

Leinonen, H. halusi tehtäväksi tarkat menettelytapaohjeet suhtautumisesta kommunisteihin, samoin porvarilehtien levittämistä koskeva kieltö pitäisi myöskin koskea kommunistilehtien levittämistä.

Lähde asettui samalle kannalle kuin Wiik, nim. että päätöslauselmien on oltava niin selviä, ettei niitä voida tulkita muuta kuin yhdellä tavalla. Halusi omana mielipiteenään lausua, etteivät ne kokemukset, joita viime hallituskokeilusta saatiin, ole erikoisen ilahduttavia. Hallitukseenmeno päätettiin silloin $\frac{2}{3}$ äänten enemmistöllä, mutta vastaisuudessa pitäisi tällaisen päätöksen olla vieläkin yksimielisempi. Tähän nähden ehdotti, että hallitukseenmenoasiasta on

päätös tehtävä $\frac{3}{4}$ äänten enemmistöllä. Mitä muuten hallituskysymykseen • tulee, niin yhtyi Kedon ehdotukseen siinä, ettei periaatteessa pidä kieltäytyä hallitusta muodostamasta. Mutta samalla kuin tällainen periaate hyväksytään, samalla on ohjeita tiukennettava.

Tämän jälkeen siirtyi puhuja tarkastelemaan puoluetoimikunnan laatimaa ehdotusta ohjeiksi suhtautumisessa osuuskauppaliikkeen. Ei pitänyt sitä tarpeeksi selvänä. Olisi saatava syntymään tässäkin suhteessa sellainen menettelytapaohje, etteivät rivimiehet siihen sotkeennu.

Puoluekuria koskevassa kohdassa ehdottaa puoluetoimikunta kiellettäväksi puolueen jäseniä avustamasta vastustavia sanomalehtiä. Kun puolueen jäsenissä on joukko sellaisia, jotka ammatikseen työskentelevät porvarilehtien palveluksessa, kuten niiden myyjinä, kantajina j.n.e., niin olisi päätös tehtävä niin selvä, ettei sen voitaisi selittää tarkoittavan m.m. edellämainittuja.

Syrjänen, K. V. sanoi Hämeenlinnan ja Forssan kunnallisjärjestöjen olleen sitä mielipidettä, ettei puoluetoimikunnan eikä myöskään keskusteluseuran ponsia hyväksyttäisi sellaisenaan, vaan olisi niitä täydennettävä ja koetettava löytää joku keskitie. Hallituskysymykseen nähden riittää, kun määrätään periaatteellinen kanta. Kaikkia aseita on käytettävä työväen luokkataistelun hyväksi. Moitti »Suomen Sosialidemokraatin» esiintymistä puoluetovereita kohtaan painostaen erikoisesti lehden esiintymistä ennen tämän kokouksen vaalia. Samoin moitti lehden suhtautumista osuustoimintaan. Enemmän suvaitsevaisuutta keskinäisissä asioissa olisi ehdottomasti noudatettava. Sen sijaan olisi määriteltävä selvä kanta kommunisteihin, kuten muihinkin vastustajiin nähden.

Jokela toivoi, että molemmista ehdotetuista ponsista otettaisiin parhaat osat, joista valiokunta muodostaisi uudet ponnet.

Hakala: Ne perusjärjestöt, jotka minut ovat tänne lähettäneet, ovat asettuneet puoluetoimikunnan laatiman menettelytapaehtouksen kannalle.

Kilpi: Alussa toveri Wiik lausui toivomuksen, että menettelytapavaliokunta niin onnistuisi luomaan menettelytapaohjeinaan, että se ainakin suurin piirtein tyydyttäisi puolueen kaikkia joukkoja ja muodostaisi sellaisen yksimielisyyden vakuutuksen, jota vastustamme kunnioittavat. Minulla puolestani ei ole mitään tämän hartaampaa toivomusta esitettävänä esittäessäni sen käsityksen, joka Hämeessä ja etenkin Tampereen Sos.-dem. Kunnallisjärjestön kokouksessa menettelytavasta vallitsi. En aio käyttää kovin pitkää puheenvuoroa, koska menettelytapavaliokunnassa voinen esittää sen suun-

nan, j'ota on aikoinaan nimitetty tamperelaiseksi. Puoluetoimikunnan menettelytapaehdotuksen ilmestyttyä herätti se vilkasta keskustelua Tampereella. Kunnallisj'ärjest.0 käsitteli sitä kahdessa perättäisessä kokouksessa, ja mielipiteiden vaihdon jälkeen pääsimmekin sellaiseen onnelliseen tulokseen, että komitea, joka näiden ehdotusten perusteella teki oman ehdotuksensa ja johon tasapuolisesti kuului kolme n. s. tannerilaista ja kolme huplilaista, pääsi aivan yksimieliseen tulokseen. Yleensä sekä komiteassa että kunnallisjärjestön kokouksessa kiinnitettiin huomiota puoluetoimikunnan sekä perustelujen että ponsilauselman suureen laajuuteen. Täällä Mäntän Leinonen huomautti, että heidän rivimiesten on vaikea näin laajoista perusteluista saada sellaista selvyyttä, ettei syntyisi epäselvyyttä. Mitä lauselman yksityiskohtiin tulee, pidettiin Tampereella tärkeänä sitä seikkaa, että puolue määrittelee tarkemmin kuin puoluetoimikunnan ehdotuksessa ne kansalaispiirit, joihin puolue nojautuu. Olen toveri Kedon kanssa samaa mieltä, että ylimalkainen maininta, työväestö, ei riitä. Siinä suhteessa juuri Helsingin Keskusteluseuran ehdotus vastaa lähinnä sitä kantaa, mikä hämäläisillä on. Sen sijaan sos.-dem. valistustyön harjoittamisessa on Tampereella oltu sitä mieltä, että puoluetoimikunnan ensimmäisen ponnien toisessa kappaleessa olevat lauseet: »Marxilaisen sosialismin hengessä suoritettavalla valistustyöllä on puolueen herätettävä yhä laajemmissa työläisjoukoissa luottamus sosialidemokratian vapauttavaan päämäärään ja innostus siihen sekä osoitettava päämäärään johtava tie. Joukkojen itseluottamusta on pyrittävä vahvistamaan» ovat paikallaan. Tämä on oikein sanottu, koska se vastaa puolueen suurten joukkojen käsitystä. Mitä tulee suhtautumiseen kommunistiseen liikkeeseen, on Mäntän Leinonen siitä jo huomauttanut, joten en tahdo puuttua siihen. Suhtautumisesta porvarillisiin puolueisiin olisi Keskusteluseuran ehdotuksen lausunto minusta otettava huomioon. Erikoisesti kiinnitettiin huomiota valtiollisen kansanvallan merkitykseen, josta puoluetoimikunta huomauttaa, että kansanvalta on turvattava myöskin n.s. kommunisteille. Meidän mielestämme n.s. kommunistit sisältävät kansalaisiin, eikä olisi erikoisesti alleviivattava heitä.

Keskeisin kysymys on luonnollisesti hallituskysymys. Meitä tamperelaisia on yleensä pidetty hallitushaluisina, niinkuin on lausuttukin, ja luulen, että Aalto tarkoitti juuri meitä, kun hän sanoi, että puolueessa on joukko, joka pitää hallitusta sellaisena taikaluna, jolla tehdään ihmeitä. Tamperelaisten kanta ei ole tämä ollut. Wiik lausui, että hallitukseen on mentävä silloin, kun siihen on edellytyksiä, ja tultava sieltä pois silloin, kun ei ole enää edellytyksiä. Tämä on juuri se kanta, jota me olemme ajaneet. Puolueessa on

ollut suunta, joka on osoittanut suoranaista hallituskauhua. Jokainen puhe hallituksen muodostamisesta on merkinnyt näille piireille puolue-rikosta. Yhdymmekin sen vuoksi kannattamaan sitä Keskustelu-seuran ensimmäisessä ponnassa olevaa lausumaa, että sos.-dem. puolue ei periaatteessa kieltäydy parlamenttarismin mukaisesti muodostamasta hallitusta. Yhdyn Lähteeseen siinä, että menettelytapavaliokunnassa voinemme päästä niin paljon yksimielisyyteen, että tarkkaan määritellään, mitä tarkoitamme parlamenttarismilla. Tamperelaisten ponnassa tämä on tarkkaan määritelty. Erimielisyyttä luultavasti tulee käytännöllisessä toimeenpanossa siitä, kuinka suuri enemmistö tarvitaan hallitukseen mentäessä. Olemme ehdotta-neet, että eduskuntaryhmä saisi yksinkertais"ella ääntenenemmistöllä päättää ja puolueuuevosto $\frac{2}{3}$ äänten enemmistöllä. Sitä on vastus-tettu, koska on katsottu, että ryhmässä syntyisi hallitushalua, joka veisi ja toisi tämän asian jatkuvasti puolueuuevostossa esille.

Hallituskysymykseen en halua enempää kajota, mutta osuustoimintakohdassa me olimme Tampereella kylläkin sitä mieltä, ettei erikoista lausumaa maataloudellisista ja muista kulutusosuuskun-nista tarvittaisi.

f-Nykyisessä muodossaan puoluetuimikunnan ehdotus ei ole niin selvä, ettei antaisi väärille tulkinnoille varaa. Siitä on näkyviä *esu* merkkejä työehtosopimuksessa. Lähde viittasi jo puoluekurin tehos-tamista tarkoittavaan kohtaan. Tarkoitus on ilmeisesti hyvä, mutta menettelytapa on siinä määrin epäselvä, että varsinkin perusjärjes-töissä tulkittaisiin sitä toisin, kuin puoluetuimikunta on tarkoittanut, joten menettelytapavaliokunta voinee sitä korjata.

Pyy yhtyi Ketoon sikäli kuin tämän lausunto koski maataloudel-lista osuustoimintaa. Mitä muuten kysymykseen tulee, niin Viipurin 1. läntisen vaalipiirin sos.-dem. piirikokous hyväksyi melkoisen yksi-mielisesti puoluetuimikunnan ponnet. Kannatti siis niitä. Lisäksi hän yhtyi Lähteen ehdotukseen, että hallituksenmenon ehtoja olisi tiukennettava.

Huttunen: Menettelytapakysymyksen keskustelu jo ennen puoluekokousta sanomalehdissä ja myös tässä kokouksessa on liikkunut pääasiassa kahden ehdotuksen, nim. puoluetuimikunnan ja Keskuste-luseuran ehdotusten ympärillä. Minä luulen, ettei puoluetuimikunta ja tuskinpa edes Keskusteluseurakaan ole voinut ajatella, että se, mitä ovat kirjoittaneet, on jumalan sanaa, johon ei voida tehdä mmi-toksia. Päinvastoin minun käsittääkseni asialliset muutokset ovat sallittuja kumpaankin ehdotukseen. Kiinnitän huomiota ainoastaan muutamiin seikkoihin ja koetan rinnastaa niitä toisiinsa. Täällä on puhuttu paljon hallituskysymyksestä ja koetettu osoittaa, että puolue-

toimikunnan ehdotus on liian ankara. Siinä saattaa olla muodollisia kohtia', jotka sietäisivät korjausta, mutta mielestäni se periaate, joka on otettu puoluetoimikunnan ehdotukseen, on sellainen, joka kestää yleensä arvostelun. Suurin huomio on kiinnitetty puoluetoimikunnan ehdotuksen siihen osaan, jossa sanotaan, että puolue-elimillä täytyy olla takeet siitä, että hallitusohjelman taakse saadaan eduskunnassa enemmistö. Tämän minä luulisin puoluetoimikunnan käsittäneen siten, että hallitusohjelma ei ole hyvin laaja, sillä kun otetaan huomioon, mitä perusteluissa sanotaan, niin hallitukseenhan mennään jotakin/määrättyä kysymystä ajamaan, s.o. vastustamaan taantumusta tai määrättyjä uudistuksia aikaansaamaan. Jos hallitusohjelma on pitkä ja siinä on useita uudistuksia, niin olen varma, että eduskunnassa ei löydy niin paljon sellaista porvaristoa, joka yhtyisi tällaisen ohjelman taakse. Mutta kun ohjelma on lyhyt, kun se sisältää ainoastaan pari kolme tärkeämpää kysymystä, niin näiden kysymysten onnelliseen ratkaisuun saattamisesta eduskunnassa täytyy olla ryhmällä ja puolueuustollalla varmuus. Ellei tätä onnistuta saamaan, silloin nähdäkseni on hallituskysymys kokonaan rauennut. Keskusteluseura kuittaa asian sillä, että täytyy olla porvarillisissa puolueissa myötämielisyyttä hallitusohjelmaa kohtaan. Käytän Swentorzet-skin lausuntoa, että myötämielisyyys ja kannattaminen on kaksi eri asiaa. Toveri Swentorzet-ski lausui, että hän saattaa olla myötämielinen Tannerin erälle puheelle, mutta on eri asia, kannattaako hän sitä. Emme voi rinnastaa näitä toisiinsa. Ne ovat eri asioita, ja jos jäämme myötämielisyyden lupauksen varaan, niin saatetaan joutua umpikujaan.

Toinen tärkeä seikka, joka ansaitsee huomiota, on, että ennenkuin hallitukseen lähdetään, täytyy sisäinen eheys olla hyvä. Jos lähdetään silloin, kun eduskuntaryhmässä on saatu yksinkertainen enemmistö, niin silloin joudutaan liukkaalle pinnalle. Jos ryhmästä lähes toinen puoli vastustaa hallitukseen menoa, ei voida puhua sisäisestä eheydestä. Ennenkuin hallituskysymys voidaan myönteisesti ratkaista, vaatii se mahdollisimman suuren enemmistön, ja tämä edellyttää, että enemmistö koroitettaisiin $\frac{2}{3}$:sta $\frac{3}{4}$:aan.

Vielä eräs kohta, johon haluan kiinnittää huomiota, on suhde osuustoimintaan. Siinä on puoluetoimikunnan ja Keskusteluseuran ehdotuksilla suuri ero. Keskusteluseura on nähnyt puoluetoimikunnan ehdotuksessa eräitä liian rivakoita lauseita ja laatinut sen osan paljon hienompaan muotoon, m. m. eräs lause, joka on erittäin tärkeä. Puoluetoimikunnan ehdotuksessa sanotaan: »Jotta tämä tarkoitus toteutuisi ja jotta osuusliikkeet voisivat saavuttaa ja säilyttää luokkatietois- sen työvään luottamuksen, on tärkeää, että ne toimivat työvään

hengessä.» Tämä lause ei ole kelvannut Keskusteluseuran ehdotukseen, ja se on kuitenkin se periaate, jolle koko meidän osuustoimintaohjelmamme täytyy perustua. Sen vuoksi olen sitä mieltä, että menettely tapavaliokunta, kun se asiaa käsittelee, perustaisi mietintönsä tälle puoluetoimikunnan esittämälle oikealle periaatteelle. Vielä eräs seikka on huomionarvoinen. Puoluetoimikunta esittää, että »sosiaalidemokraattisen työväen on vaikutettava osuuskuntiinsa niin, että ne esiintyvät mallikelpoisina työnantajina ja antavat työläisilleen vähintään yhtä edulliset työehdot kuin parhaat yksityiset työnantajat, käyttävät etupäässä ammatillisesti järjestynyttä työväkeä ja tekevät sen kanssa työehtosopimuksia». Tämä käsitys on myös mielestäni oikea. Tästä lauseesta on Keskusteluseura ottanut alkuosan, mutta kun joudutaan loppuosaan, niin Keskusteluseuran ehdotukseen tulee piste. Asia koskee työehtosopimuksia. Keskusteluseuran ehdotuksessa sanotaan, että osuusliikkeen on tunnustettava periaatteessa työehtosopimukset, kun taas puoluetoimikunnan ehdotuksessa sanotaan, että työehtosopimuksia tullaan tekemään. Viimeaikoina, kun on ollut palkkaliikkeitä yksityisten työnantajien kanssa, niin hyvin harvoin nekkään väittävät, etteivät tunnusta edes periaatetta, mutta sopimuksen sisällöstä, vasta tulee riitaa. Tämä kysymys olisi myöskin selvennettävä ja otettava tässä huomioon, niitä puoluetoimikunnan ehdotuksessa sanotaan.

On eräitä muitakin kohtia, jotka kuitenkin ovat vähempiarvoisia. Eräs tulkoon kuitenkin mainituksi. Minun nähdäkseni on puoluetoimikunnan ehdotuksessa puoluekurin tehostamista koskevassa kohdassa lause, joka olisi korjattava ja jonka Keskusteluseura onkin ehdotuksessaan »korjannut». Se koskee niiden toimintaa, jotka myyvät porvarillisia lehtiä ja avustavat niitä. Keskusteluseura on tämän kohdan ehdotuksessaan korjannut ja sanoo: »Älköön puolueen jäsen vakinaisesti ottako osaa vastustavain puolueiden sanomalehtien avustamiseen tai levittämiseen.» Pyytäisin kysyä, kumpiko näistä ehdotuksista on selvempi. Eivätköhän ne molemmat ole epäselviä ja tämä vielä epäselvempi. Erikoisesti olisi minulla vielä sanottavaa muutama sana suhteesta ammatilliseen liikkeeseen, mutta saanen yksityiskohteisessa käsittelyssä asiaan palata.

Tämän jälkeen, otettiin työjärjestyksen mukainen 1 y₂ tunnin ruokailuloma. Kokousta jatkettiin klo 13.30.

Smentorzetski: Sen mukaan, kun olen seurannut keskustelua menettelytapakysymyksestä, olen saanut sen käsityksen, että ne pienet erimielisyydet, jotka ovat tulleet esille, ovat senlaatuaisia, että asianomaisella valiokunnalla ei tule olemaan suuria vaikeuksia saadakseen ne kompromissitietä samaan tulokseen. Ainoa kysymys, joka on tär-

.ää ja joka erottaa/puoluetuomikunnan ehdotuksen muista ehdotuksista, on se kohta, «ka koskettelee menettelytapaa ja taktiikkaa hallituskysymyksessä/Tässä suhteessa on selvästi näkyvissä kolme eroavaa suuntaa, jillä jumalan kiitos, ei ole mitään tekemistä henkilökysymysten/kanssa. Ja ne kolme suuntaa eroavat toisistaan siten, että toiset/tahtoisivat hallituskysymyksessä jättää ovet hallituspolitiikalle inahdollisimman paljon auki. Sellaista suuntaa edustaa toveri Kedon ehdotus. Toiset ovat taipuvaisia sulkemaan hallituspolitiikalta ovet kiinni niin paljon kuin mahdollista. Jos voisivat niin panisivat kokonaan lukkoon. Sitä suuntaa edustavat toveri Ampuja y.m. äärimmäiseen vasemmistoon kuuluvat miehet. Sitten on keskite, jota edustaa puoluetuomikunnan esittäjä ja laatima ehdotus, jota on puoltanut täällä puoluesihteri Wiik ja johon, mikäli sen sisältö tulee kysymykseen, en aio enemmän kajota. Vielä uuden näkökohdan on tuonut tässä kokouksessa toveri Lähde, joka on esittänyt sen vaatimuksen, että määrääenemmistö olisi vielä tiukempi, ja tämä neljäs »ylimääräinen», vasta esille tullut suunta on luonteeltaan sellainen, jota pitäisin enimmään jyrkkään suuntaan menevänä ehdotuksena. Tässä on siis koko menettelytapakysymyksen ydin, sen vaikein pulma, kysymys, josta puoluekokouksen täytyy päättää. Minä henkilökohtaisesti olen puoluetuomikunnan esityksen kannalla, koska minä olen kuulunut siihen komiteaan, joka tämän ohjelman on laatinut ja punninnut tarkkaan. Aionkin tehdä eräitä sivuhuomautuksia niiden lausuntojen johdosta, joita toveri Keto ja eräät muut toverit ovat tässä suhteessa tuoneet esiin. Tahtoisin ensinnäkin yhtyä toveri Ketoon siinä, että puolue ja ryhmä eivät saisi enää kieltäytyä yrittämästä muodostaa hallitusta siinä tapauksessa, jos porvarillinen hallitus kaatuu suoranaisesti meidän ryhmämme alotteesta tai myötävaikutuksesta. Minä myönnän, että sellainen suoranainen vastaus tasavallan presidentille, ettemme ole huvitettuja asiasta tai että ennakolta tiedämme, ettei hallituksen muodostamiseen ole mahdollisuuksia, emmekä halua yrittääkään hallituksen muodostamista, ei ole sopiva. Olen siis Kedon kanssa siinä suhteessa samaa mieltä, että puolue ja ryhmä eivät saisi kieltäytyä yrittämästä muodostaa hallitusta. Siis ryhmän ja puolueelimien pitäisi suorittaa koko se proseduuri, jonka tarkoituksena on osoittaa ulospäin, ettei sos.-dem. puolue kieltäydy hallitusvastuusta ja että myöskin vastustajapuolueet saisivat joka kerran tällaisessa tapauksessa kuulla, minkälaiset ovat sos.-dem. puolueen ja ryhmän ehdot työväen hallituspolitiikalle. Mutta tätä kantaa ei saa sekoittaa sellaisen kannan kanssa, että joka kerran, kun ryhmä kaataa porvarillisen hallituksen, se veloitettaisiin menemään hallitukseen. Tähän ei voida suostua. Siis tässä suhteessa jatkuvasti minä pidän kiinni

puoluetoimikunnan kannasta, joka asettaa tällaiselle hallituspoliittiselle mahdollisuudelle vissit ennakkoehdot. Se tarkoittaa sitä, että niin pian, kuin on tullut selville, että puolueen minimiohjelmalla ei ole eduskunnassa enemmistöä takanaan, ei sos.-dem. puolueen pitäisi mennä vähemmistönä hallitukseen tietoisena jo ennakolta siitä että parlamentin enemmistö ei anna «ille kannatusta ja että hallitus ei voi ajaa läpi edes sitä minimiohjelmää, jonka puitteissa se olia muuten valmis hallituspolitiikkaa yrittämään. Meille on usein täällä sanottu, että porvaripuolueet eivät mene sellaisia takeita antamaan. Minä vastaan, että niin kauan kun porvaripuolueet eivät ole pakotettuja sellaisia takeita antamaan, niin kauan ei myöskään pitäisi mennä hallitukseen voimattomana tekijänä, jollei joku erikoinen konjunkturi sitä vaadi, ja jos silloin on myöskm edellytyksiä, että tällä taktiikalla voitaisiin estää vaara. Siis ennenkuin hallitukseen mennään, täytyy olla takeita siitä, että minimiohjelmalla on kannatusta. Keto sanoi, ettei pitäisi kieltäytyä sellaisesta mahdollisuudesta, että sos.-dem. puolueen hallitus saisi nojautua vaihtelevasti eri ryhmiin eri kysymyksissä. Se on uusi ajatus. Tähän saakka en ole sitä kuullut. Minä siihen vastaan, että minun puolestani miksi ei, jos tällaisella joustavalla poliittisella nojautumisella voidaan saavuttaa tuloksia. Jos tälläkin tavalla saadaan ennakotakeita siitä, että meidän minimiohjelmalla on mahdollisuus onnellisesti läpäistä, niin olen valmis kannattamaan tätäkin Kedon ehdotusta. Mitä Lähteen esittämään kantaan tulee suuremmasta määräenemmistöstä, niin pidän Lähteen kantaa oikeastaan jyrkempänä kuin puoluetoimikunnan kantaa, koska siinä on olemassa kaikista vaikein ehto, nimittäin se, että puolueelimet olisivat miltei yksimieliset siitä, että työväenluokan on mentävä hallitukseen. Tämä on muuten sellainen ehdotus, joka on sen arvoinen, että menettelytapavaliokunnan olisi syytä ottaa se huomioon. En tahdo tämän enempää kuluttaa puoluekokouksen aikaa. Korjaan vain erään toveri Syrjäsen tekemän virheen, kun hän esitti tätä asiaa. Hän käsitti asian siten, kuin puoluetoimikunta edellyttäisi sellaista hetkeä, jolloin porvaripuolueet todellisuudessa ovat valmiit kannattamaan sos.-dem. puolueen tärkeimpiä periaatekysymyksiä. Eihän siitä, toverit, ole kysymys. Kysymys on vain siitä minimiohjelmasta, joka esitetään hallitukselle. Jos toveri Syrjäselle on tämä kohta epäselvä, niin toivon, että menettelytapavaliokunta löytää muita sanoja tähän kohtaan. Saattaa olla, että sellaisessa minimiohjelmassa ei ole yhtään suurta sos.-dem. puolueen kysymystä, vaan vapaamielisen porvaristopuolueen kysymyksiä, niinkuin meidän voimasuhteiden vallitessa saattaa usein olla. Jonkinlaisen f aseisti -vaaran uhatessa koko ohjelma voi olla siinä, että taistellaan kansan-

vallan puolesta joillakin yksinkertaisilla keinoilla. Toivoisin, että menettelytapavaliokunta hyväksyisi puoluetoimikunnan ehdotuksen niillä lisäyksillä, joita toveri Keto on parlamenttaariselta näkökannalta ehdottanut, nim. siinä suhteessa, että puolue ei saisi kieltäytyä yrittämästä muodostaa hallitusta, mikä ei merkitse sitä, että puolue olisi velvollinen todellisuudessa muodostamaan hallituksen. Kaikki jää riippumaan siitä, miten porvarillinen enemmistö suhtautuu siihen minimiohjelmaan, jonka puolue ja ryhmä voisi erikoisessa tapauksessa hallituspolitiikassa esittää.

Puhe aika päätettiin rajoittaa 4 minuuttiin.

Lehtinen! J. A.: On hahmoiteltava, mitä on otettava huomioon suhtautumisessa kommunisteihin. Jyrkän vasemmistolaisia ohjeita ei olisi laadittava, sillä sellaisella esiintymisellä ei saavuteta ajan oloon yhtään mitään. Kommunistien toimintaa olisi seurattava hyvin tarkoin ja käytettävä heidän tekemiään tyhmyyksiä tarkasti hyväksi. Toinen tärkeä kysymys on pien vii j eli jäkysymys.. Mitä heidän hyväkseen on tähän asti toimittu, on supistunut vain toimintaohjeiden laatimiseen. Nyt olisi jo korkea aika osoittaa, että nämä ohjeet eivät olisi vain paperilla, vaan että puolue niitä myös käytännössä noudattaa.

Raitio: Puoluetoimikunnan ehdotuksen kansalaisvapauksia koskevassa ponnassa, sen jälkeen kuin siinä vaaditaan kaikille kansalaisille täysii oikeuksia toimia lakien puitteissa, mainitaan vielä erikoisesti kommunistit. Jos minä olisin kommunisti, niin loukkaantuaisin minä siitä, että minut erikoisesti merkattaisiin muiden kansalaisten joukosta. Kun käsitykseni mukaan kommunistienkin pitää sisältyä »kansalaisiin», niin ehdotan tuon erikoismaininnan heistä poistettavaksi. —• Mitä muuten niihin kahteen ehdotukseen, jotka menettelytapakysymyksestämme on tälle kokoukselle esitetty, tulee, niin toivoisin, että ne voitaisiin sulattaa niin yhteen, että menettelytapapäätöksemme taakse voisi puolueemme mahdollisimman yksimielisesti asettua. Vaikka oikeastaan, kun on seurannut tätä keskustelua ja huomannut, että eri puhujilla on halu ottaa kummastakin ehdotuksesta parhaat kohdat, onkin minusta alkanut tuntua siltä, kuin tässä kysymyksessä päästäisiinkin sellaiseen lopputulokseen, että on vain »yksi lammashuone ja yksi paimen». Lopuksi suositteli valiokunnalle Helsingin sd. keskusteluseuran ponsien osuustoimintaa koskevaa kohtaa, koska se on parempi kuin puoluetoimikunnan ehdotuksessa.

Hyvärinen kannatti puoluetoimikunnan ponsia sellaisinaan.

Törmä: Mitään syvempiä riitaisuuksia ei kokouksessa näytä olevan. Erimielisyydet lienevät sittenkin vain muodollista laatua. Oli sitä mieltä, että kohta hallituskysymyksestä muutettaisiin siten kuuluvaksi, että periaatteessa puolue ei ole hallitukseen menoa vastaan.

Helo: Puoluesihteerin alustus minua tyydytti paitsi aivan lopussa, kun hän mainitsi, että hän voi sulattaa Kedon ehdostuksen. Minä pyysin puheenvuoron kiinnittääkseni huomiota siihen, että eräissä kohdin näissä molemmissa ehdotuksissa on tärkeä periaatteellinen eroavaisuus, nim. siinä kohden, kun Keto tahtoo, että sovittaisiin »parlamenttarismin periaatteesta» hallitukseen menoon nähden. Parlamenttarismin periaate alkuperäisessä muodossaan merkitsee, että maata hallitsee eduskunnalle vastuunalainen hallitus, mutta tässä puhutaan siitä siinä mielessä, että kukin puolue on velvollinen astumaan hallitukseen, jos se on syyppää hallituksen kaatumiseen. Minä pelkään tätä periaatetta. Keto ei kylläkään tahdo lyödä sitä aivan suoraan kiinni, mutta osittain kuitenkin. Minusta ei tämä periaate sellaisenaan ole hyväksyttävä. Ei ole kylläkään kieltäydyttävä hallituksen muodostamisesta, mutta hallitukseen on mentävä ainoastaan siinä tapauksessa, että siitä on työvälle etua. Pelkään, että Kedon käsityksen mukaan tulee käymään niin, että otetaan osaa hallitukseen, jos siitä ei ole mitään vaaraa. Tässä on suuri ero.

Minä erikoisesti pelkään tämän periaatteen ottamista ohjelmaan erästä erikoisesta syystä. Olen tullut nim. parlamenttaarisessa toiminnassa huomaamaan, että monta kertaa vasemmistolaiset pidättäytyvät porvarillista hallitusta arvostelemasta senvuoksi, että pelkäävät, että hallitus kaatuu, ja puolue ottaa osaa hallituksen muodostamiseen. En tahdo, että täten sidotaan kädet arvosteluun nähden. Sen tähden minusta on vaarallista tätä »parlamenttarismin» periaatetta tässä muodossa lyödä kiinni. Keto kyllä tietää, että niin ei ole tehty muissakaan maissa.

Mitä muuten tulee »hallituskysymykseen», ovat edellytykset hallitukseen menemiselle mielestäni selvät. Hallitukseen on mentävä silloin, kun siitä on työväneluokalle etua. Lisäehdot vain selittävät, mitä ymmärretään työväneluokan eduilla. Etuja arvioitaessa täytyy myös ottaa huomioon hallitukseen menosta johtuvat haitat. Suurin haitta on se, että se aiheuttaa erimielisyyttä omissa joukoissa. Senvuoksi hallitukseen menon tulee tapahtua mahdollisimman suuren yksimielisyyden vallitessa, ja silloin, kun tätä yksimielisyyttä ei enää ole, on aika tullut hallituksesta lähteä.

Menon hallitukseen yleensä voi ajatella tapahtuvan kolmessa eri tapauksessa. Ensinnäkin hallituksessa koetetaan ajaa joitakin työväneluokalle tärkeitä reformeja. Jos näiden ajamiseen on edellytyksiä, on edellytyksiä hallituksessa olemiselle. Tästä ja ainoastaan tästä tapauksesta puhutaan alustuksessa. Mutta voi olla tapauksia, jolloin hallituksessa olemisella on enemmän psykologinen merkitys. Tällainen tapaus on harvinainen, ja tietysti sitä on tarkasti harkittava. Voi

asettaa kysymyksenalaiseksi, oliko siihen edellytyksiä Norjassa, silloin kun siellä muodostettiin työvänehallitus, joka oli vallassa vain viikon verran. Mitä tulee siihen hallitukseen, joka täällä muodostettiin v. 1926, niin se perustui ainakin toisten mielestä pääasiassa tälle pohjalle. Ei sillä ollut tarkoituksena ajaa menestyksellistä reformipolitiikkaa, vaan osoittaa, että työväenluokka on noussut sellaiseen valta-asemaan, että kansalaissodanjälkeinen paariasluokan asema kuuluu menneisyyteen.

Kolmas mahdollisuus on toimitusministeriö, jossa ajeijaan tavallisia juoksevia asioita. Siitä kaikki olemme yksimielisiä, ettp, sellaisessa hallituksessa ei sosialidemokraateilla ole mitään tehtäviä.; Jos jotain positiivista tahdotaan sanoa, niin lyötäköön kiinni, että sellaiseen hallitukseen sosialidemokraatit eivät saa mennä.

Hallitukseen osanotto voi siis pääasiassa tulla kysymykseen reformien ajamisessa, mutta silloinkin sillä edellytyksellä, josta ei saa luopua, että hallituksella on oleva mahdollisimman laaja työväenluokan kannatus. Kun se loppuu, on myöskin tullut aika hallituksesta lähteä.

Myllymäki: Kun luonnollisesti en neljässä minuutissa kysymyksestä mitään irti, niin koskettelen vain paria kysymystä, jotka tulevat läheisessä tulevaisuudessa olemaan hyvin tärkeitä puoluelämässä. Ensimmäinen on puolueen kannan määrittäminen osuustoimintaan ja toinen hallituskysymys.

Tämä kannan määrittäminen osuuskauppaliikkeeseen on erittäin tärkeitä, ja se on määriteltävä selvästi juuri siitä syystä, että eräillä tahoilla on ruvettu lyömään kiilaa puolueen keskuuteen osuuskauppaväen ja puolueen muun väestön välille ja synnyttämään taistelua niiden välille. Minun käsittääkseni on rintama tällä paikalla ihan väärässä paikassa. Se on siirrettävä sille luonnolliselle rajalle, missä se käy, porvariston ja työväen välillä. Samat jäsenet ovat näissä molemmissa ja tuntevat mielipahaa, jos kumpaa hyvänsä loukataan. Se ehdotus, jonka puoluetoimikunta on tehnyt, vaikkakin se on ehkä tehnyt sen hyvässä mielessä, antaa virikettä tälle väärälle katsantokannalle, ja siitä on sanottava selvä kanta. Mallityönantajinahan tulee osuusliikkeiden luonnollisesti esiintyä, ja tätä termiä määriteltäessä se on sopinutkin ammatillisten järjestöjen kanssa. Mutta tämä on yhtä hyvin sanottava puolueen ja sen työläisten välisistä suhteista, koska puolue itse on huomattava työnantaja. En anna lähempiä ohjeita, vaan toivon, että menettelytapavaliokunnan onnistuu harkita juuri sellainen ponsi, jota ei voida väärin tulkita.

Mitä tulee hallituskysymykseen, niin tämä on kysymys, jonka merkeissä tahdotaan päätellä, kuka on oikeistolainen ja kuka vasemmistolainen. Me hämäläiset emme ole jyrkkiä, mutta taisteluhalu meissä

on paljon, emmekä mielellämme anna perää, ja jos on ollut pakko joskus peräytyä, niin me tunnemme mielipahaa. Hallituskysymystä käsiteltäessä on väärin sotkettu tähän eräs kanta, hallitushalu, joka vaikeuttaa kysymyksen asiallista käsittelyä. Hallitushalua ei niin paljon ilmene, mutta sikäli, kuin sitä ilmenee, on se vahingollista, mutta yhtä vahingollista on hallituspelko. Huomautan, että puolueemme sos.-dem. hallituksen aikana henkilöihin nähden jakautui kahtia, joista yksi osa puolusti hallitusta ja toinen suhtautui arvostelevasti. En sano, kumpi oli parempi, mutta niin oli.

Keto: Minä pyydän ajan lyhyiden vuoksi koskea ainoastaan siihen kohtaan, mihin on ensin viitattu, nim. puolueen suhtautumiseen parlamenttarismin. Täällä viimeksi Helo selitti parlamenttarismia tavalla, jota en voi hyväksyä. Swentorzetski on jo mielestäni oikein selittänyt, mitenkä k.o. lausuma Keskusteluseuran ehdotuksessa olisi käsitettävä. Jos puolue on hallituksen pääasiallisin kaataja, sanotaan Keskusteluseuran ehdotuksessa, että se ei voi kieltäytyä ottamasta suorittaakseen jonkinlaista tutkimusta uuden hallituksen muodostamisen mahdollisuuksista. Puolueen on luotava minimiohjelma ja esitettävä se muille puolueille. Kun ei hallitukseen tahdota mennä, luotakoon ohjelma sellaiseksi, etteivät muut puolueet sitä hyväksy. Toisinaan voidaan tällaista toimitusta kuitenkin lyhentää. Nim. silloin, jos on ilmeisesti selvää, että minimiohjelmalle ei saada kannatusta. Tällöin voidaan siitä muutta mutkitta ilmoittaa valtion päämiehelle. Mutta parlamenttarismin periaatteen tällä tavalla käsittämisen tunnustaminen on tärkeätä kansanvallan ja eduskuntalaitoksen säilyttämisen ja sen arvovallan tukemisen kannalta. Jos kieltäydymme mainitusta tutkimusvelvollisuudesta, niin pelkään, että eduskunnan halveksuminen voittaa alaa. Tämä mieliala voi eduskunnalle käydä vaaralliseksi.

Tahdon tähdentää nimenomaan, että edelleenkin on tarkasti tutkittava, onko hallitukseen menosta työväenluokalle hyötyä. Keskusteluseuran ponsissahan sanotaan, että »puolue saattaa muodostaa hallituksen yksin tai yhdessä toisten puolueiden kanssa, milloin katsotaan siihen olevan edellytyksiä ja kun hallitukseenmenolla voitettujen etujen katsotaan olevan porvarillisen yhteiskunnan valtiovallan hallitsemiseen aina liittyviä haittoja suuremmat». Tämä kohta on siis ilman muuta selvä, ja minä luulen, että minun ei enempää tarvitsekaan tästä puolesta asiaa keskustella. Siis erimielisyyttä on ainoastaan tuosta muodollisesta velvollisuudesta tutkia silloin, kuu puolue on jonkin hallituksen kaatanut, onko olemassa mahdollisuuksia sos.-dem. hallituksen luomiseen määrätyllä minimiohjelmalla.

Turhia: Kun toveri Kilpi mainitsi minun kirjoituksistani, joita kirjoitin v. 1926 Ruotsista, niin hän jätti mainitsematta erään tärkeän

kohdan, nim. sen, että menettelytapakirjoituksissani painostin erikoiden sitä, että ennenkuin meikäläiset perustavat hallituksen, tulee etukäteen olla varmuus, että minimiohjelman taakse saadaan eduskunnan enemmistö, ja tämä kanta tuli viime puoluekokouksessa myöskin hyväksytyksi, ja puoluetöimikunnan nykyisessä ehdotuksessa on tämä sama parlamentaarinen pohja. Tämän tahdon vain mainita.

Aalle-Teljo yhtyi periaatteelliseen puoleen nähden kokonaan toveri Wiikin alustukseen. Päätös hallitukseen menosta pitäisi olla mahdollisimman yksimielinen. Yhtyi kannattamaan Lähteen ja Pyyen ehdotusta siinä, että päätöksen takana pitäisi olla $\frac{3}{4}$:n enemmistö. Kokoomushallitukseen ei olisi mentävä vähemmistönä, vaan suurin osa salkuista pitäisi olla omissa käsissä. Muuten on hallituskysymys meille vielä toisarvoinen, sillä kokeilu on meillä tuottanut vielä liian vähän tuloksia, ja ajatukset tässä suhteessa ovat hiukan liian etäällä toisistaan.

Hupli: Hallituskysymys ei allekirjoittanutta kiinnosta siitä yksinkertaisesta syystä, että sen kysymyksen alalla ei lähivuosina ole mitään tekemistä. Meillä ei kertakaikkiaan nyt, kun maassamme poliittinen tilanne ja historiallisen kehityksen vaihe on sellainen kuin on, ole mitään mahdollisuuksia menestykselliseen hallituspolitiikkaan. Mutta meillä on jotain muuta tehtävää lähivuosina, jotain ratkaisevan tärkeää tehtävää. Tahtoisinkin kiinnittää puoluekokouksen huomiota juuri niihin tehtäviin, jotka ovat näinä vuosina kaikkea muuta edelle asetettavat. Tärkein näistä on ammatillisen liikkeen saattaminen jälleen terveelle, työväenluokan etuja vastaavalle kannalle ja yhteydessä sen kanssa työväenluokan hajanaisten voimien eheyttäminen. Nämä kaksi tehtävää ovat ensiluokkaisen tärkeitä siksi, että ne ovat sosialistisen rakennuksemme kivijalkaan kuuluvia. Hallituspolitiikkaa voi verrata kattoon tai torniin, mutta ammatillisen liikkeen pelastaminen ja joukkovoiman kokoaminen ovat perustus, jonka päälle kaikki muu on rakennettava. Tämän perustustyön suorittamiseen ovat olosuhteet varsin edulliset tällä kertaa. Nyt on kommunistisen liikkeen keskuudessa hajaantumisprosessi ehtinyt niin pitkälle, että tätä hyväksi käyttäen sos.-dem. työväki voi saavuttaa tällä alalla tuloksia. Toiselta puolen meillä ei liittoutumalla porvariston kanssa ole mitään saavutettavissa, joten voimme kohdistaa kaiken huomiomme omien joukkojemme kokoamiseen.

Eräs tärkeä kohta suhtautumisessamme kommunismiin on usein sivuutettu. Kun etsitään keinoja, miten parhaiten kommunismi voitaisiin tästä maasta hävittää, niin liian paljon kohdistetaan huomio niihin välittömiin taistelutapoihin, joita meidän on noudatettava

hyökätessämme kommunisteja vastaan, mutta ei aina muisteta, että pääkeino, "päätaisteluse, jolla voimme musertaa kommunismin, on meidän oma menettelytapamme. Jos sos.-dem. puolue toimii ja esiintyy niin, että se herättää luottamusta myöskin työväen luokkatietoisimmissa aineksissa, niin se saavuttaa niiden kannatuksen, ja ne eivät silloin kauankaan pysy kommunistien mukana. Mutta jos emme tee puolueemme menettelytapaa sellaiseksi, että se tämän saavuttaa, niin silloin on kommunistisella liikkeellä olemassaolon-oikeus. Kommunismia tarvitaan silloin tässä maassa jyrkempien työläisten puolueena. Sen tähden niiden puoluetoverien, jotka elävät yhteiskunnallisesti siedettävämmissä oloissa tai joiden maailmankatsomus muusta syystä on maltillinen, ei pitäisi puolueen menettelytapaa arvostella vain oman katsomuksensa pohjalla, vaan ajatella, että menettelytavat on määrättävä laajojen proletaaristen joukkojen asema huomioonottaen. Ne pääkulmakivet, joille puolueen menettelytapa täten olisi rakennettava, ovat mielestäni seuraavat. Pääpaino on edelleen pantava järjestötoiminnan ja puolue-elämän vilkastuttamiseen ja syventämiseen. On kaikin keinoin edistettävä sosialistista tietoisuutta. Sos.-dem. puolueen on kaikessa toiminnassaan ja luovassa, rakentavassa yhteiskuntapolitiikassa oltava vakavan sosialistisen tiedon ja aatteellisen hengen elävöittäjä. Puolueen yleispolitiikkaa ei ole liiaksi ohjattava hetken etujen mukaan, koska nämä edut usein ovat näennäisiä ja vain houkuttelevat puolueen menettelytapaa harhapoluille. Sen sijaan on harrastettava enemmän sos.-dem. periaatteiden arvossa pitämistä ja noudattamista joka taholla työväenliikkeessä.

Yleiskeskustelun jälkeen päätettiin toveri *Turkian* ehdotuksesta asia lähettää ilman yksityiskohtaista käsittelyä valiokuntaan. Yksityiskohtainen keskustelu päätettiin suorittaa asian palatessa valiokunnasta.

Tämän jälkeen otettiin käsiteltäväksi

Sosialisoimisohjelma.

Kysymyksen alusti toveri *Helo*, lausuen seuraavaa:

Minulla on sellainen tunne, ettei tämä asia ole puoluekokousedustajille niin mielenkiintoinen kuin edellinen kysymys. Sehän ei kosketele siinä määrin käytännöllistä elämää eikä hetken kysymyksiä, se on kysymys, joka tulee ratkaistavaksi myöhemmin, mahdollisesti aikoina, jolloin meitä ei ole enää, mutta se on kuitenkin se kysymys, joka on sosialismin tärkein kysymys, joka koskee sosialismin ydintä,

jota varten sos.-dem. puolue on perustettu ja jonka ratkaisemisen jälkeen sos.-dem. puoluetta enää ei tarvita.

Sosialisoidiskysymys on erikoisesti tullut päivänkysymykseksi viime aikoina. Se on tavallaan niiden suurten vallankumousten tuote, joita oli jälkeen maailmansodan, mutta itse asiassa sosialisoidiskysymys, vaikka onkin tullut päiväjärjestykseen aivan viime aikoina, ei tiedä muuta kuin sosialismin toteuttamista. Se sisältää lähempiä suunnitelmia siitä, miten sosialismi on toteutettava. On hiukan traagillista, että silloin, kun mahdollisuuksia sosialismin toteuttamiseen oli enemmän kuin ennen, silloin oltiin kaikista vähemmän valmiit käymään siihen käsiksi. On senvuoksi nyt varustauduttava tätä kysymystä varten, niin että kun sopiva hetki koittaa, niin tiedetään, mitä on tehtävä. Tämä kysymys ei ole, kuten mainitsin, mikään tämän hetken kysymys, mutta joka tapauksessa se on sellainen kysymys, että puolueella täytyy olla tietoisuutta siitä, miten se tulee menettelemään tässä kysymyksessä, jos ulkonaiset edellytykset sen ratkaisemiseksi ovat olemassa. Tilanne tällä hetkellä on valitettavasti sellainen, ettemme voi sanoa, että sopiva tilaisuus tulisi olemaan piankin. Kun vuonna 1919 oli puoluekokous, jolloin kommunistitkin vielä olivat mukana, niin muistaakseni tohtori Lassy lausui silloin: »Tehkää, miten haluatte, mutta kun kokoonnutte seuraavaan puoluekokoukseen, ei mitään ohjelmaa tarvita, vaan kysymys on silloin käytännössä jo ratkaistu.» Näin hän arvosteli voimasuhteita ja teki siten kommunistien tavallisen virheen. Mutta joka tapauksessa on syytä, että nyt tässä puoluekokouksessa otetaan askel tässä kysymyksessä eteenpäin.

On luonnollisesti ensiksi itselle selvitetävä, mitä sosialisoidin tarkoittaa, koska tässä sosialismin peruskysymyksessä on olemassa erimielisyyttä, Lyhyestihän sosialismin lausutaan tarkoittavan sitä, että tuotantovälineet on saatettava yhteiskunnan huostaan. On kuitenkin jo tultu yksimielisyyteen siitä, että sosialisoidin ei voi niin suppeasti määritellä. Se että tuotantovälineet otetaan valtiolle, ei vielä ole sosialismia, vaan valtiosocialismia. Sosialismi menee pitemmälle. Paitsi, että tuotantovälineet on otettava yhteiskunnan huostaan, on itse tuotanto järjestettävä uudella tavalla. Nykyään tuotannon tarkoituksena on voiton tavoittelu, joka johtaa tuotannon kokonaan väärille urille, josta on seurauksena m.m. sellaisia talouspulia, joka meilläkin nykyään on vallalla. Tuotantojärjestelmässä on työntekijöille annettava mahdollisimman paljon sananvaltaa. On saatava pois se orjuuttava tunne, joka palkkatyöläisiä nykyisessä tuotantojärjestelmässä painaa. Heille on saatava enemmän työiloa, kuin mitä nyt on mahdollista. On annettava oikeus järjestää työ-

paikalla työolot heille mahdollisimman edullisella tavalla. Ei luonnollisesti sillä oikeudella kuin tuotantovälineiden omistaja, vaan niiden rajojen puitteissa, joita yhteiskunnan täytyy asettaa saadakseen tuotannon mahdollisimman tehokkaaksi. Työnteko on järjestettävä toisella tavalla. Sentähden ohjelmaehdotuksessa on myöskin kiinteästi lyöty kiinni, että valtiotalismismi ei ole sitä sosialismia, johon sos.-dem. puolue pyrkii, vaan on puolueen tarkoituksena järjestää tuotanto toisella tavalla ja poistaa siten kapitalistiluokka.

Kun sosialisointiin ryhdytään, niin on luonnollisesti tärkeätä kiinnittää huomiota niihin edellytyksiin, joita sosialisoinnin onnistuminen vaatii. Jos siihen väärillä edellytyksillä ryhdytään, luodaan sosialisoinnin tielle vaikeuksia. Ohjelmassa on kosketeltu näitä edellytyksiä. Ensimmäinen on luonnollisesti se, että valtiollinen valta on joutunut työväenluokan käsiin. Sosialisointi tarkoittaa kapitalistiluokan poistamista. On senvuoksi luonnollista, että tällaiseen perinpohjaiseen, yhteiskunnalliseen vallankumoukseen kapitalistiluokka ei tule suostumaan, vaan täytyy valtiollisen vallan olla kokonaan työväenluokalla. Ei riitä, että on enemmistö eduskunnassa, se ei ole vielä ratkaiseva voimatekijä. Valtiollista valtaa on eduskunnan ulkopuolella. Se nähtiin viimeksi yhdistyslain käsittelyssä. On saatava valtiollinen valta kokonaisuudessaan työväenluokan käsiin, ennenkuin sosialisointiin voidaan ryhtyä menestyksellä. Mutta tämä ei vielä riitä. Itse tuotantojärjestelmän täytyy olla kehittynyt riittävän korkealle asteelle. Täytyy olla suurtuotantoa. Silloin tuotanto on kypsynyt siirrettäväksi yhteiskunnan huostaan. Jos vielä pikkutuotanto on vallalla, niin ei sen sosialisoinnista tule yhteiskunnalle mainittavaa hyötyä. Että niin on, nähdään Venäjän esimerkistä. Venäjällä on valtiovalta työväenluokan käsissä, mutta sosialisointi on mennyt hitaasti eteenpäin. Siellä on ollut erikoisia vaikeuksia juuri siitä syystä, että taloudelliset olot eivät ole päässeet kehittymään sellaiselle asteelle, että sosialisointi olisi voitu toteuttaa. Onhan kyllä ollut esteenä ulkomaiden suhtautuminen Venäjään, mutta tärkeimpänä esteenä on ollut se, että tuotanto ei ole ollut siksi korkealla asteella kuin yhteiskunnallistuttaminen edellyttää.

Asettaisin vielä erään kolmannenkin edellytyksen sosialisoinnin toteuttamiselle. Se on nim. se, että työväenluokan tulee itsensäkin olla riittävästi kehittynyt. Sosialisointi tulee siirtämään valtaa työntekijöille, ja se edellyttää senvuoksi, että työntekijät ovat kypsyneet ottamaan tämän vallan vastaan. Työntekijät tulevat saamaan työpaikalla autonomisen aseman, ja kuitenkin työt on järjestettävä siten, että tuotannon tehokkuus tästä huolimatta tulee nousemaan.

ttaa olla mahdollista, että sosialisointiin ryhtyessä tuotanto hilussa nouse, vaan päinvastoin laskee. On nimittäin otettava huomioon se vastarinta, minkä kapitalistiluokka tulee asettamaan. Kaikkein tähän nähden on tarpeellista, että työväenluokka on tarpeeksi kehittynyt sosialisointia varten, että se on kypsytynyt ottamaan vastaan ja käyttämään oikealla tavalla sen vallan, minkä sosialisointi työtätekeville työläisille tulee siirtämään.

Tässä ovat ne pääkohdat, jotka tulee olla toteutettuina, ennenkuin sosialisointiin ryhdytään. Mitä sosialisointivan talouden järjestämiseen tulee, niin tässä suhteessa ohjelma perustuu samoille periaatteille kuin vuonna 1922 esitetty ohjelma. On luonnollista, että työväen tulee luoda itselleen uudet elimet sosialisointivan talouden hoitamista ja järjestämistä varten, jotka elimet välillisesti tai välittömästi nojautuvat työväkeen. Kun näitä elimiä luodaan, on silmälläpidettävä kahta seikkaa, nim. ensiksi sitä, että tuotanto saadaan näiden elimien kautta mahdollisimman tehokkaasti hoidetuksi, niin että tuotanto ei tule entisestään alenemaan, vaan nousemaan. On käytettävä hyväksi kaikkea sitä apua, mitä kehitys ja tekniikka voi antaa. Mutta toiselta puolen on työntekijöille annettava mahdollisimman suuri valta työolojen järjestämisessä. Nämä ovat ne kaksi periaatetta, jotka on otettava huomioon sosialisointin järjestämisessä. Työntekijöillä ei ole oikeutta tuotantovälineisiin, mutta heillä on oleva mahdollisimman suuri valta järjestää työolot. Voidakseen käyttää näitä oikeuksiaan, tulee työntekijöillä olla erikoiset elimet, omat luottamusmiehensä. Tässä suhteessa on ohjelmassa asetettu sille kannalle kuin Keski-Euroopan sosialistiset puolueet, että työntekijät tulevat käyttämään näitä oikeuksiaan n.s. liikeneuvostojen kautta.

Mitä tulee ohjelman yksityiskohtiin, niin ohjelma pääasiassa asettuu samalle kannalle kuin vuoden 1922 ohjelma. Julkisuudessa kiinnitetään huomiota siihen, miten ohjelmassa on suhtauduttu korvauskysymykseen. Tämä kysymyshän on tärkeä ei ainoastaan tuotantovälineiden entisille omistajille, vaan myös työväelle. Tähän nähden on yleensä asetettu eri maissa eri kannalle. Toiset ovat sitä mieltä, että korvausta olisi suoritettava, toiset taas, ettei korvausta ole maksettava. Ohjelmassa ei kysymystä ole käsitelty periaatteelliselta kannalta, vaan annettu käytännöllisten syiden määrät. Siinä mielessä on tultu siihen tulokseen, että korvausta on suoritettava, mutta sellaisella tavalla, ettei se olisi vaikeampana esteenä sosialisointin toteuttamiselle. Komitea ehdottaa, että korvausta suoritettaisiin, mutta se olisi laskettava ei tuotantovälineiden nimellisen, vaan niiden tuotantoarvon mukaan, joka luonnollisesti on toinen kuin nimellisarvo. Toiseksi ei korvausta olisi suoritettava suoranaisesti

rahassa, vaan esim. obligatioiden muodossa, joista maksettaisiin pientä korkoa ja lunastettaisiin mahdollisimman pian yhteiskunnalle. Yhteiskunta kokoisi sitä varten varoja omaisuus- ja perintöverolla. Täten ulospäin on kysymyksessä täyden korvauksen suorittaminen. Olen itse puolestani vuonna 1919 asetetussa komiteassa ollut toisella kannalla ja liittänyt silloin ehdotukseen vastalauseen, jossa olen ehdottanut, että kysymys korvauksesta ratkaistaisiin niiden olosuhteiden mukaan, jotka ovat vallalla silloin, kun sosialisointi suoritetaan. Paljonhan riippuu nimittäin niistä oloista. Jos esim. syntyy kansalaissota, niin asian ratkaisu on toinen kuin muuten. Olen kuitenkin tällä kertaa yhtynyt komitean kantaan sellaisena, kuin se esiintyy tässä ehdotuksessa. Olen tehnyt sen ennen kaikkea siitä syystä, että sosialisointia ei voitane suorittaa yhdellä kertaa. Koko talouselämän sosialisointi tulee nähtävästi tapahtumaan vähitellen, ja se vaatii järjestelyä. Tämä seikka puoltaa sitä, että korvausta suoritettaisiin siinä muodossa, kuin ohjelmassa esitetään, jonka vuoksi minäkin olen voinut siihen yhtyä. Mainitsin jo, että yhteiskunnallistuttamista ei voida suorittaa yhdellä kertaa, vaan sitä mukaa, kuin tuotantoalat ovat kypsyneet sosialisointia varten. Löytyy toisia aloja, jotka meillä ovat saavuttaneet riittävän kehityksen, esim. paperiteollisuus, mutta on toisia aloja, joihin nähden edellytyksiä ei ole olemassa. Sosialisoinnin tulee siis alkaa asteittain. Ohjelmassa on mainittu erinäisiä sellaisia aloja, jotka ovat sosialisointia varten kehittyneet. Ennen kaikkea on yhteiskunnallistuttamista varten hankittava ne välineet, jotka ovat tuotannon pohjana. Sellaisia ovat esim. luonnonrikkaukset. Suomen metsät ja kosket luovat pohjan monelle teollisuudelle. Näihin luonnonrikkauksiin on kiinnitettävä huomiota ja saatava ne yhteiskunnan huostaan. Siinä on ryhdyttävä askel askeleelta sosialisointiin tarkoitukseen soveliaat tuotantoalat.

Kuten olette huomanneet, on ohjelmassa erikoinen lisäys osuustoimintaliikkeestä. Kysymys työväen suhtautumisesta osuuskauppaliikkeeseen on ollut riidanalainen, ja senvuoksi olisi tästä jotain sanottava sosialisointiohjelmassa. Toisaalta on esitetty käsitys, että osuuskauppaliike sinänsä jo merkitsee sosialisointia, niin että työväenliike voisi sinänsä käydä tarpeettomaksi. Toiselta puolen on suhtauduttu osuuskauppaliikkeeseen, kuin ei sillä olisi mitään merkitystä. Nämä vastakohdat ovat olleet pitkän aikaa esillä, ja mainitsen, että jo puoluekokouksessa parikymmentä vuotta sitten näistä kysymyksistä laajalti keskusteltiin, ja jo silloin ankarasti riideltiin osuuskauppaliikkeen merkityksestä. Komitea on asettunut äärimmäisten kantojen keskivälille. Komitea toteaa, että osuuskauppaliike ei sinänsä merkitse sosialisointia, mutta että se voi valmistaa sosialisointia.

esittämällä ohjelmakomitean ehdotusta. Se lienee riittävästi tunnettu. Minä kuitenkin lausun toivomuksen valiokunnalle, että se koettaisi aikaansaada, että tämä ohjelma saadaan hyväksytyksi, niin että sos.-dem. puolueella on tässä puolueen tärkeimmässä kysymyksessä ohjelma valmiina, että se voi osoittaa työnantajille ja kapitalisteille, että meillä ei ole ainoastaan vaatimus esitettävänä, vaan myöskin yksityiskohtaisempi suunnitelma, miten tulemme poistamaan ne luokka vastakohdat, jotka liittyvät nykyiseen yhteiskuntajärjestelmään, miten tulemme luomaan uuden, sosialistisen yhteiskunnan. Toivon, että yhtenä lisänä tämän puoluekokouksen tuloksiin saataisiin puolueellemme vihdoinkin se yhteiskunnallistamisohjelma, jota on valmisteltu jo kymmenen vuotta ja jolla puolueen ohjelmassa on keskeinen asema.

Ruokokoski: .Kaiken ytimenä on, että jokin epäkohta on poistettava. Sosialisoinen auttaa köyhää kansaa eteenpäin. Meillä on kuitenkin hyvin epämääräinen tieto siitä, milloin sosialisoinen lopullisesti tapahtuu. Nyt on suuri syy edes hahmoitella suuntaviivoja, joiden puitteissa kaikki tulee käymään. Tahtoi tässä yhteydessä kiinnittää huomiota myöskin siirtymiskauteen, jota olisi myös pitänyt käsitellä sosialisimisohjelmassa.

Tämän jälkeen otti kokous puolen tunnin kahviloman, jonka jälkeen kokousta jatkettiin klo 16.

Keto kiinnitti huomiota eräisiin käytännöllisiin seikkoihin. Useat kysymykset vaatisivat vielä selvitystä. Ohjelma on vielä suurille joukoille tuntematon. Porvareilla on se harhakäsitys, että toteutettuna sosialisoinen johtaisi vain yhteiskunnalliseen kurjistumiseen, eikä hyvinvointiin. Tämän vuoksi olisi tulevan puolue toimikunnan eri tavoin selvitettävä, mitä sosialisoinen on, ei vain sen teknillistä puolta, vaan myöskin johtaako kehitys siihen, ja minkä vuoksi sosialisomisella saavutetaan ne tarkoitukset, joihin pyritään. Tämäkään ohjelmakohta ei saisi jäädä arkistoihin homehtumaan, vaan sitäkin olisi käytännössä elävöitettävä.

Pyy huomautti, että esityksessä puhutaan harhaanjohtavasti osuuskauppaliikkeestä, vaikka nähtävästi tarkoitetaan osuustoimintailikettä. Tämä sanamuoto olisi oikaistava. Muuten kannatti puolue toimikunnan ehdotusta.

Kivisalo piti tärkeänä, että puolueella-on sosialisimisohjelma, sen edellyttää jo puolueen nimikin. Toivoi kokouksen hyväksyvän esitetyn ohjelman, joka sitten vähitellen käytännössä toteutetaan. Kiinnitti huomiota pankkien saattamisesta tämän lain alaiseksi keinnottelun lopettamiseksi.

Puhuja teki seuraavat ehdotukset:

Se saattaa olla valmistavana askeleena sosialisoimista varten. Sen vuoksi sosialisoimisen kannalta katsoen ei ole työväenliikkeen suhtauduttava vihamielisesti osuuskauppaliikkeeseen, vaan sitä edelleen kehitettävä.

Sosialisoinen en sellainen suuri kysymys, joka tulee ratkaistuksi ehkä vasta pitkien aikojen kuluttua. On tärkeätä, että siinä tehdään valmistelevaa työtä esim. kansanvallan aikaansaamiseksi taloudellisella alalla. Samalla tavalla, kuin despotismista ei ole päästy yht'äkkiä poliittiseen kansanvaltaan, samalla tavalla emme myöskään taloudellisella alalla voi päästä nykyisestä yhteiskuntajärjestelmästä heti täydelliseen taloudelliseen kansanvaltaan. Tulee otettavaksi väli-askeleita. Tähän tarkoitukseen tähtää se voimakas pyrkimys, jota kutsutaan teolliseksi kansanvallaksi. Se ei tarkoita sosialisoimista sinänsä, mutta kuitenkin saada jo nykyisessä järjestelmässä työväelle enemmän sananvaltaa. Teollista kansanvaltaa on varsinkin eteläisissä maissa yritetty ajaa lävitse syndikalistisilla menettelytavoilla. Keski-Euroopan maissa on sen sijaan pyritty tähän tulokseen lainsäädännöllistä tietä, ja siellä onkin olemassa osittain pitkälle menevä lainsäädäntö. Erikoisesti liikeneuvostojärjestelmän kautta pyritään siellä toteuttamaan teollisen kansanvallan vaatimusta. Työväki saa työpaikoillaan luottamusmiestensä muodostamien liikeneuvostojen kautta lausua sanansa työoloja koskevista kysymyksistä. Aikanaan toivottiin Hikeneivostoista varsin paljon. Saksan työväki pani niille niin suuren arvon, että niiden johdosta syntyi kansanliikkeitä. On myöskin myönnettävä, että ne suuret toiveet, joita tähän järjestelmään on kiinnitetty, eivät ole aina toteutuneet. Työväki ei ole saanut sitä valtaa, mihin se niillä on pyrkinyt. On asetettu esteitä työnantajien puolelta, niin että monessakin kohden liikeneuvostojen merkitys on muodostunut muodolliseksi. Mutta siitä huolimatta erinäisissä kysymyksissä esim. Saksassa liikeneuvostot ovat voineet asettaa pitkälle meneviä rajoituksia työnantajain vallalle, ja se on merkittävä huomattavaksi edistysaskeleeksi. Sentähden on myöskin ohjelmassamme kosketeltava tätä lähimmän ajan ohjelmaa. On osoitettava, miten jo ennen sosialisoimista on pyrittävä osittaisesti saamaan erinäisiä samoja tuloksia, joihin pyritään sosialisoimisella ja toiseksi on valmistauduttava sosialisoimista varten. Tämä parhaiten tapahtuu siten, että työväki pyrkii teolliseen kansanvaltaan, totuttaa itseään tämän vallan käyttämiseen sekä siten luo niitä edellytyksiä, jotka myöhemmin tulevat kysymykseen sinä, mahdollisesti pitkänä, ylimenokautena, joka tulee olemaan socialistiseen yhteiskuntajärjestelyyn siirryttäessä.

En halua ryhtyä kokouksen aikaa käyttämään yksityiskohtaisesti

Siv. 11. 1. Sosialisoinen käsite. Sosialisoinen tarkoittaa tässä tuotantovälineitten ja tuotannollisten sekä kaupallisten toiminnan ottamista, *kaikilta osiltaan kansanvaltaiseksi kehitetyn* yhteiskunnan haltuun tarkoituksessa j.n.e.

2. Sosialisoinen valmistelu: 1) että maan taloudellinen elämä on saavuttanut *mahdollisimman* korkean j.n.e.

Siv. 12. Puoluetoimikunnan ehdotuksen 2 ja 3 mom. väliin seuraava momentti:

että virkamieskoneisto ja muut yhteiskunnan toimeenpanoelimet ovat kansanvaltaistetut.

Tämä tulisi momentiksi 3 ja puoluetoimikunnan ehdotuksen 3 momentti 4:ksi momentiksi.

Kuittinen totesi, että puoluetoimikunta on asian esittänyt verrattain hyvin. Kannatti kysymyksen valaisemista suurelle yleisölle, mitkä alat tulevat ensiksi sosialisoitaviksi, mikä merkitys sillä on, j.n.e. Sosialisoinen ohjelman ja sosiaalisen lainsäädännön välillä oleva ero on lehdistössä selvitetävä, sillä hyvin usein tapaa suuressa yleisössä sekaannusta näiden nimityksien suhteen.

Pusa huomautti, että alustuksessa esitetyt valmistelut sosialisoinen ohjelman toteuttamiseksi ovat perin riittämättömät. Työväen neuvostoja koskevassa kohdassa ehdotti määrättäväksi, että niiden on perehdyttävä sekä hyvään liikehoitoon ja myöskin tuotannon tehostamiseen ollaksemme siten valmiit vastaanottamaan ja hoitamaan asiat, jotka meidän haltuumme joutuvat.

Helo vastasi lopuksi eräisiin muutosehdotuksiin huomauttaen, että ne ovat jo kaikki asianomaisissa kohdin ohjelmaa huomioon otetut.

Keskustelu asiasta päättyi tähän ja ehdotus kokonaisuudessaan lähetettiin sosialisoinen valiokuntaan.

Seuraavana asiana esitettiin puoluetoimikunnan ehdottama

Maa- ja metsätalouden ohjelma.

Alustavan puheenvuoron käytti toveri *M. Pekkala* lausuen seuraavaa:

Se kysymys, joka tässä puoluekokouksessa on annettu allekirjoitaneen alustettavaksi, eli kysymys uudesta maa- ja metsätalouden ohjelmasta puolueelle, ei ole suinkaan ensi kertaa esillä sos.-dem. puolueen puoluekokouksessa. Onhan tämä kysymys ollut esillä m.m. vuosina 1903, 1906, 1911 ja 1922 pidetyissä puoluekokouksissa,

ja aina on se herättänyt melkoista huomiota puolueen jäsenten keskuudessa. Puolueemme ensimmäisinä toimintavuosina oli maatalouskysymys sos.-demokraateille miltei samaa kuin torpparikysymys, sillä olihan monikymmentuhantisen maanvuokraajaväestön suurmaanomistajista riippuva asema senlaatuinen, että sellainen vähäväkisen väestön parasta tarkoittava yhteiskunnallinen liike kuin sosialidemokratia ei voinut jättää sitä huomioonottamatta. Se teki tämän samoin kuin muun vähäväkisen väestön hyväksi parhaansa. Se herätti maanvuokraajaväestön, se organisoi sen toiminnan, se kutsui kokoon yleisen koko maan käsittäneen torpparikokouksen Tampereelle, se ajoi eduskunnassa voimakkaasti tämän väestön asiaa. Oli luonnollista, että tämä väestö myös antoi kannatuksensa sosialidemokratialle, joka voimistumistaan voimistui, vieläpä siinä määrin, että puolueellamme kerran oli eduskunnassa enemmistökin. En luule tekeväni itseäni syypääksi liioitteluun, jos väitän, että puolueen silloinen voima aivan ratkaisevasti riippui maanvuokraajaväestön puolueelle antamasta kannatuksesta, mikä suorastaan oli seuraus puolueen selvästä myötämielisestä suhtautumisesta maan vuokraajaväestön oikeutettuihin vaatimuksiin ja etuihin. Tämä siis osoittaa, miten syväliekkipä merkitys puolueelle on ollut tarkoitustaan vastaavalla maatalousohjelmalla.

Senj aikeen kuin maanvuokraajaväestö suurin piirtein katsoen on päässyt itsenäiseen, talollisen, asemaan ovat olosuhteet maaseudulla huomattavasti muuttuneet. Tähän muutokseen ovat olleet vaikuttamassa monet muutkin syyt, joihin en tässä kuitenkaan lähemmin kajoa, varsinkin kun alustettavana olevan ohjelman perusteissa niistä jo on tehty selkoa. Huomaatan vain, että nämä syvät muutokset maaseudun oloissa tietenkin edellyttävät uusien olosuhteiden mukaisia muutoksia myös puolueen maatalousohjelmaan. Siinä mielessä puoluekokous v. 1922 hyväksyikin uuden maatalousohjelman, joka jo silloissakin oloissa oli välttämättömän tarpeen vaatima. Valitettavasti ei tätä ohjelmaa kuitenkaan ole tehty riittävästi tunnetuksi kansanjoukkojen keskuudessa eikä myöskään yritetty sitä toteuttaa kylliksi tehokkaasti. Sitäpaitsi kehittyivät olosuhteet maaseudulla jälkeen vuoden 1922 edelleen siksi nopeasti, että laaditussa maatalousohjelmassa alkoi esiintyä eräitä puutteita, joista nyt alustettavana olevan ohjelman perusteluissa tehdään lähemmin selkoa. En senvuoksi tahdo käyttää kokouksen aikaa esittääkseen yksityiskohtaisesti ohjelman muutoksen tarpeellisuutta, vaan viihtaan painettuun alustukseen.

Mitä tulee laadittuun maa- ja metsätalousohjelma-luonnoksen sisältöön, niin on johtavana periaatteena siinä ollut antaa paitsi

puolueen jäsenille ennen kaikkea puojkifeen luottamushenkilöille mahdollisimman selvä kuva maa- ja/metsätaloudellisista olosuhteista, sanottujen elinkeinojen kansantaloudellisesta ja yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä sanottuja elinkeinoja harjoittavan väestöryhmän kokoonpanosta y.m. sellaisista seikoista, jotka on tarpeellista tuntea varsinkin ohjelman lähimmän ajan toimintaa koskevien periaatteiden ymmärtämistä varten.

Niinkuin puolueen nykyään voimassaoleva maatalousohjelma, on uusikin ohjelmaehdotus"" pienviljelystä suosivalla kannalla. Se eroaa, mikäli lähimmän ajan vaatimuksista on-kysymys, vanhasta ohjelmasta periaatteellisesti siinä7 että ohjelmakohtia on enemmän, että ne je*Vätf ole niin ylimalkaisessa muodossa kuin voimassaolevassa"1 ->», ohjelmassa, vaan on toimenpiteet, joihin maataloustuotannon kohottamiseksi yleensä. ^iam^p>h?&tiKt%rrKnr\ 'kohottamiseksi erittäin olisi ryhdyttävä, selvästi ohjelmassa mainittu. Tällä on' mielestäni voitettu monta tärkeätä etua. Ensinnäkin voi se väestö, maaseudun vähäväkinen väestö, jota poliittiset vastustajamme kaikilla mahdollisilla keinoilla yrittävät johtaa harhaan, kannattajia heidän keskuudestaan toivoen todella saada täyden selvyuden sosialidemokratian tarkoituksista tässä kohden. Vastustajamme eivät enää. saata läheskään samassa määrin kuin aikaisemmin selitellä ohjelman eri kohtia heille edullisella, väärällä tavalla, kun ohjelmakohdat ovat täsmällistytetyssä muodossa. Samalla kuin ohjelma siten on selvänä puolueen kannan tulkitsijana ulospäin, on se hyvänä tienviittana puolueen luottamushenkilöille päivän politiikassa. Ja tätä etua ei mielestäni ole vähäksi arvioitava.

Toisena tärkeänä etuna, joka uudella ohjelmaehdotuksella on, tahtoisin erikoisesti mainita palkkatyöläisten ja pienvilj eli joitten suhdetta toisiinsa koskevan selonteon, jommainen puuttuu voimassaolevasta ohjelmasta. Ja kolmanneksi merkinnee huomattavaa edistysaskelta myös se ohjelman täydennys, joka aiheutuu erityisen metsätaloutta koskevan osan ottamisesta uuteen maatalousohjelmaan, osan, jommainen sellaisessa erikoislaatuudessa metsätalousmaassa kuin meidän maamme on, täytyy kuulua sos.-dem. puolueen maatalousohjelmaan.

Eri ohjelmakohtien tarpeellisuudesta tai tarpeettomuudesta samoin kuin niiden sisällöstä ja tarkoituksesta saatetaan luonnollisesti esittää eriäviä mielipiteitä.' Sen mukaan kuin olen voinut huomata, ovat eri ohjelmakohdat kuitenkin perusjärjestöissä saaneet suopean vastaanoton, ja ainoastaan aniharvoja muutosehdotuksia on niihin tehty. Tämä riippunee siitä, että sos.-dem. puolue on jo päivän maatalouspolitiikkaa hoitaessaan käytännössä omaksunut useimmat

niistä periaatteista, jotka ohjelmaehdotukseen sisältyvät. Ohjelman hyväksyminen tietäisi siis itse asiassa vain niiden menettelytapojen vakinaistuttamista, jotka ainakin puolueen maatalousmiehet jo hyvin tuntevat. Aivan samaa ei voi sanoa metsätalousohjelmaehdotuksesta, mutta eivät lisäkommentaarit tälläkään kohdalla liene tarpeellisia, joten viittaen vain ohjelman perusteluihin.

Nämä lyhyet viittaukset ohjelman tarpeellisuuteen, ja sisältöön riittänevät alustukseksi keskustelulle. Pyydän vain ohjelmakomitean puolesta esiintuoda sen hartaan toivomuksen, että ehdotus saisi osakseen myötämielisen vastaanoton ja että siihen mahdollisesti kehdistuva arvostelu tapahtuisi siinä hengessä, joka on elähdyttänyt ehdotuksen laatijoitakin, jotka ovat pyrkineet ehdotuksellaan luomaan puolueen maatalouspolitiikalle puolueen kokonaisuutta vastaavat suuntaviivat. Samalla saan mainita, että puolueen asettama Pienviljelijäin Neuvottelukunta on yksimielisesti hyväksynyt puheenaolevan ehdotuksen.

Wiik: Koska sosialisimisohjelman esilläollessa mainittiin, että se ja maatalousohjelma olisivat toistensa kanssa ristiriidassa, ja tästä asiasta syytettiin puoluetoimikuntaa, on selvitykseksi sanottava, että puoluetoimikunta päätti puoltaa maatalousohjelman hyväksymistä, mutta sosialisimisohjelmasta se ei ole ollut tilaisuudessa antamaan edes lausuntoa, joten ristiriitaisuus voi olla hyvinkin mahdollista. Mikäli tällaisia eroavaisuuksia on olemassa, on ne tietysti poistettava ja ohjelmat saatava sopusointuun. Esitti, että kyseessä olevat valio-kunnat pitäisivät yhteisen istunnon ja selvittäisivät asian.

Koch ilmoitti, että edustamansa kunnallisjärjestö oli kaikissa kohdissaan hyväksynyt ehdotetun maatalousohjelman. Ehdotti kokoukselle, että ohjelma hyväksyttäisiin sellaisenaan.

Peltonen: Jyväskylässä oltiin muuten tyytyväisiä ohjelmaan paitsi sen b) kohtaan, koska sen määräykset hyödyttävät vain suurmetsätilojen omistajia ja tukkiyhtiöitä, mutta eivät pienviljelijöitä ja pikkumetsätilojen omistajia.

Seppä sanoi ottaneensa ehdotuksen tyytyväisenä vastaan. Ehdotti kuitenkin kunnallisjärjestönsä, evästämänä ohjelmaan otettavaksi lisäyksen, että viljatullit on poistettava ja pienviljelijöille on sen sijaan järjestettävä viljelyskelpoisuuspalkkioita.

Ruokokoski hyväksyi ohjelman, vaikka yksityiskohdissa olisi ehkä sitä vastaan voinutkin tehdä muistutuksia.

Pyy hyväksyi ohjelman kokonaisuudessaan sellaisenaan lukuunottamatta A) kohtaa, johon toivoi lisättäväksi sanat »mikäli se ei koske asutusyhteismetsiä».

Tervonen piti teollisuusseudun edustajana ohjelmaesitystä hyvänä, vaikkakin yksityiskohdissa siinä mahdollisesti voisi löytää huomauttamisen aihetta. Sanoi kuitenkin käsitelleensä ohjelman ymmärtäen, eikä ollut takertunut pikkuseikkoihin. Metsäohjelma on sanottava hyväksi. Ei halunnut tehdä mitään muutosehdotusta, vaan kiinnitti huomiota verotuseikkoihin.

Kock huomautti vielä siitä, miten tärkeätä on ottaa maalaisväestön toivomuksia huomioon, muuten menetämme maalaisliitolle jäseniämme. Pieneläjien etuja on tarkoin valvottava.

Pusa: Kaikkein ensiksi on todettava toveri Pekkalan suuret ansiot ohjelman laadinnassa. Hänen osuutensa on ollut hyvin suurimerkityksellinen. Ohjelmakomitean tarkoituksena on ollut luoda sellaiset suuntaviivat, joita seuraamalla voitaisiin saada todella hyötyä pienviljelijöille ja maataloudessa työskentelevälle palkkatyöväelle. Lähtökohtana on sellainen pienviljelijä, jolla ei itsessään ole työnantajan ja työntekijän ristiriitaa.

Tämän ohjelman puitteissa pitäisi päästä siihen, että todellinen pienviljelijäväestö voi vapautua suurviljelijöiden holhouksesta. Tarkoitus on ollut saada selväksi eturistiriita pienviljelijöiden ja suurtilallisten välillä, joka tietoisuus on tuova pienviljelijät sosialidemokratialle. Maataloustullikysymystä on ehdotuksessa tahallisesti vältetty, koska kysymys on meillä alusta loppuun saakka tutkimatta. Piti ylipäänsä tehtyjä muistutuksia aiheettomina.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa, samoin puheaika 3 minuutiksi.

Esitettiin järjestävän valiokunnan ehdotus, että seuraavana päivänä kokous työskentelisi ainoastaan klo 9—14, jotta iltapäivä voitaisiin varata valiokuntatöitä varten. Ehdotus hyväksyttiin.

Lehtinen, J. A. totesi, miten tarpeellinen tällaisen ohjelman hyväksyminen puolueelle on. Tällaisella ohjelmalla kerätään ja myös pysytetään puolueessa jäsenenä pien vii j eli jäpiireihin kuuluvat.

Rajala: Ohjelmasta tulee sekä nyt että vastaisuudessa olemaan suurta hyötyä puolueellemme. Metsätalousohjelma on aivan välttämättömän tarpeen vaatima, maatalousohjelmaa on jo pitkän aikaa kaivattu. Ehdotti hyväksyttäväksi ohjelman sellaisenaan.

Lehti lausui käsityksensä, ettei tämä ohjelma ole ristiriidassa sosialisimisohjelman kanssa. Tämä ohjelmamuoto on ainoa, jolla voidaan pienviljelijäin etuja ajaa. Vetosi Bauerin esittämiin lausuntoihin tässä asiassa sekä huomautti, että Itävallassa, Saksassa, Tshekkoslovakiassa y.m. maissa on jo hyväksytty tämänsuuntainen maatalousohjelma. Meidän ohjelmamme on joka tapauksessa sosialistisella linjalla.

Aatielan mielestä eräistä kohdista voisi vetää sen johtopäätöksen.

että metsätalouden verotusta lievennettäisiin. Ehdotti tämän kohdan joko jätettäväksi pois, tai että siihen tehtäisiin selventävä lisäys.

Ruokokoski polemisoi Pusan väitteitä vastaan.

Ripatti kehoitti kohdistamaan huomiota siihen kohtaan, jossa puhuttiin verotuskysymyksestä. Tämä asia on käsitettävä voimassa olevien verolakien mukaisesti.

Pekkala vastaili ohjelmaehdotuksen johdosta tehtyihin huomautuksiin mainiten myöskin miten suotavaa olisi, että eduskunnan kautta järjestettäisiin rautateiden tariffipolitiikka puutavaran kuljetukselle edulliseksi.

Keskustelu päättyi tähän ja asia päätettiin lähettää maatalousvaliokuntaan.

Neljäs kokouspäivä päättyi klo 17.45.

Viides kokouspäivä.

torstaina tammikuun 30 p:nä.

Kokous alkoi klo 9 /. *F. Aallon* johtaessa puhetta. Aluksi laulettiin »Kansainvälinen Työväenmarssi». Toimitettiin nimenhuuto.

Maanpuolustus- ja ulkopoliittinen ohjelma.

Kysymyksen alusti toveri *Väinö Voionmaa*, lausuen: Oikeastaan tämä alustus olisi ollut puolueen arvoisan sihteerin esitettävä, tai toveri Helon, joka on pitänyt hyvässä kurissa asianomaista komiteaa, niin että se on saanut työnsä valmiiksi, mutta kun sihteerillä on muutakin tehtävää, on minun osakseni tullut tämän alustuksen esittäminen ja tahdon sen tehdä sitä suuremmalla syyllä, kun voin olla sangen lyhyt esityksessäni ensinnäkin siitä syystä, että tämä alustus on verraten laaja, ja toiseksi, minulla ei ole siihen mitään lisättävää eikä poisotettavaa. Sitä paitsi tämä ohjelmaluonnos on ollut perusjärjestöjen käsiteltävänä monessa paikassa, eikä siihen mainittavampia muutosehdotuksia ole tehty. On yleensä katsottu tämä verraten tyydyttäväksi, ja minäkin rohkenen toivoa, että kun valiokunta vielä tulee tätä käsittelemään, niin se ehkä pääpiirteissään voi kutakuinkin sellaisenaan säilyä. Uskonkin, että voimme olla jotakuinkin yksimielisiä tämän ohjelman pääsuunnasta ja pääkohdista. Nehän ovat itse asiassa nykyisen maailmantilanteen ja sos.-dem. liikkeen määrittelemiä.

Ulkopoliittinen tilanne, tai jos sanoisimme vallitseva maailmantilannehan se on, joka määrää, mitä tällä hetkellä on tehtävä. Ja tilanne on vakava kaikkialla. Maailmanrauha ei suinkaan ole vakautettu eikä taattu, niin kiihkeästi kuin kaikki kansat ja erittäinkin työtätekevät kerrokset haluavatkin maailman rauhaa, sitä, joka täytyy saada aikaan, ennenkuin voidaan toivoakaan työtätekevien tilan kohoamista, ja joka rauha ei synny, ennenkuin se yhteiskunnallinen tila saavutetaan, joka kykenee maailmassa ylläpitämään rauhaa ja

luomaan rauhaa. Jokainen, joka ottaa vaivaksensa seurata maailman ulkopoliittisia tapauksia, ei voi olla muuta kuin syvästi huolestunut kaikesta siitä, mitä näkee, ja yhä uudelleen joutuu hän toteamaan, kuinka erinomaisen vaikea tehtävä tässä on kansojen ja eri maiden työväenpuolueiden edessä. Parhaillaanhan jälleen on koossa suurten merivaltain konferenssi Lontoossa, jossa käsitellään merivarustusten vähentämistä, ja taas täytyy meidän todeta, että tuo konferenssi ei anna lähimainkaan niitä tuloksia, joita siltä on toivottu. Jotain ehkä, kukonaskel ehkä saavutetaan, mutta suurin piirtein tuollakin alalla jäävät vielä toivomukset tulevaisuuden varaan eikä voida olla masentumatta ajatellessa sitäkin, kuinka vaikeasti aikaansaataavissa on tuo, ainakin puoli vuosikymmentä joka vuosi odotettu lopullinen aseistariisumiskonferenssi. Päätöksiä on tehty sen kokoonkutsumiseksi, mutta sitä ei saada kokoonkutsutuksi, koska kokoonkutsujilla on ollut sen verran rehellistä tietoisuutta, ettei ole ryhdytty sitä kokoonkutsumaan, tietäen, ettei siitä olisi tuloksia. Tästä näemme, minkälainen tilanne yleensä on ja kuinka tärkeätä on työväenpuolueiden pysyä koossa ja olla valveillaan. Tämä pakkotilanne saakin aikaan sen, että ihan luonnostaan yksimielisyys vallitsee sos.-dem. puolueiden kesken kaikissa maissa. Sen tulkkina on tämäkin ohjelma, joka nojautuu niihin kokemuksiin ja käsityksiin, joita veljespuolueilla muissa maissa on.

Tässä ehdotuksessa on perusteluissa käsitelty sosialidemokratian periaatteellista kantaa näissä kysymyksissä ja sivulla 4 sanotaan: »Nyt tunnustetaan, että sotalaitosten vähentämiseen on pyrittävä kaikkialla odottamatta turvallisuustakeitakaan.» Tässä esiintyy muudan nykyajan kipeä kohta tällä alalla. Sehän on ollut suuri riitakapula eri maiden ja suurvaltain kesken, toiset kun ovat vaatineet, että olisi ryhdyttävä aseistariisumiseen, kun taas toiset vaativat, että ensin on saavutettava kaikki mahdollinen turvallisuus, ennenkuin voidaan aseistariisumiseen ryhtyä. Ne ovat ne kaksi suuntaa, jotka taistelevat, eivätkä näytä pääsevän eteenpäin. Tässä ohjelmassa on asetuttu sille kannalle, että on pyrittävä aseistariisumiseen odottamatta turvallisuustakeita. Toiselta puolen tahdotaan tietysti ajatella sitä, että turvallisuustakeita on itse asiassa olemassa. Tämän tahdon selvennykseksi mainita, ettei kukaan käsittäisi, että heti paikalla olisi ryhdyttävä sotalaitoksen vähentämiseen lukuunottamatta, onko turvallisuutta olemassa vai ei. Se tietysti johtuu siitä, että asetutaan sille luottamukselliselle kannalle, että kuitenkin turvallisuus kasvaa välttämättömyydestä ja että kun ryhdymme aseistuksen vähentämiseen, niin sen kautta turvallisuus yhtä rinnan kasvaa, mielessä pitäen aina sen, että turvallisuutta ei ole olemassa lopullisesti eikä aseiden-

riisuminen lopullisesti pitävä, ellei yhteiskuntatila kansojen kesken tule sellaiseksi, että rauhaa voidaan ylläpitää. Tämä on oikeastaan tärkeä periaatteellinen kohta huomioonotettavaksi, ja meilläkin näyttää siinä kohden vallitsevan käsitysten sekaannusta. Olen huomannut, että »Turun Sanomissa» on kovasti hyökätty tätä luonnosta vastaan. On sanottu, että se ilman mitään turvallisuustakeita johtaa sos.-dem. puolueen puolustusniihstiselle kannalle täydellisesti ja että sellaista turmiollista, epäisänmaallista yritystä vastaan on kaikkien porvarillisten puolueiden käytävä liittoon ja että MacDonald on sanonut, ettei missään yksityisessä maassa ole ryhdyttävä aseistuksen supistamiseen omin neuvoin ja omintakeisesti, vaan kansainvälisten sopimusten nojalla. Tämä käsitys on hyvin ymmärrettävää, kun ottaa huomioon, missä oloissa MacDonald on sanonut tuon ajatuksen. Hänhän on tarkoittanut suuria merivaltoja ja suurvaltoja yleensäkin, jotka voivat tehdä hyvinkin vaarallisia liittoja toisistaan huolimatta, sensijaan että selvittäisivät ja veisivät aseistariisumisasiaa eteenpäin. Muistan MacDonaldin toisen lauseen siinä kuuluisassa Kansainliiton istunnossa, jossa ryhdyttiin tekemään Geneven pöytäkirjaa. Olin läsnä, kun hän antoi Tanskan sos.-dem. pääministeri Stauningille tunnustuksen siitä, että Tanska oli aikeissa ryhtyä täydelliseen aseistariisumiseen odottamatta mitään kansainvälisiä päätöksiä. Rohkenen väittää, että hän antaisi Suomenkin riennoille tämän tunnustuksen eikä menettelisi, niinkuin »Turun Sanomat» maailmalle julistele.

Ohjelmamme periaatteellisessa osassa on edelleen kuva sodankäynnin luonteen muuttumisesta siihen suuntaan, että se tekee koko tämän aseistariisumiskysymyksen yhä nykytärkeämmäksi. Pitää täydellisesti paikkansa nuo sanat: »Ellemme me tee sodasta loppua, tekee sota lopun meistä.» Kaikki alkavat olla yksimielisiä siitä, että sota, jos se pääsee syttymään, on oleva hirmuinen. Viimeiset hetket alkavat olla jälleen käsissä tämän kysymyksen ratkaisemiseksi. Ellei sitä tapahdu, niin saamme jälleen ruveta vähitelleen valmistamaan mieltämme murheellisiin maailmantapauksiin. Mehän piemme jo paljon vaarallisemmassa tilanteessa kuin ennen maailmansodan puhkeamista, ei ainoastaan sen tähden, että sotavarustukset ovat samassa kunnossa kuin ennen maailmansotaa, vaan siitä syystä, että sotavarustukset voittavat moninkertaisesti hävityskyvyyssään kaiken sen, mitä ennen maailmansotaa oli olemassa. Sodankäynnin luonne on siis perusteellisesti muuttunut. Perusteluissa esitetään edelleen muita varjopuolia. Tässä on erityisesti keskitetty huomio Suomen oloihin ja Suomen ja Venäjän suhteisiin. Voidaan tietysti olla eri mieltä siitä, onko Venäjä asetettava erikoisasemaan, että meidän suhteemme Venäjään täytyy olla erityisen huomion esineenä ja että erityisesti täytyy vakuutella

sitä, että »työväenluokkamme, samalla kuin se omankin etunsa takia tahtoo elää rauhassa, jyrkästi kieltäytyy antautumasta loukkaamaan Venäjän kansan itsemääräämisoikeutta ja pystyttämästä siellä jotakin ehkä hyvinkin taantumuksellista järjestelmää». Voisi teoreettisesti huomauttaa, että saman huomautuksen voisi tehdä kaikista, mutta tässä on tahdottu panna käytännöllistä painoa hyvien suhteiden ylläpitämiseen Venäjän kanssa. On kiinnitetty huomiota siihen, että meidän sotavarustuksia ei ole missään tapauksessa käytettävä hyökkäävään »politiikkaan sitä maata vastaan, joka on ainoa, jonka kanssa voidaan luulla Suomen joutuvan sotilaallisiin selkkauksiin. Ohjelmassa on lausuttu rohkeita ajatuksia, niinkuin esim. tämän kappaleen lopussa, jossa sanotaan: »Sotalaitoksen poistaminen poistaisi tämänkin vaaran ja turvaisi siis rauhan paremmin kuin sotalaitoksen olemassaolo.» Tällaisia totuuksia täytyy iskeä yhä uudelleen ja uudelleen kansan mieleen ja saada perusteltuja mielipiteitä sodankäynnin vaarallisuudesta, jopa siitäkkin, että n.s. puolustussota teoreettisesti ei ole puolustettavissa, jos olemme sitä mieltä, että maailman tulee päästä sille kannalle, että kansojen keskinäiset riitaisuudet on ratkaistava oikeudellisella tavalla ja että luottamuksen tähän järjestelmään tulee olla niin lujan, että kansa luottaa siihen enemmän kuin aseisiin. Teoreettisesti siis tällaiset lauseet ovat aivan paikallaan, niin oudoilta kuin ne suuresta yleisöstä voivatkin tuntua.

Täällä on heitetty esille sellainen suunnitelma, että se vähäinen sotavoima, mikä meidän maassamme vastaisuudessa voisi tulla kysymykseen, olisi oleva jonkinlainen rajavartiosto, jos tahdotaan kansainvälisiä sopimuksia tulkita siten, että ne sisältävät määräyksen, ettei mikään valtio saa niin tyyten hävittää varustuksiaan, ettei se kykenisi ylläpitämään sisäistä järjestystä, vartioimaan rajojansa ja täyttämään niitä tehtäviä, joita Kansainliiton tuomioiden toimeenpaneminen edellyttää. Tässä on erimielisyyttä olemassa. Voimakas suunta on se, ettei Kansainliiton toimeenpanotuomioita ole asevoimin toimeenpantava, vaan käytettävä muita keinoja. Vielä on kuitenkin todennäköisenä pidettävä, että tarvitaan jonkinlainen aseellinen toimeenpaneva voima, ja se on suunniteltu rajavartioksi.

Ohjelmassa on puhuttu puolustuslaitoksemme väliaikaisesta järjestelystä ja huomautettu aivan oikein sivulla 9 viimeisessä kappaleessa, kuinka »sotateknillisiä näkökohtia on myös asiaa järjestettäessä otettava huomioon, mutta sotatekniikan kehitys saattaa meidän aikamme muutamissa vuosissa vaikuttaa ennen laadittuihin järjestelmiin mullistavasti». Tämä on aina pidettävä mielessä, ja meidän puolueemme on ymmärrettävä, että tämä seikka yksistään saattaa hyvin helposti heittää kumoon kaikki ohjelmat ja suunnitelmat,

joita on tehty puolustuslaitoksen toistaiseksi järjestämiseksi, ja vaikuttaa niihin muotoihin, joita on noudatettava, sillä siitä tietysti olemme yksimielisiä, että sikäli kuin tällainen puolustuslaitos on oleva, se on oleva järkipäisesti järjestetty, mahdollisimman halvalla hinnalla ja mahdollisimman tehokas. Senpä vuoksi niitä suunnitelmia, joita on lausuttu yleisissä perusteluissa ja myöhemmin varsinaisessa ohjelmassa ja jotka suunnitelmat ovat huomattavaksi osaksi toveri Puittisen, puolueen suuren sotateknikon käsialaa, ei ole, niin auktoritatiiviselta taholta kuin ne tulevatkin, pidettävä sotatiedon viimeisinä saavutuksina.

Ohjelmassa on myös tärkeä osa, jolla on nykyhetkelläkin kanta-vuutta. Se on kysymys sotalaitoksen kansanvaltaistuttamisesta. Siinä on tehty erinäisiä ehdotuksia, jotka kaikki eivät ole saaneet kannatusta perusjärjestöissä ja joissa voidaan muistutuksia tehdä. Niinpä on muistaakseni Helsingin kunnallisjärjestössä toveri Kukkonen huomauttanut, että ohjelmassa on epäselvä kohta siinä, jossa viitataan yhteyden ylläpitämiseen asevelvollisten kanssa. Se tuntuu vähän sekautumiselta sotilasasioihin, jota ei voida niin ylläpitää, että siitä olisi hyötyä. Samoin voisi sanoa itävaltalaisesta järjestelmästä, että »olisi kaikissa joukko-osastoissa ja ylöspäin puolustusministeriöön saakka asetettava sotilaiden valittavia toimihenkilöitä, kuten Itävallassa on tehty». Tämä on käytännöllinen kysymys, josta saattaa olla eri mieltä. Onko tällaisesta sotalaitoksen sisään tunkeutuvasta ulkopuolisesta valvonnasta ja myöskin tuosta sotilaskurin alaisten henkilöiden sekautumisesta itse laitoksen toimintaan ohjelmassa mainittava, on sellainen kysymys, jonka voi panna kysymyksenalaiseksi. Sitäkin suuremmalla syyllä voi tällaisen kysymyksen jättää, kun toisessa kohdassa vaaditaan, että eduskunnan on asetettava valvojakunta, joka pitää silmällä armeijaa. Mutta tämä kysymys minun mielestäni ei ole sellainen, että senkään tarvitsisi suurta erimielisyyttä herättää, ja sitä paitsi on muistettava, että asia menee valiokuntaan, jossa nämä erikoiskysymykset saavat lopullisen tarkastuksen.

. Sitten tulemme itse varsinaiseen ohjelmaan. Se on esitetty siinä järjestyksessä, että ensin on sotalaitosta ja sitten ulkopolitiikkaa koskeva osa. Järjestys voisi olla päinvastainen, mutta tämä on aivan mitätön asia. Tämä varsinainen ohjelma on senmukainen, mitä on esitetty yleisessä osastossa, ja minulla ei ole sitä vastaan tehtävänä erityisiä huomautuksia muissa kohdin kuin tuossa sotalaitoksen kansanvaltaistuttamista koskevassa kysymyksessä, joka koskee sotilasvalvojaa ja eduskunnan valtaa sotalaitokseen nähden. Nämä kohdat sietävät tarkistelua. Ohjelmassa on myöskin tärkeänä osana

sodanvastaisen yleisen mielipiteen kasvattaminen. Siinä kohden lausuisin toivomuksen, että tämä osa erityisesti tulisi puolueemme huomioon, että puolue tästä lähtien tämän ohjelman nojalla ottaisi paljon tehokkaammin osaa joukkojen sodanvastaisen mielipiteen muodostamiseen. Me olemme siinä suhteessa muista maista jäljellä. Ei tarvitse mennä edemmäksi kuin Ruotsiin nähdäksemme, kuinka mahtava sodanvastainen liike siellä on. Siellähän on hankittu sosialistien toimesta ranskalainen ja saksalainen kenraali pitämään esitelmää rauhanasiasta ja siellä on suuria järjestöjä, joihin työmiehet innolla ottavat osaa rauhanasian ajamiseksi, joka on yhtä tärkeitä kuin sosialististen teoriain ajaminen sos.-dem. työväenliikkeen aatteellisenä ja periaatteellisenä perustuksena. Rohkenisin tämän lausua, ja minulla on erityinen syy persoonallisesti painostaa tätä kohtaa tehtyäni eduskunnassa esityksen pienen apurahan saamiseksi Suomen Rauhanliitolle, joka työskentelee tässä asiassa samoilla linjoilla kuin puolueemme ja joka on johdonmukaisesti joutunut sille kannalle, että se vastustaa myöskin suojeluskuntia. Tämä asia minun mielestäni kuuluu puolueen erityisiin silmämääriin lähitulevaisuudessa. Siihen on varsinkin nuorison keskuudessa kiinnitettävä huomiota, eikä ole suinkaan pelättävä yhteistyötä porvarillisen pasifismin rinnalla, sillä se on hyödyllistä sille asialle, jota mekin ajamme.

Sitten täällä on kappale »Kansainvälisyys ja kansalliset edut». Tässä on lausuttu noita suuria periaatteita, että »eri kansojen yläpuolelle ja niiden yhdyssiteeksi on rakennettava valtiollisia ja taloudellisia järjestöjä, jotka järjestävät niiden väliset suhteet». Siinä on kosketeltu valtioiden suvereniteettia ja sanottu, että asiaa olisi kansainvälisillä oikeusjärjestyksillä ryhdyttävä säännöstelemään. Ja edelleen tässä on tehostettu, kuinka sosialistinen työväenluokka jo luokka-asemansa vuoksi on oleva kansainvälisen oikeusjärjestelmän päärakentajana ja kuinka taas ennenkaikkea sosialistiselle työväenluokalle kuuluu velvollisuus tehdä kaikkensa tällaisen järjestelmän lopettamiseksi sekä yhteisymmärryksen ja yhteistyöhön perustuvan uuden yhteiskuntajärjestelmän rakentamiseksi. Lisäksi on tässä ymmärrettävä, vaikkakaan ei ohjelmassa ole sanottu, että tällainen uusi yhteiskuntajärjestelmä ei voi kasvaa kuin yhteiskunnallisen oikeuden tuomiovallan perustuksille. Edelleen on huomautettu seuraavassa kappaleessa, kuinka kansainvälinen elämä ei ainoastaan vaadi eri kansoilta uhrauksia, vaan on suorastaan taloudellisesti edullinen niille. Sekin koskee niitä perusteluja, jotka ovat tärkeitä tätä asiaa opetettaessa ja mielipiteitä tällä alalla ohjattaessa. Ulkopolitiikan kansanvaltaistuttamisesta on tehty erityisiä ehdotuksia, jotka osittain ovat

sopusoinnussa uuden valtiopäiväjärjestyksen kanssa, joka antaa ulkoasiainvaliokunnalle entistä suuremmat valtuudet ja osittain menevät vieläkin edemmäksi, sekä esitetään laajempia oikeuksia eduskunnalle ja ulkoasiainvaliokunnalle. Näitä vaatimuksia on kaikin puolin kannatettava. Kappaleessa »Suomi ja Kansainliitto» puhutaan lopussa, kuinka »esiintymisessään Kansainliittoa koskevista asioista puolue ja sen edustajat noudattavat Sosialistisen Työväen Internationalin tekemiä päätöksiä». Ehkä tarkoitus olisi tullut selvemmin sanotuksi, jos olisi sanottu, että niissä asioissa, joissa Kansainliiton yhteinen toimenpide tulee kysymykseen eikä ainoastaan itse Kansainliitto-järjestöä koskevista asioista. Jonkun tällaisen pienen selvennyksen voi siis tehdä. Olen tuonut ne esille osoittaakseni, että en paljon muita parannuksia näkisikään tarpeelliseksi enkä katso, että niitä voitaisiin tehdä.

Ohjelma loppuu, mielestäni vallan oikein, loogillisesti kappaleeseen »Rauhanaatteen toteuttaminen sosialismin kautta». Se kai on meidän lähtökohtamme ja loppumäärämme, että tätä suurta rauhan-asiaa on ajettava, ja ulkopolitiikan ja koko sotilaskysymyksen ratkaisu, jotka eivät voi tarkoittaa mitään muuta kuin sitä samaa yhteistä asiaa, että se on toteutettava sosialismin kautta ja että sen tarkoituksena tulee olla tukea sitä järjestelmää, johon pyrimme, nim. sosialistista yhteiskuntajärjestelmää. Nämä ovat ne johtavat periaatteet, joille koko ohjelma rakentuu, ja tähän voin lopettaakin tämän lyhyenlaisen alustukseni vielä kerran huomauttamalla; että minä puolestani en katso voivani mitään oleellista tähän lisätä tai ottaa pois. Olen tuonut esille vain toisarvoisia pieniä seikkoja, joiden mukaan ottaminen tai poisjättäminen ei sinne eikä tänne vaikuta tämän tarpeellisen ja käyttökelpoisen ohjelman hyväksymisessä. (Suosion-osoituksia.)

Ruokokoski esitti Viipurin 1. länt. vaalipiirin kokouksen ehdotuksena, että ohjelmasta poistettaisiin lause »Partioliike on puhdistettava militaristisista piirteistä», koska tämä ajatus selvästi ilmenee ohjelman muista osista.

Aaltela ehdotti, että asia ilman yleiskeskustelua lähetettäisiin valiokuntaan.

Seppä: Paraatijutusta saattaisi päätellä, että miehet eivät vielä ole kypsyneet tällaista ohjelmaa varten. Airisto, joka on saanut Turussa kertomansa mukaan punalesketkin ihannoimaan paraateja, saa tehdä lujaa työtä, jos mieli taas kääntää miehet Turussa päinvaltaisiksi, jota kääntymistä ohjelman hyväksyminen varmasti edellyttää.

Gylling hyväksyi alustukset pääpiirteissään täydellisesti. Pariin

seikkaan halusi pienen muutoksen. Toisen näistä seikoista mainitsi jo toveri Ruokokoski ja toinen on kohta, jossa puhutaan eduskunnan vallasta liikekannallepanoon nähden. Viipurin 1. länt. vaalipiirin sos.-dem. piirikokouksen päätöksen mukaisesti hän ehdotti sanotun kohdan ensimmäisen lauseen laadittavaksi seuraavaan muotoon:

»Milloin havaitaan rauhantilaa uhkaavia merkkejä, on eduskunta, ellei se silloin ole koossa, kiireellisesti kutsuttava kokoon päättämään tilanteen vaatimista toimenpiteistä. Liikekannallepanosta ei saa päättää ilman eduskunnan suostumusta.» Tämä tulee piirikokouksen päätöksen mukaisesti esitettäväksi sanotun kohdan toisen kappaleen ensimmäisen lauseen sijalle.

Tervonen lausui partioliikkeeseen nähden, että sitä ei olisi kohdeltava niin yliolkaisesti kuin ehdotuksessa on laita. Tämä liike on kansainvälinen ja hyvin mahtava. Sillä on vahvat juuret meilläkin. Jo kouluissakin pyritään istuttamaan työläislapsiin partioliikkeeseen suotuisaa henkeä. Olisi syytä liittää määritellympi lausunto tähän liikkeeseen nähden. Ehdotti seuraavan lisäys- ja muutosehdotuksen: Sosialidemokraattisten vanhempien ei ole annettava lapsiensa kuulua partioliikkeeseen, ja on pyrittävä siihen, että painostus kouluissa partioihin kuulumisesta poistettaisiin.

Kiinnitti vielä huomiota ristiriitaisuuteen suunniteltujen sotilasvalvojen ja eduskunnan määräämisvallan välillä.

Räty viittasi kansakouluissa harjoitettuun sotilaskasvatukseen ja ehdotti päätettäväksi, että koulunuoriso ei saisi liittyä partioliikkeeseen.

Puittinen: Niiden kannalta katsoen, jotka joutuvat käytännöllisessä työssä esim', eduskunnassa hoitamaan puolustuslaitoksen asioita, olisi erinomaisen mieluista nähdä, että jo tämä puoluekokous voisi antaa hyviä ohjeita asiassa. Tämä siitä huolimatta, vaikka meillä onkin näiden kysymysten hoitamisessa vallinnut verrattain suuri yksimielisyys. Siitä huolimatta tuntevat joskus ryhmämme jäsenet tarvetta saada lähempiä puolueen määräyksiä asioissa senvuoksi, että puolueen jäsenten keskuudessa ei näitä asioita pyritä käsittelemään asialliselta kannalta. Tältä pohjalta lähtien olisi mieluista nähdä, jos saataisiin ohjelma aikaan. Nyt on komitea laatinut ehdotuksen asiassa, ja se on saanut erittäin suopean vastaanoton, ja kun on koettanut seurata sitä keskustelua, joka täällä, on suoritettu, niin täytyy sanoa, että keskustelussa on sekaannuttu enemmän toisarvoisiin kysymyksiin, kuten partioliikkeeseen y.m., ja sivuutettu pääkysymykset. Komitean mietinnöstä nähdään, että komiteassa on vallinnut, samoin kuin näyttää vallitsevan koko sos.-dem. kansassa, verrattain suuri yksimielisyys tähän asiaan nähden. Olen eräissä

suhteissa ollut hiukan eri mieltä komitean enemmistön kanssa, mutta olemme olleet siksi toverillisia, että olemme koettaneet ohjelman kompromissoida niin, että mietintöön ei tulisi vastalauseita. Kuten sanottu, olen kuitenkin eräissä kohdin ollut eri mieltä ja minä vain niihin kiinnitin lyhyesti huomiota. Täällä ohjelman periaatteellisessa osassa sivulla 13 on m.m. kappale, jossa sanotaan: »Suomen puolustuslaitos on näin ollen supistettava rajavartiostoksi, jonka tehtävänä on, mikäli mahdollista, torjua Suomen alueen tai sen puolueettomuuden loukkauksia.» Tämä kohta tuo meidän ohjelmaehdotuksemme kolmannen periaatteen. Löytyy ensinnäkin yleinen aseistariisuminen, sitten tuo, joka on saman sivun kolmannessa kappaleessa, ja kolmanneksi rajavartiosto. Minusta tämän viimeisen periaatteen soveltaminen ei ole lainkaan tarpeen. Se on järjestelykysymys. Oikeammin järjestelyksen ylläpitämiskysymys, eikä sen tarvitse olla ohjelman periaatteellisessa osassa. Se sitäpaitsi merkitsee sen periaatteen, että rajavartiosto on pantava värvätyistä miehistöstä kokoon, ja vaikka siinä puhutaankin vain muutamasta tuhannesta miehestä, niin se on sittenkin rahakysymys, ja tältä kannalta katsoen ei minusta olisi syytä panna ohjelmaan sellaisia kohtia, jotka ovat rahakysymyksiä. Tämä on yksi kohta, jossa olen ollut komiteassa toista mieltä. Voionmaa on jo ottanut huomioon Helsingin kunnallisyhteistyksen n.s. sotilasneuvostoihin. Tämä minun mielestäni on aivan tarpeeton. Mutta sivulla 13 kolmas kappale; sehän tässä ohjelmassa onkin ydinkysymys. Siinähan määritellään ne tehtävät, joita puolue rupeaa ajamaan, ennenkuin se pääsee yleensä toteuttamaan aseistariisumisen. Tässä tullaan siihen, että palvelusaika on lyhennettävä kuuteen kuukauteen. Lisäksi tämä kappale merkitsee sitä, että tämän kuuden kuukauden alokaskouluutuksen jälkeen on hallituksella valta eduskunnan myöntämien määrärahojen puitteissa kutsua kaksi ikäluokkaa reserviharjoituksiin. Mainitsen tästä senvuoksi, että kappaleen perustelut eivät täydellisesti anna sitä kuvaa, mihin sillä pyritään. Kun on menty ohjelmassa siihen, että kaksi ikäluokkaa voidaan kutsua kertausharjoituksiin, merkitsee se sitä, että sotatilanteen satuessa on hallituksella valta kutsua reserviharjoitusten muodossa nuo kaksi ikäluokkaa, ja silloin se on liikekannallepanon sattuessa voimakkaampi puolustamaan rajoja kuin nykyään. Tämä on otettu senvuoksi, että jos pidämme kiinni vain palvelusajan lyhentämisestä, emme pääse mihinkään nykyisissä oloissa. Vastustajat lähtevät siitä, että palvelusajan lyhennys vie miesvoiman liian vähäiseksi, mutta asiantuntijat ovat sanoneet, tarkoitan meidän maassamme olevia sotilasherroja, että sos.-dem. ohjelmaehdotus on kaikista voimakkain, jos otetaan kysymys vain todellisen vaaran kannalta. Mutta vaikka

ohjelmaehdotuksemme sisältääkin tämän periaatteen, niin en sano sitä, että sotilasherrojamme olisi silti helppo saada kannattamaan tätä ohjelmaa. Sitten puhutaan ohjelmassa, millä tavalla nämä reserviharjoitukset on suoritettava, ja on lähdetty siitä, että täytyy järjestää mahdollisuus, että ne voidaan suorittaa asianomaisten reserviläisten kotiseuduilla, mutta tämä osa sisältää myöskin toisen periaatteen, nim. sen, että tässä me näemme erään sellaisen keinon, jonka avulla, me saatamme päästä suojeluskunnista. Täytyy sanoa, että sikäli kuin on kysymys suojeluskunnista, niin tämä puolue on joutunut polkemaan paikallaan sen jälkeen, kun suojeluskunnat on lailla vakiinnutettu. Jos tällainen reservisysteemi saadaan aikaan, niin arvelen — olemme sen ajatuksen Aallon kanssa keksineet — että porvarit eivät kehtaa pitää kahta reserviä, koska suojeluskuntia ei voida silloin enää puolustaa niillä perusteilla kuin nykyään.

Olen viittannut lyhyesti niihin suuriin kysymyksiin, jotka joutuvat ratkaistavaksemme, ennenkuin pääsemme lopulliseen päämäärään, mutta niihin ei ole tässä kokouksessa eikä evästyksissäkään kiinnitetty huomiota. Mutta on eräs tekijä, jonka tahtoisin iättää kokouksen harkittavaksi, ja se on se, että eikö olisi syytä vielä lykätä tämän ohjelman lopullista hyväksymistä. Tässä lähdän siitä, että jokainenhan teistä näkee, mitenkä voimakkaasti juuri tuolla alalla kehitys menee eteenpäin, kuinka armeija kaikkialla koneellistuu, kuinka miesarmeijat alkavat olla merkityksettömiä. Kehitys menee eteenpäin huimavasti ja toisaalta, josta jo Voionmaakin mainitsi, kansainvälinen sosialidemokratia on jo pakottanut osaltaan porvaristonkin puhumaan aseistariisumisesta. Mielestäni ei tällaisena aikana olisi vielä, ottaen huomioon sittenkin se verrattain laaja yksimielisyys, joka näitä asioita hoidettaessa on vallinnut, olisi niin kireätä, että tarvitsisi mennä sanomaan jotain pysyvää perustuslakia, sillä luulen, että tämän alan suurissa kysymyksissä olemme edelleenkin yksimielisiä. En tarkoita tätä loukkaukseksi sitä komiteaa kohtaan, joka tämän ehdotuksen on valmistanut.

Kaija piti arveluttavana, jos hallitus joskuskaan saisi julistaa liikekannallepanon. Tämä valta olisi kokonaan saatava eduskunnalle. Ei olisi myöskään korostettava Venäjää, nimeämällä se erikseen muiden maiden vastakohtana.

Saarikivi tahtoi erityisesti kiinnittää huomiota sodanvastaisen hengen kasvattamiseen. Tässä suhteessa on ryhdyttävä käytännöllisiin toimenpiteisiin. Niinpä olisi nyt hyväksyttävää sotilasohjelmaamme levitettävä mahdollisimman laajalle. Kun perehtyy nyky-aikaiseen sotatekniikkaan, niin tulee pakostakin siihen tulokseen, että sodanvastaista propagandaa on voimakkaasti harjoitettava.

Lunden: Kun puolueemme käytännöllisiä ohjelmia laaditaan, on pidettävä silmällä agitatorista puolta. Käsiteltävänä oleva ohjelma-luonnos on tässä suhteessa erittäin hyvä iskuohjelma. Piti myöskin tärkeänä rauhanaatteen levittämistä ja sodanvastaisen yleisen mieli-piteen kehittämistä.

Vuori: Partioliiikkeen vaikutusta lapsiin ja nuorisoon on vastus-tettava, se on Viipurin 1. länt. vaalipiirin sos.-dem. piirikokouksen päätös. Mitä muuten nyt esilläolevaan ohjelmaan tulee, sisältää se suuria periaatteita, joista тов. Voionmaa puhui. Kansassa ei ole vielä sodanvastaista henkeä, jonka vuoksi on suurten joukkojen tietoon saatettava, mitä kansainvälinen sosialidemokratia tässä suhteessa ajaa. Senvuoksi on tärkeätä, että jo tässä puoluekokouksessamme hyväksytään ohjelmamme puheenaolevassa asiassa. Voidaan tosin huomauttaa, kuten тов. Puittinen, että on käytännöllisiä vaikeuksia tämän ohjelman toteuttamisessa, mutta nämä vaikeudethan eivät lopu koskaan. Rauhan asian puolesta on puolueen ryhdyttävä voi-makkaaseen taisteluun.

• *Nokelainen* hyväksyi ohjelman täydellisesti. Jos kokouksessa on jonkin sanamuodon suhteen erimielisyyttä, saadaan sellaiset asiat kyllä valiokunnassa sopusointuun.

Kuittinen oli sitä mieltä, että ohjelmamme on laadittava pidem-mälle tähtäävää tulevaisuutta varten. Oli sotilasneuvostoihin nähden hylkäävällä kannalla, sillä eduskunta voisi selvittää asiat paremmin. Partioliiikkeeseen nähden pitäisi lehdistön ryhtyä tarmokkaaseen työhön. Ehdotti ohjelman hyväksyttäväksi seuraavilla muutoksilla: Sotalaitoksen kansanvaltaistuttamista koskevasta osasta poistettava 6 kohta, puolueemme jäsenten pitäisi kieltää osallistumasta sotalaitosta koskeviin toimi- ja valiokuntiin, paitsi siinä tapauksessa, että ehdokkuuden on hyväksynyt sekä puoluetoimikunta että eduskuntaryh-mämme.

Aattela: Hämeen pohjoisessa vaalipiirissä on ohjelmakomitean ehdotus saanut yksimielisen hyväksymisen. Asetti kuitenkin kysy-myksen alaiseksi, onko tarpeellista mainita, mitä militaristisia liik-keitä on vastustettava, koska tuollaisia liikkeitä on useampiakin. Kuitenkin olisi ehkä mainittava porvarillinen partioliike ja sen vasta-painona tehostettava sosialidemokraattista lasten ja varhaisnuoriso-liikettä. Kun Puittinen ehdotti asian lykkäämistä tuonemmaksi, niin piti puhuja lykkäämistä heikkouden merkinä. Mitä sodan vastaiseen propagandaan tulee, niin sitä harjoitettaessa olisi huomiota kiinnitet-tävä »Työläisnuorisolehteen, joka ajaa tarmokkaasti rauhansiaa.

Pyy hyväksyi ohjelman muuten, mutta olisi mieluummin nähnyt partioliiikettä koskevan kohdan poistettuna.

Ida Aalle-Teljo toivoi, että jos partioliikkeestä jotakin mainitaan, niin on tarpeellista selittää myöskin tämän liikkeen luonne, jotta oltaisiin selvillä, miksi sitä on vastustettava. Samalla olisi ehkä lausuttava, että »Työläisnuoriso» on tehokas väline rauhanasiasa ajettaessa.

Peltonen: Täytyy myöntää, että viime puoluekokouksesta lähtien on ohjelma huomattavasti parantunut. Nyt se jo suurin piirtein katsoen vastaa työläisten henkeä. Kannatti, että ohjelma hyväksyttiin väliaikaiseksi ohjelmaksi ensi puoluekokoukseen saakka. Kiinnitti lähemmin huomiota palvelusaikakysymykseen. Kertausharjoituksista olisi luovuttava, ja ellei silloin 6 kuukauden palvelusaika riittäisi, olisi sitä mieluummin pidennettävä, sillä asevelvollisille tuottaisivat useat kertausharjoitukset paljon suurempia hankaluuksia. Parempi pitempi yhtämittainen kuin lyhempi kertausharjoituksiin.

Wiik: Minä valittaen kuulin, että toveri Puittinen on alkanut epäillä, tokkohan tämä ohjelma kelpaakaan hyväksyttäväksi, mutta mielestäni hän ei esittänyt niitä syitä, joiden takia asia pitäisi lykätä. Mitä hän sanoi rajavartiostosta, niin minusta kyllä jäisi aukko ohjelmaan, jos se kappale jätettäisiin pois, sillä kun nykyisestä järjestelmästä vaaditaan luovuttavaksi, niin pitää mainita, mitä sitten seuraisi. Muuten mitä tulee siihen, että sotatekniikka on niin nopeasti kehittymässä, että ohjelma saattaisi vanhentua, niin juuri tällaisesta syystä me emme komiteassa ole puuttuneetkaan sotateknillisiin asioihin. Sellaiset eivät olisikaan paikallaan puolueen sotilasohjelmassa, vaan ne jääkööt eduskuntaryhmän ja puolueen keskuselinten harkittaviksi. Ainoa kappale tässä ohjelmassa, joka jossakin määrin saattaisi vanhentua, on juuri tov. Puittisen laatima, mutta sekin on niin varovasti sanottu, että se voidaan hyväksyä. Tämä asia on ollut jo niin kauan päiväjärjestyksessä, että se pitäisi saada päätökseen. Tuottaisi työläisjoukoille pettymystä, jollei sitä hyväksyttäisi sen jälkeen, kun ne niin suurella tyydytyksellä ovat ottaneet ehdotuksen vastaan ja odottaneet, että nyt vihdoinkin puolue hyväksyy itselleen selväpiirteisen sotilasohjelman.

Yleiskeskustelu julistettiin päättyneeksi. Asia lähetettiin puolustusasiainvaliokuntaan.

Puolueen valistustyöohjelma.

Alustavan puheenvuoron käytti toveri *Sallila* lausuen: Puoleemme periaatteellisessa ohjelmassa ja menettelytapapäätöksissä määrätään ne yleiset periaatteet, mitkä valistustyössä on otettava

huomioon. Valistustyöpäätöksessä taasen pyritään vetämään ne rajaviivat, jotka puolueen käytännöllisessä valistustyössä on huomioon otettava. Meillä nykyään valistustyötä suoritettaessa on jo voitettu hyvin paljon entisiä vaikeuksia, jotka tätä toimintaa haittasivat, mutta meille on tullut tämän työn suorittamisessa yhä uusia vaikeuksia lisää. Meillä on valistustyössä saatu kova pähkinä purtavaksemme kommunisteista, ja meillä alkaa myöskin fascismi olla sellainen, jonka perusteita ja käytännöllisiä pyrkimyksiä meidän valistustyössämme täytyy huomioonottaa. Ja kun me katselemme laajan puolueemme kokoonpanoa, joka on hyvin monisäikeinen, on meidän valistustyössämme pidettävä näitäkin seikkoja silmällä. Meidän on käsitykseni mukaan selitettävä jopa sosialismiakin näiden erilaisten aineisten näkökannalta katsoen. Etenkin käytännöllistä politiikkaa selvitettäessä on eri ryhmien harrastukset otettava huomioon. Pienviljelijäaines odottaa puolueen puhujilta sellaista asian selvittelyä, joka selvittäisi, miten puolue voisi myötävaikuttaa tämän yhteiskuntaluokan aseman parantamiseksi. Pienviljelijäaines kuuntelee myöskin puheita siitä, miten vuorovaikutus palkkatyöväen ja pienviljelijäaineen kesken olisi järjestettävä, mutta se ei ole useinkaan erikoisemmin halukas kuuntelemaan niitä erikoiskysymyksiä, jotka palkkatyöväki haluaisi puolueen valistustyössä huomioonotettavaksi. Palkkatyöväellä taasen on omat erikoiskysymyksensä, samoin kuin nuoriso harrastaa niitä kysymyksiä, mitkä sen sydäntä ovat lähellä, samoin kuin raattiusväkikin pitää raattiuskysymystä etualalla, naisliike lähinnä naisen aseman kohottamista j.n.e. Meidän puolueemme valistustyöltä vaaditaan siis paljon, jotta me voisimme tämän monipuolisen jäsenaineiston tyydyttää ja yhdistää yhdeksi kokonaisuudeksi. Meillä ei ole kuitenkaan yksin tämänlaatuisia vaikeuksia nykyään voitettavissa. Meillä on näinä aikoina ja viime aikoina tullut yhä uusia ja uusia kysymyksiä'. Me valitamme, että nuoriso vain jatkaa ja harrastaa erikoista elämänhumua eikä välitä vakavammista asioista. Tähän asiaan on puolueen valistustyössä kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Meidän on yritettävä löytää sellaisia toimintamuotoja ja sellaisia valistusvälineitä, jotka voivat herättää mielenkiintoa puolueasioita ja pyrkimyksiämme kohtaan siitä huolimatta, vaikka saxofonit ja rummut kuinka komeasti soisivat. Tämä on etenkin liikeseutujen ja kaupunkien valistustyötä suunniteltaessa otettava huomioon.

Kuitenkin meidän varamme ovat niin mitättömän pienet, että mahdollisuutemme siitä syystä ovat rajoitetut. Meidän voimme käyttää puolueemme valistustyöhön verraten vaatimattomia summia. Meidän on siis edelleenkin valistustyössä pääasiassa nojaututtava

puoluejäsenten uhrautuvaisuuteen ja toimeliaisuuteen. Ja meillä onkin tässä suhteessa hyvin paljon mahdollisuuksia ja verrattain hyvin toimiva koneisto käytettävissä. Meidän maassammehan ilmestyy puoluelehtiä runsaammin suhteellisesti katsoen kuin monessa muussa maassa. Meidän puoluelehtiemme toimittajat niukasta ajastaan käyttävät hyvin paljon puhujamatkoilla oloon, meillähän on erittäin innostunut piirisihteerien joukko, joka on käsitykseni mukaan sosialistisen hengen läpitunkema, mikä takaa siis sen, että puolueemme käytännölliset linjamiehet valistustyötehtävissään tulevat edelleenkin tässä suhteessa suorittamaan hyvän päivätyön. Onkin erityisen tärkeätä se, että me tietoisesti pyrimme saamaan kaikki puolueen jäsenet voimakkaaseen työskentelyyn järjestötoiminnan hyväksi. Meidän on jatkuvasti pidettävä huolta siitä, että puoluelaitoksissa palvelevat toimihenkilöt, alemmista ylempiin saakka, ottavat tehtäväkseen järjestöelämän voimistuttamisen. Kuten jo sanoin, siinä suhteessa ollaan tyydyttävällä tasolla, mutta tämä pyrkimys pitää saada jatkuvasti hyvin voimakkaana säilymään.

Puoluetoimikunta ehdottaa hyväksyttäväksi pääasiassa aikaisemman valistustyöpäätöksen, tehden siihen vain pienempiä lisäyksiä.

Eräs puoli, johon lopuksi tahdon viitata, on se, että puolueemme valistustyö ei ole, onneksi sille, kangistunut mihinkään lopullisiin, määrättyihin kaavoihin, vaan että siinä otetaan huomioon muuttuneet olosuhteet. Se takaa, että valistustyömme kulkee ajan tasalla. Tämä taasen riippuu suurelta osalta siitä, saadaanko varoja riittävässä määrässä käytettäväksi. Mutta meillä on myös muitakin mahdollisuuksia terästää toimintaa. Tarkoitin sitä, että me voisimme entistä suuremmassa määrin kiinnittää huomiota kulloinkin ilmapiirissä liikkuviin poliittisiin tilanteisiin ja sen mukaan yrittää asioihin vaikuttaa. On vain löydettävä sellaisia kysymyksiä, joiden pinnalle vetäminen edistää puolueemme toimintaa.

Valistustyö on herkkää. Valistustyön tehtävänä on tasoittaa ne pikkuvirheetkin, mitä puolueessamme silloin tällöin tehdään. Valistustyössä on osattava iskeä oikeaan aikaan vastustajia. Ja mikä tärkeintä, meidän on valistustyössä joka aika ja joka hetki puolustettava työväestöä ja edistettävä sen pohjakerrosten oikeutettuja ja välttämättömiä vaatimuksia. Jos puolueemme valistustyön määrääjät ja sen tekijät, joita olemme kaikki tässä huoneessa, tämän pääasian pitävät aina mielessään, olen vakuutettu siitä, että meidän puolueemme jatkuvasti nousee ja jatkuvasti kasvaa.

Olen seurannut puoluelehdistä niitä huomautuksia, mitä valistustyöalustuksen johdosta on esitetty. Useat näistä ovat varteenotettavia. Kuitenkin voinen sanoa, että nämä huomautukset koskevat

yleensä verrattain pieniä sivuseikkoja. Luulen siis, että esitettävistä lisäyksistä ja muutoksista voidaan verrattain lyhyesti täällä selviytyä.

Alustuksen jälkeen ilmoitti puheenjohtaja *Kanto*, että puheenvuoroja oli pyydetty kaikkiaan 22 tästä asiasta ja kysyi, voitaisiinko puheenvuorot jo rajoittaa. Kokous päättikin sen tehdä. Samoin rajoitettiin puhe aika 3 minuutiksi.

Toivonen hyväksyi puoluetoimikunnan alustuksen. Ehdotti kuitenkin kiinteästi päätettäväksi, että eri puolilla maata puoluetoimikunnan toimesta järjestettäisiin luentokursseja. Myöskin huomautti, että olisi syytä kiinnittää entistä suurempaa huomiota eduskuntaryhmän ajamiin tärkeisiin aloitteisiin. Niistä olisi julkaistava lento-lehtisiä ja levitettävä joukkojen keskuuteen.

Päätettiin ottaa 15 minuutin kahviloina, jolta palattua jatkettiin keskustelua.

Lehtonen yhtyi kannattamaan puoluetoimikunnan alustusta. Halusi sen lisäksi kiinnittää huomiota muutamiin seikkoihin. Sosialistisia teorioja ei meillä ole harrastettu niin syvällisesti kuin olisi ollut toivottavaa. Kansalaissodassa menetti puolueemme tässä suhteessa paljon. Nekin teoreetikot, jotka meillä vielä on, ovat tulleet kiinnityksi käytännölliseen työhön. Teoriaa ei ole luennoitu kuin 2 piirissä, sensijaan on joutiuttu huomiota kiinnittämään etusijassa käytännöllisiin asioihin, kunnalliseen toimintaan y.m.

Lumijärvi ehdotti puoluetoimikunnan ehdotukseen siv. 23 seuraavan muutoksen:

Järjestötoiminnan elvyttämisessä kiinnitettyjen seikkojen toinen kohta, joka alkaa »että puolueen valistustyössä j.n.e.» poistetaan ja sijaan asetetaan seuraava ponsi:

»että puolueen jäsenmäärän lisäämiseksi ja herätys- ja valistus-työn tehostamiseksi on puoluetoimikunnan, neuvoteltuaan eri piiritoimikuntien kanssa, järjestettävä ajoittain eri piirejä käsittäviä valistus- ja herätysviikkoja ja on tällöin valistus- ja herätystyössä otettava huomioon, mahdollisuuksien mukaan, myöskin sellaiset paikkakunnat, joissa ei ole työväen järjestöjä.»

Turkka mainitsi jo toimintakertomuksen käsittelyssä todenneensa, että puoluetoimikunnan harjoittama valistustyö on ollut hyvää ja hedelmällistä. Kurssit ovat olleet erittäin tulorikkaita. Tähän asti käytetyt toimintamuodot olisi säilytettävä. Pohjolaan olisi saatava puolueen puolesta puhujia ennen koskemattomille seuduille, sillä alue on hyvin laaja, eikä omat voimat tahdo aina riittää.

Heinonen: Puolueemme valistustyö ei ole vastannut tarkoitustaan. Esim. Helsingissä on puolueemme jäsenmäärä mitättömän pieni, ollen sekin seuraus huonosti järjestetystä valistustyöstä.

Numminen: Valistusviikkoja ja valistuskuukausia, joissa selostetaan hetken tärkeitä kysymyksiä, olisi järjestettävä ja näiden yhteydessä jäsenhankintaa tehostettava. Puolueen olisi valmistettava alustuksia perusjärjestöille tärkeistä kysymyksistä. Kommunisteihin suuntautuvaan valistukseen nähden ei pitänyt nykyistä työttömyys-tilannetta suuriarvoisena. Työtönhän ei tarvitse eikä jaksakaan sulattaa henkistä ravintoa. Hän tarvitsee leipää. Esitti Hämeen et. vaalipiirin sos.-dem. piiritoimikunnan ponnet, jotka ovat seuraavat:

Piiritoimikunta käsitteli mainitun ohjelmaehdotuksen kokouksessaan jouluk. 30 p:nä 1929 lopullisesti, jota ennen asiaa oli valmistellut piiritoimikunnan aikaisemmassa kokouksessa valittu toimikunta. Asian johdosta käydyin keskustelun jälkeen päätettiin esittää puoluekokoukselle, että kyseelliseen valistustyösuunnitelmaan tehtäisiin seuraavat lisäykset ja täydennykset:

1) Jatkuvasti harjoitettavan voimaperäisen valistus- ja jäsenten hankintatyön lisäksi järjestetään silloin tällöin, niinä aikoina, jolloin päivänkysymyksenä on joku työväenluokalle tärkeä kysymys, erikoinen puolueen valistusviikko. Kyseellisinä aikoina järjestettävissä valistustilaisuuksissa selostettaisiin yksinomaan työväestölle sillä kertaa mielenkiintoisinta ja tärkeintä kysymystä, jonka selostuksen yhteydessä myös teroitettaisiin työväestön mieliin järjestäytymisen merkitystä. Samoin on työväenluokalle tärkeän päivänkysymyksen avulla mahdollisuus saada mainittuihin tilaisuuksiin runsaammin osanottajia, kuin mitä niihin mahdollisesti muuten saataisiin. Mikäli mahdollista, olisi erikoinen valistustyöaika järjestettävä pitemmäksi kuin viikon ajaksi, esim. kuukauden ajaksi. Näin olisi meneteltävä siitä syystä, että lähipitäen jokaiseen tällöin järjestettävään tilaisuuteen voitaisiin toimittaa puhuja, jota mahdollisuutta ei ole silloin, kun valistustyöaika on lyhempi. Samaan aikaan järjestetään myös tarmokas uusien jäsenten hankinta sekä valistustilaisuuksissa että niiden ulkopuolella, perustuen se vapaaehtoisuuteen siten, että jäsenten kerääjille ei makseta mitään hankintapalkkiota.

2) Puolueen keskuselimiä ja perusjärjestöjen keskeisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi ja kehittämiseksi sekä erinäisissä kysymyksissä jäsenten mielipiteitten selville saamiseksi olisi tärkeätä, että puoluetolimikunta silloin tällöin valmistaisi

alustuksia työväelle tärkeistä kysymyksistä, jotka sitten painettuina lähetettäisiin perusjärjestöille, niiden kokouksissa keskusteltaviksi. Sen jälkeen kuin kulloinkin kysymyksessä olevasta asiasta olisi perusjärjestöjen kokouksissa keskusteltu ja tehty päätös, saatettaisiin se puolueen keskuselimien tietoon siten, että kukin perusjärjestö toimittaa tiedot piiritoimikunnalleen ja piiritoimikunta taas edelleen puoluetöimikunnalle. Samoin on myös tärkeätä, että tehdyt päätökset julkaistaan puoluelehdissä, sillä täten saataisiin asia yleisemmin tunnetuksi.

3) Järjestötoiminnan yhtenäistytämisen ja puolueen valistustyön ohjaamisen kannalta olisi välttämätöntä järjestösihteerin toimen järjestäminen siten, että järjestösihteerin toimisi n.s. organisaattorina, joka järjestäisi ja ohjailisi puolueen valistustyön sekä tässä ominaisuudessaan tekisi puhe- ja järjestelymatkoja eri puolilla maata sijaitseviin puolueosastoihin. Samoin kävisi hän näillä matkoillaan myös eri piirien piiritoimistoissa neuvottelemassa kunkin piirisihteerin kanssa kulloinkin kysymyksessä olevista järjestötoimintaan vaikuttavista asioista. Täten saataisiin aikaan entistä enemmän yhtenäisyyttä puoluetöiminnassa. Järjestösihteerin toimen tultua näin järjestetyksi, olisi puolueen taloudenhoitajan toimi järjestettävä jollekin toiselle henkilölle. Eikä järjestösihteerin ja taloudenhoitajan toimet muutenkaan sovi yhteen, sillä viimeksimainittu tehtävä on siksi paljon aikaa vievä, että se haittaa suuresti niiden tehtävien suorittamista, jotka ensi sijassa kuuluvat järjestösihteerille.

Muilta osiltaan asettui piiritoimikunta puoluetöimikunnan esittämän alustuksen kannalle.

Saarikivi: Ruovedellä on kiinnitetty huomiota kysymykseen, miten suuret ohjelmapäätöksemme voitaisiin saattaa joukkojen tietoon. Nykyiset ohjelmakysymyksemme ovat entistä laajemmat, joten niiden levittäminen olisi sangen tärkeätä, koska niiden kautta tarkoituserämme selviäisivät niillekin, jotka eivät vielä nyt ole niistä tietoisia.

Sillanpää tahtoi kiinnittää huomiota siihen valistustyöhön, jota naisliitto harjoittaa. Liitto on viimeaikoina ottanut ohjelmaansa myöskin kotitalouden kohottamisen, joka toimintamuoto on ollut välttämätöntä vastapainoksi porvarillisten Marttaliittojen harjoittamalle työlle. Tähän työhön on ollut välttämätöntä ryhtyä omasta kohden, etteivät naiset menisi porvarillisiin piireihin. Tämän työmuodon yhteydessä voidaan naisia perehdyttää puolueen ohjelmaan.

Liitto on ottanut ohjelmaansa myös pientenlasten hoidon opettamisen, johon työmuotoon on saatu avustusta valtiolta. Toivoi, että tämä liiton valistustoiminta tulee vastaisuudessa kantamaan hyviä hedelmiä.

Tervonen antoi tunnustuksen puoluetoimikunnan alustukselle. Kuitenkin halusi asettaa harkittavaksi, eikä puolueella olisi mahdollisuutta järjestää kirjeopistoa, kuten Työv. Sivistysliitolakin on. Yhtyi tov. Sillanpään ehdotukseen naisliikkeen tukemisesta.

Kock hyväksyi täydellisesti puoluetoimikunnan ehdotuksen. Jonkin verran voitaisiin ehkä muutamiiin kohtiin tehdä lisäyksiä. On nim. heikkoja piirejä, joissa työtä olisi tehostettava. Ehdotti, että ohjelmaan otettaisiin sellainen toivomus, että kansanedustajat velvoitettaisiin varsinkin vaalien edellä käymään puhujamatkoilla maa-seudulla.

Kanervio: Puolueen suhtautumisesta pienviljelijöihin olisi valistusohjelmassa mainittava. Yhtyi edelliseen puhujaan siinä, että kansanedustajain olisi käytävä puhumassa myöskin syrjäisemmillä seuduilla.

Lehtola hyväksyi myös puoluetoimikunnan esityksen. Painosti erikoisesti sitä, että nuoris- ja lastentyötä olisi tehostettava. Työläisnuorisoliike, joka puoluetta kasvattaa ja vie eteenpäin, on nyt varsin tukalassa asemassa, josta pääsemiseen olisi puolueen myötävaikutettava.

Huotari, Anni yhtyi tov. Sillanpään ehdotukseen, sikäli kuin se koski naisliikkeen tukemista. Lisäksi tahtoi otettavaksi huomioon valistustyön lasten keskuudessa. Leikki- ja muu kasvatustyö on sangen tärkeä, johon nähden toivoi, että tällaista työtä varten veroitettaisiin puolueen jäseniä 1 markalla vuodessa. Kehoitti levittämään »Sarastus»-lehteä.

Salonen: Työ on siksi laaja, että toivomukset tulevat kyllä täytetyiksi puoluetoimikunnan ja piiritoimikuntien yhteisellä toiminnalla. Esitetty toivomus nuorisoliikkeen avustamiseksi ei sellaisenaan paljonkaan auta, ellei sananmuotoa tehdä velvoittavaksi.

Hyvärinen hyväksyi puoluetoimikunnan esityksen. Lisäksi toivoi, että nuorten valistukseen kiinnitettäisiin entistä enemmän huomiota. Ehdotti, että tätä tarkoitusta varten otettaisiin käytäntöön 2 markan lisäveroitus Lohjan t.y:n esityksen mukaisesti.

Ruokokoski kannatti puoluetoimikunnan esitystä. Valitti sitä seikkaa, ettei puhujia juuri muulloin puhujamatkoilla nähdä kuin vaalien edellä, jolloin he hakevat vaalilampaita itselleen. Kiinnitti huomiota myöskin siihen seikkaan, että varsinkin maaseudulla useat puoluejäsenet kuuluvat porvarillisiin maamiesseuroihin. Tähän olisi saatava korjaus.

Seppälä, Hilda piti tärkeänä huomion kiinnittämistä työläisnaisten valistamiseen. On puhuttu nuorisosta, mutta jos sillä ovat valistumattomat äidit, niin mitä merkitystä on nuorison valistamisella. Esitti sos.-dem. Työläisnaisliiton ponnet, jotka kuuluivat:

että naisten valistustyöhön on kiinnitettävä yhä enemmän huomiota, jossa tarkoituksessa on erikoisesti useampipäiväisiä naisten luento- ja kurssitoimintaa puolueen toimesta kehitettävä ja taloudellisesti tuettava;

että »Toveritar»-lehden avustusta on koroitettava, jotta lehteä voidaan puolueen varattomille naisjäsenille antaa alennettuun tilaushintaan ja että työväenyhdistysten on avustettava ja tuettava naisten valistustoimintaa perustamalla keskuuteensa naisjaostoja ja opintokerhoja, sekä luovuttamalla huoneustojaan, joko ilmaiseksi tai pienestä korvauksesta, naisten valistustarkoituksiin.

Nuutinen tahtoi kiinnittää huomiota sanomalehtikysymykseen. Varoja on lehdistölle paljon uhrattu, mutta Pohjois-Savo ja Kainuu ovat vielä ilman omaa lehteä, Toivoi, että puoluetoimikunta ottaisi selville mahdollisen sanomalehden kannattavuuden ja myöskin perustaisi sen sinne. Olisi varma, ettei lehdestä tulisi kannattamaton. Yhtyi Huotarin ehdotukseen lasten valistustyössä ja Seppälän ehdotukseen naisten valistustyössä.

Huhtanen ehdotti, että Työläisnuorisoliiton alustukseen siv. 68 tehtäisiin sellainen muutos, että sivun viimeinen lause, joka alkaa sanoilla: »Sellaisilla paikkakunnilla j.n.e.» kuuluisi seuraavasti:

»Sellaisilla paikkakunnilla, missä nuorisotoiminnalle on mahdollisuuksia, eivätkä nuoret omin voimin kykene järjestää perustamaan, olisi puoluejärjestöjen *tai vanhemman puolueväen* tehtävä alote nuoris-osaston j.n.e.»

Sallila vastaili keskustelun kuluessa tehtyihin huomautuksiin, joista monet olivat asiallisia ja hyviä. Valiokunnassa tulevat ne kyllä aikanaan otettavaksi huomioon. Mitä taas tulee Pohjois-Savoon perustettavaan sanomalehteen, ei sitä vielä tähän mennessä ole rahallisista syistä voitu tehdä. Esitys, etteivät puoluetoimiston toimihenkilöt ole käyneet maaseudulla puhumassa, on aivan väärä ja kohtuuton, sillä päinvastoin luottamushenkilöt ovat olleet kiinteässä vuorovaikutuksessa joukkojen kanssa.

Wiik huomautti, että hän on koettanut olla läheisessä yhteydessä joukkojen kanssa käymällä piirikokouksissa ja muitakin keinoja käyttäen.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi ja asia lähetettiin valistus-asiainvaliokuntaan.

Puolueen talousohjelma vuosille 1930—32.

Sallila alusti kysymyksen, selostaen puolueen taloudellista tilannetta nykyhetkellä ja niitä suunnitelmia, joita on tehty vastaisuutta varten. Aikaisemmin käydyssä keskustelussa on oikeastaan annettu puolueen tilasta liiankin huono kuva. Kun katselee puolueen tilastoja, huomaa, että aikaisemmin on käytetty huomattavia summia avustuksiin. Myöhemmin suuntautuivat suuret menot valistustyöhön. Sellaisia avustettavia, jotka veisivät paljon varoja, ei enää sanottavasti ole.

Huomio kiintyy myös ohjelmaa silmäillessä puolueveron suuruuteen ja suurituloisten veroon. Ylimääräisiäkin veroja on vielä ollut pakko ottaa, vaikka yleensä pyritäänkin siihen, että puoluevero olisi niin suuri, että ylimääräisiä veroja ei tarvittaisi.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa.

Saarikivi ehdotti, että suurituloisten veroraja alennettaisiin 20,000 markaksi ja että alin vero olisi 10 mk. vuodessa. Veronalaisiksi olisi saatettava myöskin valtion komiteoissa toimivat puolueen jäsenet.

Huttunen, P. kiinnitti huomiota Viipurin it. vaalipiirin pienviljelijöiden puolueemme jäseniksi saamiseen. Tätä tarkoitusta varten ehdotti varattavaksi talousarvioon 6,000 markan suuruisen määrärahan.

Siltanen ehdotti että suurituloisten veroa olisi korotettava niin, että vero 150,000 markan tuloista olisi 3,000 mk.

Naarajärvi kannatti suurituloisten verotuksessa alirajan hyväksymistä 20,000 markaksi ja ehdotti, että vero 150,000 markan vuosituloista olisi 3,000 markkaa.

Sallila huomautti Huttuselle, että yksityiskohtaisen talousarvion vahvistaa puolueenvaltuusto, joten hänen ehdotustaan ei voida tässä yhteydessä käsitellä.

Keskustelu päättyi tähän ja asia lähetettiin raha-asiainvaliokuntaan.

Puoluelippu ja -merkki.

Kysymyksen alusti järjestösihteeri *Emil Sallila* ehdottaen, että alustusvihkossa oleva puoluetoimikunnan asiaa koskeva esitys hyväksyttäisiin. Samalla hän selosteli lipun mittasuhteita ja hintoja.

Puheenjohtaja *Kanto* totesi, että puoluetoimikunnan ehdotus

puolueen lipuksi ja merkiksi hyväksyttiin yksimielisesti valiokuntaan lähettämättä.

Tämän jälkeen sai puheenvuoron puoluesihtööri *Wiik*, joka lausui m.m.: Puolue on hyväksynyt itselleen punaisen värin tunnusmerkiksi siitä hetkestä alkaen, jolloin puolue syntyi. Punainen väri on veren väri. Me emme tahdo vuodattaa verta. Mutta punainen väri on myös sydämen ja elämän väri. Tämä väri tulkitkoon meidän yksimielisen tunteemme. Se johtakoon meidän mielenosoituskulkueitamme ja tilaisuuksiimme, ja olkoon se meidän jaloimpien pyrkimyksiemme tunnusmerkinä. Nouskaamme toverit, ja kohottakaamme kolminkertainen eläköörihuuto punaiselle lipullemme!

Kokous yhtyi innostuneesti eläköönhuutoon. Myrskyisiä suosionosoituksia.

Tämän lyhyen juhlahetken jälkeen jatkettiin asioiden käsittelyä. Esitys

Ruotsinkielisten järjestöjen asemasta puolueessa
lähetettiin keskustelutta valistusasiainvaliokuntaan.

Kunnallisvaalit maalaiskunnissa.

Kock ehdotti Tirvan ty:n ehdotuksen mukaisesti puoluekokouksen päätettäväksi, »että puoluejärjestöille maalaiskunnissa myönnettäisiin oikeus järjestää valistsijayhdistyksiä työläisten ja pienviljelijäin keskuuteen, vaikkakin nämä ovat järjestön ulkopuolella, jos valistsijayhdistykset samalla sitoutuvat yhtymään järjestöjen hyväksymään vaaliliittoon».

Lund en ei kannattanut kysymyksen lähettämistä valiokuntaan, vaan ehdotti, että puoluetoimikunnan hylkäävä lausunto hyväksyttäisiin.

Törmä kannatti Lnndenia.

Ruokokoski ilmoitti hyväksyvänsä puoluetoimikunnan lausunnon.

Huhtanen: Tätä sääntöä on usein jouduttu rikkomaan. Muutosehdotuksessa on vain kyseessä ehdokkaaksi asettaminen, eikä se suinkaan edellytä vielä valitsemista. Entisiä päätöksiä ei olisi pidettävä voimassa tässä suhteessa, sillä jos kiinteä päätös tehdään tähän suuntaan, on varma, että sitä tullaan edelleenkin rikkomaan. Asettui ymmärtävälle kannalle muutosehdotukseen nähden.

Hietämäki kannatti Huhtasta.

Kock lausui, että kun kerran sääntöä on aikaisemmin yleisesti rikottu, olisi sitä muutettava, että meillä kunnalliselämä pääsisi syventymään. Toivoi, että esitys lähetettäisiin valiokuntaan.

Keskustelu päättyi, ja asia lähetettiin valistusasianvaliokuntaan.

Yhdenmukaiset jäsenkirjat.

Asia lähetettiin keskustelutta raha-asianvaliokuntaan.

Luottamuspaikkojen täyttäminen.

Asia lähetettiin keskustelutta menettelytapavaliokuntaan.

Edustajain kurinpidon tehostaminen.

Keskustelussa, johon osallistuivat *Syrjänen, Aug., Kaija, Ruokoski, Törmä, Hyvärinen, Laakso, Paavola, Aaltonen* ja *Nokelainen*, asetuttiin osaksi alustuksen osaksi puolue toimikunnan kannalle. Keskustelun jälkeen päätettiin asia lähettää menettelytapavaliokuntaan.

Suhtautuminen puolueesta erotettuihin ja vastedes erotettaviin henkilöihin.

Asia lähetettiin keskustelutta menettelytapavaliokuntaan.

Puolueen opinto- ja virkistyskoti.

Asia lähetettiin keskustelutta raha-asiainvalidiokuntaan.

Työväen liikelaitokset ja niiden työläiset.

Asia lähetettiin keskustelutta menettelytapavaliokuntaan.

Työntekijäin oikeus vuosilomaan.

Asia lähetettiin keskustelutta menettelytapavaliokuntaan.

Työväki ja kansainvälinen kieli.

Asia lähetettiin keskustelutta valistusasiainvaliokuntaan.

Raja-Karjalassa suoritettava valistustyö.

Asia lähetettiin keskustelutta valistusasiainvaliokuntaan.

VaaUpurusteen määrääminen seuraavia puoluekokousvaaleja varten.

Asia lähetettiin keskustelutta järjestävään valiokuntaan.

Yhden ehdokkaan listat eduskuntavaaleissa.

Lehtinen toivoi, että otettaisiin huomioon esityksissä mainitut näkökohdat. Viime vaalit osoittivat selvästi, että yhden ehdokkaan

listoja olisi saatava, muuten menee ääniä huomattavasti hukkaan. Yhtyi Ollinrnäen ty:n alustukseen.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa.

Tervonen: Puoluetoimikunnan kantaa voidaan ehkä ymmärtää, mutta käytäntö on osoittanut entisen kolmin imijärjestelmän vanhentuneeksi. Yhtyi Ollinrnäen ty:n esitykseen.

Tissari: Asia ei ole uusi. Jo aikaisemminkin on siitä ollut useita esityksiä, joita ei kuitenkaan ole hyväksytty. Nytkään ei ole syytä hyväksyä sitä vaitiollen, vaan tarkasti perustellen. Kun ehdokkaista toimitetaan puolueäänestys, ei joukkoon tule pääsemään vahingollisia miehiä. Kannatti Ollinrnäen ty:n esitystä.

Kaipainen oli Ollinrnäen t:yn ehdotuksen kannalla.

J. F. Aalto huomautti, että asia on osaltaan hyvinkin tärkeä. Puolueen elimistä ei saisi päästää määräämään puolueen ulkopuolella olevia joukkoja, vaan edustajiin kohdistuva kontrolli olisi pidettävä tarkasti puolueen käsissä. Nyt jäisi puoluejäsenten vaikutusvalta hyvin minimaaliseksi. Ei enää voitaisi määrätä, kutka menevät eduskuntaan ja missä järjestyksessä. Hajanaiset äänestäjäryhmät tulisivat vaikuttamaan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kokoonpanoon. Olisi mieluummin järjestettävä useampia valitsijayhdistyksiä, jotta paikallisehdokkaat saataisiin otetuksi huomioon. Tehtäisiin ehdottomasti virhe, jos hyväksyttäisiin käytäntöön yhden miehen vaalilistat.

Hyvärinen oli sitä mieltä, ettei puolueen vaikutusvalta mitenkään vähene yhden nimen listojen kautta. Päinvastoin saattaa uusi menettelytapa koitua puolueelle eduksi. Kannatti Ollinrnäen ty:n esitystä.

Kanervio yhtyi Aallon lausuntoon ja kannatti puoluetoimikunnan ehdotusta, että kysymyksessä olevat aloitteet hylätään.

Pyy kannatti Viipurin pit. sos.-dem. kunnallisyhdistyksen esitystä. Kolmen nimen järjestelmän vallitessa voidaan listoille asettelussa harjoittaa vehkeilyä, joka ei ole puolueelle eduksi. Yhden miehen listoilla voidaan paremmin kilpailla maalaisliiton kanssa.

Huhtanen ei pitänyt asiaa niin vaarallisena. Hyväksyi Ollinrnäen ty:n kannan. Vääriä henkilöitä ei piireistä tulisi valittavaksi, mutta sensijaan puolueen äänimäärä tulisi huomattavasti kasvanemaan.

Lamminmäki kannatti Ollinrnäen ty:n esityksen hyväksymistä.

Keskustelu päättyi ja asia kokonaisuudessaan lähetettiin sääntövaliokuntaan.

Puolueen suhde kieltolakiin.

Käsiteltäväksi otettiin Helsingin ruotsalaisen ty:n esitys puolueen suhteesta kieltolakiin. Kysymyksen alusti tov. *K. Fagerholm*, huomauttaen, että kysymys on meille hyvin tärkeä. Helsingin ruotsalaisen ty:n esityksellä ei ollut tarkoituksena tappaa kieltolakia, vaan ottaa keskusteltavaksi ja tarkastettavaksi, onko kieltolaki luonut raittiin kansan. Ihmetteli, miksi puoluetoimikunta ei ole antanut asiasta edes lausuntoa. Esityksellä oli tarkoituksena antaa isku sitä käsitystä vastaan, että kieltolaki olisi tabu, josta ei saisi edes asiallisesti keskustella. Tällainen kannanotto ei mitenkään sovellu puolueen luonteeseen. Asiantila on vienyt siihen, että maassamme kukoistaa kaksoismoraali täydessä muodossaan. Tällainen asiantila ei ole puolueelle hyödyllinen. Nykyinen kieltolakittanne ei ole tyydyttävä, ja siksi onkin alettu epäillä lain toteuttamisen mahdollisuutta. Nyt valitseva anarkia olisi saatava loppumaan. Luki seuraavan päätöslauselmaehdotuksen:

»Puoluekokous päättää antaa puoluetoimikunnan tehtäväksi tutkia kysymystä, ovatko kieltolakipolitiikan tulokset niin suuressa määrin vastanneet kieltolain hyväksymiseen kiinnitettyjä odotuksia, että puolueen tähänastisen kieltolakipoliittisen ohjelman voidaan katsoa koituneen hyödyksi työväenluokalle ja kansanraittiuudelle sekä ensi puoluekokoukselle valmistamaan sellaisen ehdotuksen kysymyksestä, johon tämän tutkimus aihetta antaa.»

Asiasta pyydettiin heti 15 puheenvuoroa, jonka johdosta puheen vuorot päätettiin rajoittaa sekä samoin puheaika 3 minuuttiin.

Saarikivi lausui, että kysymys on alustettu niin suppeasti, ettei siitä käy selville, miten kieltolaki ei olisi täyttänyt tarkoitustaan. Ehdotti alustuksen hylättäväksi.

Pyy kannatti Saarikiveä. Oudostutti kovin, että kieltolakiin nähden on puolueessa syntynyt hapuilemista. On kuitenkin sanottava, että puoluetoimikunta on liian lyhytsanaisesti ja laimeasti perustellen hylännyt aloitteen. Jätti seuraavan vastaehdotuksen (kirjallisesti).

»Puoluekokous, ottaen huomioon nykyisen raittius- ja kieltolakitilanteen päättää yhtyä v:n 1926 puoluekokouksen päätökseen kaikissa kohdin sekä pitää välttämättömänä,

että eduskunta ja hallitus entistä tarmokkaammin työskentelevät kieltolain voimaansaattamiseksi sekä sen valvonnan tehostamiseksi; ja

että sosialidemokraattiset toimihenkilöt kunnallisessa elämässä, huolehtivat siitä, että kunnanvaltuustot ja raittiuslautakunnat teke-

vät kaiken, mikä on mahdollista, nykyisen tilanteen parantamiseksi ja puoluekokouspäätöksen toteuttamiseksi.»

Törmä: Kun puolueen keskuudessa on epäselvyyttä asiasta, niin ei olisi estettävä siitä keskustelemasta.

Lehtola yhtyi kannattamaan Saarikiveä ja toivoi, että eduskunnassa ryhmän taholta valvottaisiin tarkasti kieltolakimäärärahojen jakoa.

Huotari, Anton lausui, että on täysi syy pysyä selvällä kannalla, kunnes on osoitettu, että raittiusasia voidaan tehokkaammin toisilla keinoilla ajaa. Tätä ei ainakaan vielä ole esitetty, joten puolueella on täysi syy pysyä aikaisemmalla kannallaan. Esitys onkin oikeastaan vain laadultaan kiertokysely. Puoluekokous ei ole nyt tilaisuudessa vastaamaan tähän kyselyyn. Olisi parasta, jos v:n 1926 puoluekokouksen päätös jäisi voimaan.

Ahlström yhtyi kannattamaan H:gin ruotsalaisen ty:n esitystä. Varsinkin rannikkoseuduilla tunnetaan salakuljetuksen tuhot, ja se seikka, miten tällainen asiointi vaikuttaa mataloittavasti kansan moraaliin. Tältä kannalta onkin esitys juuri lähtenyt.

Halonen: Esitys olisi hylättävä.

Lassila lausui, että Pohjanmaalla ollaan ruotsalaisen rannikkoväestön keskuudessa sillä kannalla, että kieltolaki on säilytettävä. Vaikka olot ovatkin eri osissa maata erilaiset, voinee kuitenkin Pohjanmaan ja Etelä-Suomen rannikkoseutuja jossakin määrin verrata toisiinsa. Pohjanmaalla ei kieltolaki ole kansan keskuudessa herättänyt pahennusta, jonka vuoksi toivoi puoluekokouksen asettuvan kieltolain kannalle.

Virtanen puhui voimakkaasti Fagerholmin ehdotusta vastaan.

Wiik: Keskustelu ei ole tuonut esille mitään uutta. Osittain on sensijaan menty asiattomuuksiin, nimittämällä alustajaa »täyskielottomain asianajajaksi» j.n.e. Kieltolain vaikutuksista ei puoluetoimikunta voi ryhtyä ottamaan selvää, se on sille liian raskas urakka. Jotta kuitenkin joihinkin positiivisiin tuloksiin päästäisiin, olisi syytä järjestöissä ryhtyä keskustelemaan ja suunnittelemaan tuloksetkaampaa raittiuskasvatusta.

Jokelan mielestä ei asia oikeastaan antanut aihetta pitkiin puheisiin. Kieltolakia olisi edelleen kovennettava, sillä vielä ei ole tehty sen toteuttamisen hyväksi läheskään kaikkea, mitä tehtävissä on.

Lehtokoski, Aino: Ruotsalaisen t.y:n ehdotuksesta ei käy selville, miten olisi mahdollista suorittaa sen vaatima tutkimus. Jo teknillisistä syistä on esitys mahdoton. Sitäpaitsi jos puoluekokous sen hyväksyisi, merkitsisi se puolueen luopumista entiseltä kannaltaan. Ei voi

siis tulla kysymykseenkään, että puoluekokous hyväksyisi ruotsalaisten esityksen.

Seppä: Voi sanoa, että esim. Kymissä, jota seutua voi hyvällä syyllä verrata rannikkoseutuihin, ovat olosuhteet hyvät. Siellä, missä työväenliike on voimakas, on raittiustilannekin hyvä. Olisi edelleenkin toimittava kaikella tarmolla kieltolain hyväksi.

Keskustelu päättyi, ja asia lähetettiin menettelytapavaliokuntaan.

Kysymys *puolueen omistaman talon kiinnittämisestä, takaukseen menosta ja eräiden toimintansa lopettaneiden yhdistysten omaisuuden myynnistä ja siirtämisestä toisille yhdistyksille* lähetettiin raha-asianvaliokuntaan.

Kaikki puoluekokoukselle tehdyt esitykset olivat täten tulleet lähetetyksi asianomaisiin valiokuntiin. Viides kokouspäivä lopetettiin klo 15.25.

Kuudes kokouspäivä.

Perjantaina tammikuun 31 p:nä.

Kokous alkoi klo 9. Puheenjohtajana *V. Kanit*). Laulettiin »Työväenmarssi». Toimitettiin nimenhuuto.

Puoluesihteeri *Wiik* esitti kaksi puoluekokoukselle saapunutta tervehdyssähkösanomaa. Sosialistisen Työväen Internationaalin sihteeri *Friedrich Adler* tervehti puoluekokousta, samoin kansainvälinen esperantistiliitto.

Muutokset puoluesääntöihin.

/s. *E. Janatuinen* esitti sääntövaliokunnan mietinnön n:o 1, joka oli muodoltaan seuraava:

Käsiteltyään puoluetoimikunnan esityksen puoluesääntöjen muuttamisesta, saa valiokunta esittää seuraavaa:

Valiokunta ehdottaa, että puoluesääntöjen 8 § hyväksyttäisiin puoluetoimikunnan esittämässä muodossa. Valiokunnan jäsen *E. Törmä* on eriyvänä mielipiteenään esittänyt, että veroista vapauttamisen tulisi tapahtua jo jäsenen täyttäessä 55 vuotta. 10 ja 11 pykälät ehdotetaan pysytettäväksi ennallaan, koska erikoisten veromerkkien käytäntöön ottamisesta näyttää olevan enemmän haittaa kuin vastaavaa hyötyä. 15 § ehdotetaan hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan esittämässä muodossa. 16 §:n ehdottaa valiokunta hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan esittämässä muodossa siten muutettuna, että sen toinen momentti tulee näin kuuluvaksi: »Lopullinen kutsu varsinaiseen puoluekokoukseen on julkaistava puoluelehdissä viimeistään viisi kuukautta ennen kokousta.» Tämä muutos aiheutuu 20 §:ään tehtävistä muutoksista. 20 § ehdotetaan hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan esittämässä muodossa, kuitenkin siten muutettuna, että toisessa momentissa olevat sanat: »kolme kuukautta» on muutettava sanoiksi »neljä kuukautta» ja viidennessä momentissa olevat sanat »kuusi viikkoa» on muutettava sanoiksi »kaksi kuukautta». Tämä muutos on katsottu tarpeelliseksi, jotta järjestöille varattaisiin runsaammin aikaa puoluekokouksesitysten käsittelyyn. 21 § ehdotetaan hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan esittämässä muodossa sillä

lisäyksellä, että sanojen »kuusi kuukautta ennen» edelle lisätään sana »vähintään». Pykälät 23, 24 ja 34 ehdotetaan hyväksyttäväksi puolue-toimikunnan esittämässä muodossa. Viimemainittuun pykälään olisi- vat valiokunnan jäsenet Lampen ja Salo halunneet sellaisen muutok- sen, että puoluetoimikunnan jäsenillä ei olisi puolueuuevostossa äänioikeutta. Pykälät 37 ja 42 ehdotetaan hyväksyttäväksi puolue- toimikunnan esittämässä muodossa. Sen vuoksi, että puoluetoimi- kunnan vakinaisten jäsenten lukumäärä ehdotetaan korotettavaksi 9:ään, ehdottaa valiokunta, että 43 §:n viimeinen lause muutettaisiin näin kuuluvaksi: »Puoluetoimikunta on päätösvaltainen *kuuden* jäsenen läsnäollessa.» Pykälät 46 ja 52 ehdotetaan hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan esittämässä muodossa. Pykälät 71 ja 72 ehdottaa valiokunta pysytettäväksi ennallaan, koska se ei voi pitää tehtyjä muutosesityksiä enempää tarpeen vaatimina kuin tarkoituksenmu- kaisinakaan, sillä kunnallisjärjestöillä on jo nykyistenkin sääntömää- räysten mukaan mahdollisuus ottaa listoja laadittaessa huomioon niitä näkökohtia, joiden varteen ottamiseen muutosehdotuksilla pyritään. Päinvastoin näyttää valiokunnasta siltä, että jos nämä muutosehdotukset hyväksyttäisiin, olisivat ne omiaan tuottamaan enemmän haittaa kuin vastaavaa hyötyä.

Edelläolevaan lausuntoon sisältyy valiokunnan mielipide myöskin niistä sääntömuutosesityksistä, joita ovat tehneet Vaasan 1. it. vaali- piirin sos.-dem. piirikokous, Tiutisen ty., Inkilän ty., Helsingin Sos.- dem. Keskusteluseura ja Kuusankosken Sos.-dem. Kunnallisjärjestö (viimemainitun, mikäli se koskee jäsenmaksuista vapauttamista).

Lisäksi on valiokunta käsitellyt Kuusankosken Sos.-dem. Kun- nallisjärjestön esityksen eräiden säännöissä säädettyjen määräaikojen muuttamisesta. Valiokunta on tällöin todennut, että yhdistysten sääntöjä olisi sikäli muutettava, että sisäänkirjoitus- ja jäsenmaksujen suuruus olisi määrättävä joulukuussa pidettävässä kokouksessa, mutta ehdottaa, että puoluekokous ei tekisi asiasta kiinteätä päätöstä, vaan valtuuttaisi puolueuuevoston päättämään tarpeellisista muutoksista puolueosastojen mallisääntöihin.

Valiokunta on myös käsitellyt Viipurin Sos.-dem. Kunnallis- järjestön esityksen jäsenyydestä puolueessa ja yhtyy asiassa puolue- toimikunnan lausuntoon.

Valiokunta ehdottaa siis puoluekokouksen päätettäväksi:

että puoluekokous hyväksyy puoluesääntöihin edellä esi- tetyt muutokset; ja

että puoluekokous valtuuttaa puolueuuevoston päättä- mään vastaavista ja muista tarpeellisista muutoksista, piiri-

järjestöjen, kunnallisjärjestöjen ja puolueosastojen mallisään-
töihin.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti, joten puolueen
sääntöjen 8, 15, 16, 20, 21, 23, 24, 34, 37, 42, 43, 46 ja 52 pykälät
tulivat nyt hyväksytyssä muodossaan kuulumaan seuraavasti:

8 §

Puolueen jäsenen on suoritettava puolueosastolle, kunnallis-
järjestölle, piirijärjestölle ja puolueelle tulevat verot.

Näistä veroista on kuitenkin asevelvollinen vapaa siltä ajalta,
jolloin hän suorittaa asevelvollisuuttansa. Jos puolueen jäsen on
työttömänä tai työkyvyttömänä vähintään kolme kuukautta, voidaan
hänet työttömyys- tai työkyvyttömyysajalta vapauttaa veroista.
Jäsen, joka täyttäessään 60 vuotta on suorittanut puolueelle veroa
vähintään 25 vuoden ajan, vapautetaan kokonaan veroista. Vero-
vapautuksista päättää puolueosaston kokous. Jos kunnallistoimikunta,
piiritoimikunta tai puoluetoimikunta verotilitysten yhteydessä tai
muulloin havaitsee, että verohelpotusoikeutta on aiheettomasti
käytetty, voivat ne vaatia puolueosastolta täyden verotilityksen.

15 §.

Puoluekokous on ylin määrääjä puolueen asioissa.

Varsinainen puoluekokous pidetään joka kolmas vuosi.

Tarpeen vaatiessa voidaan kutsua koolle ylimääräinen puolue-
kokous, niinkuin 24 ja 25 §:ssä säädetään.

Puoluekokouksen ajan määrää puolueeneuvosto, joka puolue-
kokouksen toivomuksen perusteella myös määrää puoluekokouksen
paikan.

16 §.

Puoluetoimikunnan on viimeistään seitsemän kuukautta ennen
varsinaista puoluekokousta puoluelehdissä ilmoitettava, missä kuussa
puoluekokous pidetään.

Lopullinen kutsu varsinaiseen puoluekokoukseen on julkaistava
puoluelehdissä viimeistään viisi kuukautta ennen kokousta.

20 §.

Esityksiä puoluekokoukselle voi tehdä jokainen puoluejäsen,
lähettämällä esityksensä puolueosaston johtokunnalle. Siten saapu-
neet esitykset on esitettävä puolueosaston kokoukselle. Jos kokous ei
hyväksy tehtyä esitystä eikä siten esitä sitä omana aloitteenaan, voi
esityksen tekijä siitä huolimatta lähettää sen puoluetoimikunnalle.
Puolueosastolla, kunnallisjärjestöllä, piirijärjestöllä, eduskuntaryh-
mällä, puolueenuevostolla ja puoluetoimikunnalla on oikeus tehdä
esityksiä puoluekokoukselle.

Esitykset on viimeistään neljä kuukautta ennen kokousta lähe-
tettävä puoluetoimikunnalle.

Jos esitys saapuu määräaikaan myöhemmin, ei sitä oteta esitys-
vihkoon.

Tehdystä esityksestä on puoluetoimikunnan annettava lausuntonsa.

Esitykset kokonaisuudessaan, sekä puoluetoimikunnan lausunnot on painatettava ja viimeistään kaksi kuukautta ennen kokousta toimitettava piiritoimikunnille näiden jaettavaksi asianomaisille järjestöille. Esitysten ponnet on samaan aikaan julkaistava puoluelehdissä.

Asia, jota ei ole mainittu kokouksen esitysvihossa tai joka ei sääntöjen mukaan ole puoluekokouksen päätettävä, ei voi tulla puoluekokouksessa esille päätettäväksi, ellei kokouksen päätösvaltaisten edustajain enemmistö siihen suostu.

21 §.

Ehdotukset muutoksiksi tai lisäyksiksi puolueen periaatteelliseen ohjelmaan ja sen tulkintaa tarkoittavat esitykset on, voidakseen tulla käsitellyiksi puoluekokouksessa, jätettävä puoluetoimikunnalle vähintään kuusi kuukautta ennen sen kuukauden alkua, jossa puoluekokous pidetään. Puoluetoimikunnan lausunnot tällaisista ehdotuksista on julkaistava vähintään kolme kuukautta ennen kokousta.

23 §.

Varsinaisessa puoluekokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

- 1) esitetään puoluetoimikunnan kertomus edellisestä varsinaisesta puoluekokouksesta kuluneelta ajalta;
- 2) esitetään puoluetoimikunnan tilikertomus samalta ajalta sekä tilintarkastajain siitä antama lausunto ja päätetään tilivapauden myöntämisestä puoluetoimikunnalle ja puolueuuvostolle;
- 3) esitetään eduskuntaryhmän toimintakertomus;
- 4) keskustellaan ja päätetään valistustyön järjestämisestä;
- 5) päätetään vaaleja koskevista asioista;
- 6) keskustellaan ja päätetään puoluejäsenten ja järjestöjen sekä puoluetoimikunnan puoluekokoukselle esittämistä asioista;
- 7) esitetään puoluetoimikunnan ehdotus talousohjelmaksi seuraavaan varsinaiseen puoluekokoukseen saakka ja päätetään varsinaisista sekä ylimääräisistä veroista;
- 8) määrätään vaaliperuste seuraavia puoluekokousvaaleja varten;
- 9) määrätään puolueuuvoston jäsenten ja tilintarkastajain palkkiot;
- 10) valitaan puolueuuvosto piirikokousten esittämistä ehdokkaista;
- 11) valitaan puoluetoimikunnan jäsenet sekä tilintarkastajat;
- 12) ehdotetaan puolueuuvostolle seuraavan puoluekokouksen paikka.

24 §.

Ylimääräinen puoluekokous pidetään, milloin puoluekokous niin päättää tai puolueuuvoston jäsenten kaksi kolmesta tahi vähintään viiden piirijärjestön edustajakokoukset samaa määrättyä tarkeitusta varten sitä vaativat.

Ylimääräiseen puoluekokoukseen nähden on noudatettava samoja määräyksiä, kuin varsinaisesta puoluekokouksesta on säännöissä mainittu.

Ylimääräisestä puoluekokouksesta riippumatta on varsinainen

puoluekokous pidettävä, niin kuin 15 §:ssä on säädetty, ellei ylimääräinen puoluekokous $\frac{2}{3}$ äänten enemmistöllä ole päättänyt lykätä varsinaista puoluekokousta johonkin määrättyyn aikaan.

34 §.

Puolueneuvoston jäseniä ovat:

- 1) puoluetoimikunnan jäsenet;
- 2) piirikokousten esittämistä ehdokkaista puoluekokouksen valitsevat jäsenet, yksi varsinainen ja yksi varajäsen piirijärjestön jäsenmäärän kultakin alkavalta 2,500-luvulta.

Piirijärjestön jäsenmääräksi puolueneuvoston jäsenten lukumäärää määrättäessä otetaan sen vuosineljänneksen jäsenmäärä, miltä piirijärjestö on suorittanut verot viimeksi ennen puoluekokousedustajain vaalipäivää.

Puolueneuvoston jäsenten toimiaika kestää seuraavaan varsinaiseen puoluekokoukseen saakka. Jos jäsen kuolee tai eroaa kesken toimiaikaansa taikka siirtyy toiseen piiriin, valitsee puolueneuvosto jäsenen hänen tilalleen asianomaisen piirikokouksen esittämistä ehdokkaista.

37 §.

Puolueneuvoston tehtävänä on, paitsi mitä näissä säännöissä erikseen on mainittu:

- 1) antaa puoluetoimikunnalle lähempiä määräyksiä puoluekokouksen päätösten soveltamisesta ja niiden aiheuttamista toimista;
- 2) tarkastaa puoluetoimikunnan lausunnon perusteella puoluelehtien toimintaa, tutkia niistä tehtyjä valituksia ja antaa lausuntoja, jos havaitsee aiheita olevan;
- 3) päättää sanomalehtien puoluelehdiksi julistamisesta ja puoluelehden oikeuksien peruuttamisesta;
- 4) päättää jäsenten ja järjestöjen erottamisesta puolueesta;
- 5) päättää toimenpiteistä ja kysymyksistä, jotka puoluetoimikunta sen ratkaistavaksi esittää;
- 6) neuvotella ja päättää muista puoluetta koskevista asioista;
- 7) tarkastaa puoluekokouksen väliajoilla puoluetoimikunnan vuosijärjestelmän ja tilikertomukset ja esittää aiheita siihen ollessa muistutuksena niitä vastaan puoluekokoukselle;
- 8) tarkastaa selostus puolueen raha-asioista lähinnä edelliseltä vuodelta;
- 9) hyväksyä menoarvio kuluvalle vuodelle; ja
- 10) määrätä puoluesihteerin palkka.

Puolueneuvoston jäsenet, jotka samalla ovat puoluetoimikunnan jäseniä, alkoot ottako osaa päätöksentekoon 7) ja 8) kohdassa mainituista asioista.

42 §.

Puolueen hallituksena on puoluetoimikunta, johon kuuluu 9 jäsentä ja 3 varajäsentä.

Puoluetoimikunta valitaan puoluekokouksessa siten, että erikseen valitaan puoluetoimikunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja,

puoluesihtööri ja ruotsinkielisten järjestöjen edustaja sekä senjälkeeh suljetuilla lipuilla viisi muuta jäsentä ja kolme varajäsentä.

43 §.

•Puoluetoimikunnan tehtävänä on, paitsi niitä näissä säännöissä erikseen on mainittu:

1) pitää silmällä, että puoluekokousten ja puolueuuvoston päätökset asianmukaisesti pannaan toimeen;

2) hoitaa puoluetoiminnan välitöntä johtoa sekä päättää valtuuksiensa rajoissa kaikista puoluetta koskevista asioista sekä kantaa ja vastata puolueen puolesta;

3) harjoittaa kustannustoimintaa julkaisemalla puoluetarkoitukseen tarpeellisia kirjasia, vaalijulistuksia, ohjeita y.m. julkaisuja sekä vappu- y.m. merkkejä;

4) mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan kannattaa piirejä valistustyön harjoittamisessa ja muussa toiminnassa;

5) valvoo puolueen varain hoitoa sekä kirjanpitoa;

6) antaa neuvoston varsinaisiin kokouksiin selostus puolueen raha-asioista edelliseltä vuodelta sekä tulo- ja menoarvio kuluvalle vuodelle;

7) laatia vuosi- ja tilikertomus kalenterivuositain;

8) antaa tilit kahden kuukauden kuluessa kunkin kalenterivuoden päätyttyä puoluekokouksen asettamille tilintarkastajille sekä tarkastuksen tapahduttua puolueuuvostolle, paitsi puoluekokousvuotena suorastaan puoluekokoukselle, jollei puolueuuvosto sitä ennen kokoonnu;

9) antaa varsinaiselle puoluekokoukselle vuosi- ja tilikertomuksensa kuluneilta kalenterivuosilta tilintarkastajain lausuntojen ohella;

10) päättää väliaikaisesti lehtien hyväksymisestä puoluelebdiksi; ja
" 11) päättää toiminimen kirjoittamisesta; sekä

12) valvoo puoluejärjestöjen toimintaa ja havaitessaan niiden menettelevän sääntöjen tai puoluepäästösten vastaisesti ryhdyä puoluesääntöjen mukaisiin toimenpiteisiin säännöttömyyksien korjaamiseksi. Jos joku puolueosaston jäsen tahi useammat yhdessä ovat tahallisesti toimineet puoluesääntöjen, -ohjelman tai puoluepäästösten vastaisesti, on puoluetoimikunta oikeutettu hankittuaan sitä ennen asianomaiselta piiri- ja kunnallistoimikunnalta selvityksen asiaan, pidättämään hänet tai heidät kaikesta toiminnasta osastosaan, siksi kunnes seuraava puolueuuvoston kokous on asian tutkinut ja päätöksensä siitä antanut.

Puoluetoimikunta on päätösvaltainen kuuden jäsenen läsnäollessa.

46 §.

Puoluesihtöerin erikoisena tehtävänä on:

1) hoitaa puoluetoimiston välitöntä johtoa;

2) laatia puolueen viralliset tiedonannot ja vuosikertomukset sekä valvoo puoluejulkaisujen toimittamista;

3) hoitaa puolueen kirjeenvaihtoa;

4) pitää pöytäkirjaa puoluetoimikunnan kokouksissa;

5) suunnitella, johtaa ja valvoo puolueen valistustoimintaa;

6) toimittaa puoluetilasto y.m. puolue toimikunnan määräämät tilastolliset työt; sekä

7) järjestää ja toimittaa puolueen toimintaa ja historiaa valaisevia kirjoituksia, tiedonantoja ja muita asiakirjoja Työväen Arkistolle.

Puolue toimikunta voi 4), 5), ja 6) kohdassa mainitut tehtävät uskoa eri toimihenkilöiden suoritettavaksi puoluesihteerin lähemmän valvonnan alaisena.

52 §.

Puoluekokous valitsee kolme tilintarkastajaa, jotka vuosittain tarkastavat tilit sekä puolue toimikunnan taloudenhoidon edelliseltä kalenterivuodelta. Tilintarkastajilla on sen ohella oikeus muulloinkin, milloin haluavat, tarkastaa myöskin kassa ja kaikki tilit.

Piirijärjestöjen, kunnallisjärjestöjen ja puolueosastojen mallisäännöt.

Puoluekokous valtuutti puolue neuvoston päättämään vastavista ja muista tarpeellisista muutoksista piirijärjestöjen, kunnallisjärjestöjen ja työväenyhdistysten mallisääntöihin.

Yhden ehdokkaan listat eduskuntavaaleissa.

1. E. Janatuinen, esitti sääntövaliokunnan mietinnön n:o 2, joka koski yhden ehdokkaan listojen käyttöä eduskuntavaaleissa. Valiokunnan mietintö oli seuraava:

Valiokunta on käsitellyt Viipurin pitäjän Sos.-dem. Kunnallistoimikunnan ja Ollinmäen ty:n esitykset yhden "ehdokkaan listojen käytäntöön ottamisesta edustajavaaleissa ja esittää puoluekokoukselle lausuntonaan seuraavaa:

Sen yleiskeskustelun perusteella, jota asiasta puoluekokouksessa käytiin sekä harkittuaan kaikkia niitä näkökohtia, joita esityksen puolesta ja sitä vastaan on esitetty, on valiokunta tullut siihen tulokseen, että yhden ehdokkaan listoja ei tosin olisi säädettävä yleisesti käytäntöön otettaviksi, mutta toiselta puolen näyttää suotavalta, että piirijärjestöille varataan tässä suhteessa oikeus päättää, minkälaisten listojen käytön ne kulloinkin katsovat vaalitoiminnalle edullisimmiksi, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi:

että yhden ehdokkaan listat, piirijärjestöjen harkinnan mukaan, ovat puolueemme vaalitoiminnassa sallittuja.

Valiokunnan vähemmistö, jonka muodostavat Lampen, Juutilainen ja Fallila, katsoo yhden ehdokkaan listojen yleisen sallimisen sekä periaatteelliselta kannalta katsoen että myöskin käytännöllisten vaikeuksien vuoksi arveluttavaksi, minkä vuoksi se yhtyy asiassa puolue toimikunnan lausuntoon.

Asiasta aiheutui keskustelua, jonka kuluessa *Nuutinen* kannatti puoluetoimikunnan hylkäävää kantaa. *Lehtinen* lausui, että puoluetoimikunnan lausunto on vain keksitty lausunto, jolla aloite on koetettu saada hyljätynksi. Kannatti hyväksyttäväksi sääntö valiokunnan enemmistön kannan. *Lehtonen* ehdotti keskustelun lopetettavaksi ja asiasta äänestettäväksi.

Wiik vastusti sääntövaliokunnan ehdotusta, joka hänen mielestään tiesi sellaista kansanvaltaa, jota ei pidä hyväksyä. Järjestymätömmille joukoille ei voida luovuttaa oikeutta määrätä puolueessa. Jos nämä joukot haluavat vaikuttaa puolueessa, on niillä aina tilaisuus liittyä puolueeseen. Tämän esilläolevan ehdotuksen hyväksyminen voisi johtaa epälojaliseen kilpailuun eduskuntaehdokkaiden välillä, ja se ei missään tapauksessa olisi koitua puolueelle eduksi. On pidettävä kiinni periaatteista ja jätettävä henkilökysymykset sivuun.

Keskustelu päättyi. Äänestyksessä voitti sääntövaliokunnan enemmistön kanta 75 äänellä 44 vastaan. Puoluekokous siis päätti,

että yhden ehdokkaan listat, piirijärjestöjen harkinnan mukaan, ovat puolueemme vaalitoiminnassa sallittuja.

Puoluetoimikunnan puheenjohtajan vaali.

Ryhdyttiin toimittamaan puoluetoimikunnan puheenjohtajan vaalia.

Kärkkäinen lausui, ettei puolue-elämä ole kaikin puolin ollut niin sopusuhasta kuin toivottavaa olisi. Suuntariidat ovat menneet niin pitkälle, että on sisäisten riitaisuuksien tähden unohdettu taistella yhteistä vihollista, porvaria, vastaan. Joukot toivovat yksimielisyyttä ja keskinäistä rauhaa. Keskisuomalaiset harrastavat puolueen kokoomista ja eheyttämistä sekä haluavat tämän kantansa ilmituoda puheenjohtajan vaalissa. Muistakaamme, että maaseudulla on puolueen varsinainen voima-aines ja sen puheenjohtajana tulisi olla maaseudulla yleisesti tunnettu henkilö. Sellaisena esitän sopivampana toveri Kaarlo Harvalan sekä varapuheenjohtajaksi Matti Paasivuoren. Näillä voimilla voimme toivorikkaasti käydä uutta toimiaikaa kohti.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa.

/l. F. Aalto piti sopivampana henkilönä tähän toimeen Matti Paasivuorta. Kummankaan suunnan taholta ei ole muistutettu mitään Paasivuorta vastaan, ja hänen toimintansa on aina herättänyt arvontoa kaikissa, joiden kanssa hän on tullut kosketuksiin. Miksi siis pitäisi näin ansiokas entinen puheenjohtaja sivuuttaa? Voitaan väittää, että hän on jo iäkäs ja ettei hän voi ulospäin esiintyä niin voimakkaasti kuin joku nuorempi henkilö. Iäkäs hän kyllä on, mutta

esiintymisensäkin puolesta hän sopii tähän tehtävään paremmin kuin jotkut nuoremmat. Hänellä on nimeä maan rajojen ulkopuolellakin ja se seikka merkitsee myös jotakin. Ei ole oikein, että hänet syrjäytetään paikalta vain siksi, että hän on jo vanha. — Varapuheenjohtajaksi ehdotti puhuja toveri Rieti Itkosta.

Keskustelussa kannattivat Kärkkäisen ehdotusta *Kanervio, Nuutinen, Metsola, Kosonen, Lamminmäki, Peltonen* ja *Ahlfors*. J. F. Aallon ehdotuksen kannalle asettuivat *Pyy, Lahtinen, Hyvönen* ja *Parkkinen*.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Toimitetussa äänestyksessä jätettiin toveri Harvalan puolesta 73 lippua, joiden yhteinen äänimäärä oli 17,702. Toveri Matti Paasi-vuoren puolesta jätettiin 66 lippua ja niiden äänimäärä oli 15,753. Puoluetoimikunnan puheenjohtajaksi oli näin ollen valittu toveri *Kaarlo Harvala*.

Toimikunnan varapuheenjohtajan vaali.

Puoluetoimikunnan varapuheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti toveri *Matti Paasivuori*.

Puoluesihteerin vaali.

Puoluesihteeriksi valittiin yksimielisesti ent. puoluesihteerin toveri *Karl H. Wiik*.

Ruotsinkielisten edustajaksi

puoluetoimikuntaan valittiin yksimielisesti toveri *Axel Ahlström*.

Puoluetoimikunnan vakinaisten jäsenten vaali.

Kärkkäinen lausui tämän jälkeen pitävänsä hyvin tärkeänä, että puoluetoimikunta edustaa kaikkia niitä eri linjoja, joita työväenliikkeessä on. Osuustoimintaliike on yksi tärkeimmistä aseista, joilla taistelemme porvaristoa vastaan. Tällä alalla тов. Tanner on päättänsä pitempi kaikkia muita, jotka ovat ehdolla. Ammatillisen liikkeen edustajana olisi Väinö Salovaara paikallaan, samoin rouva Hilda Seppälä naisosastojen ja raittiusliikkeen puolesta. Puoluetoimikunnassa tarvitaan myös teoreetikkoja, ja sellaisena mainittakoon ensi sijassa J. W. Keto. Lopuksi olisi »kapellimestariksi» otettava тов. R. Swentorzetski. Varajäseniksi ehdotti Matti Puittista, Anton Huotaria ja Kalle Kukkosta.

Pyy lausui, jos että nykyinen puoluetoimikunta sivuutettaisiin.

olisi se hyvin epäoikeudenmukaista, kun kerran sen toiminnalle on kaikin puolin annettu tunnustus. Ehdotti puoluetoimikuntaan valitaviksi Hupiin, Pekkalan, Huttusen, Swentorzetskin ja Helon, sekä varalle Turkian, Kukkosen ja Olga Tainion.

Lundin pyysi puhevuoron työjärjestykseen.

Tämän jälkeen päätettiin puheenvuorot rajoittaa, samoin puhe-aika 5 minuuttiin.

Hupli lausui, että puoluetoimikunta on sen neljän vuoden aikana, jonka se on remmissä ollut, tehnyt sen minkä se on voinut. Ei halunnut puolestaan tulla valituksi tällä kertaa puoluetoimikuntaan, vaan ilmoitti ehdottomasti kieltäytyvänsä. On oikeus ja kohtuus, että haukuttavaksi vuoroltaan valitaan toiset miehet.

Kärkkäisen ehdotusta yhtyivät kannattamaan *Kanervia, Metsola, Kosonen, Nuutinen, Lamminmäki ja Ahlfors*.

Aalto, J. F.: On puhuttu paljon tannerilaisuudesta ja huplilaisuudesta. Kun *Hupli* nyt kieltäytyi, pitäisi Tannerin tehdä samoin. Näkisi mielellään vasemmistomiehiä puoluetoimikunnassa, mutta oli valmis myös kompromissiin edellyttäen, että Tanner jää pois.

Ruokokoski kannatti *Pyyn* ehdotusta.

Työjärjestyksen mukaan keskeytettiin kokous klo 12 aamiaisloman vuoksi. Kokousta jatkettiin klo 13.30.

Puhetta ryhtyi johtamaan *J. F. Aalto*.

Pyyn ja *Aallon* ehdotuksia ryhtyivät kannattamaan *Nokelainen, Parkkinen, Salonen, Lindman ja Ampuja*.

Tainio, Olga kieltäytyi ehdokkuudesta.

Seppä ja *Hakala* vastustivat Tannerin valitsemista.

Syrjänen, K. V. puhui Kärkkäisen ehdotuksen puolesta.

Ruusunen vastusti Tannerin valitsemista.

Airisto puhui Tannerin valitsemisen puolesta.

Itkonen torjui eräitä hänestä levitettyjä huhuja.

Lähde suosittelee Salovaaran valitsemista.

Suientorzetski toivoi, että entisestä puoluetoimikunnasta valittaisiin enemmistö uuteen. Suosittelee kompromissineuvotteluja ennen äänestystä.

Wiik toivoi myöskin neuvotteluja.

Hupli: Sen johdosta, että hänen kieltäytymistään ei oltu eräällä taholla tahdottu oikein ymmärtää, ilmoitti jo aikaa ennen puoluekokousta tällä kertaa päättäneensä kieltäytyä.

Paasivuori toivoi, että neuvottelut saataisiin aikaan.

Keskustelun tähän päättyessä päätettiin ottaa puolen tunnin väliaika neuvotteluja varten ja nimitettiin neuvottelijoiksi Kärkkäinen, Syrjänen K.V., Airisto, Salonen, Komu ja Aalto J. F.

Kun väliajan jälkeen ryhdyttiin kokousta jälleen jatkamaan, ilmoitti puheenjohtaja, etteivät neuvottelut olleet johtaneet mihinkään tuloksiin, jonka vuoksi eli ryhdyttävä äänestämään nimitetyistä ehdokkaista.

Toimitetussa äänestyksessä saivat ääniä Swentorzetski 135 äänestäjältä 32,309, Salovaara 74 äänestäjältä 18,133, Seppälä 73 äänestäjältä 17,889, Keto 73-äänestäjältä 17,764, Tanner 69 äänestäjältä 16,927, Pekkala 67 äänestäjältä 15,910, Helo 66 äänestäjältä 15,693, Turkia 64 äänestäjältä 35,076, Itkonen 62 äänestäjältä 14,653 ja Puittinen 2 äänestäjältä 672.

Puoluetoimikunnan vakinaiseksi jäseniksi oli puoluekokous ennenmainittujen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, puoluesihteerin ja ruotsalaisen jäsenen lisäksi siis valinnut Reinhold *Smentorzetskin*, Väinö *Salovaaran*, Hilda *Seppälän*, J. W. *Kedon* ja Väinö *Tannerin*.

Tili- ja vastuuvapauden myöntäminen puoluetoimikunnalle ja -neuvostolle.

E. Sallila esitti raha-asiainvalidikunnan mietinnön n:o 1, joka kuului:

Valiokunta on tutustunut puolueen varojen hoitoon ja tilinpäätösten perusteihin ja esittää puoluekokoukselle niiden johdosta seuraavan lausunnon:

Työväen Sanomalehtiosakeyhtiön omaisuuden jaossa puolueen ja Oy. Kansanvallan kesken ei puolueelle jäänyttä kaikkea omaisuutta ole merkitty varoiksi puolueen kirjanpidossa. Samoin on puolueen omistamien osakkeitten arvo tilinpäätöksessä merkitty tuntuvasti alhaisemmaksi niiden nimellis- ja todellisuusarvoaan. Se kiinnelaina, mikä näitten toimivuosien aikana on otettu, on annettu Kansanvallan käytettäväksi ja selviää sen käyttö Kansanvallan ja puolueen tilinpäätöksestä.

Tulojen ja menojen tarkkailussa olemme huomanneet, että varoja on käytetty jonkun verran runsaammin kuin Puolueella on ollut tuloja, mutta kun tämä on tapahtunut puoluetta hyödyttävällä tavalla, ei valiokunnalla ole tämän johdosta syytä erikoisiin muistutuksiin.

Asiantuntijoina valiokunnan kokouksissa ovat olleet K. Harvala, Emil Sallila ja K. Heinonen.

Edellä olevaan viitaten ja kun tilintarkastajat ovat ehdottaneet tilivapauden myöntämistä, eikä puolueeneuvostolla ole ollut asian johdosta huomauttamista, ehdotamme,

että puoluetoimikunnalle ja puolueeneuvostolle myönnettäisiin tili- ja vastuuvapaus vuosilta 1926—29.

Mietintö ja siinä tehty ehdotus tili- ja vastuuvapauden myöntämisestä hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan toiminta.

E. Sallila esitteli raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 2:

Valiokunta tutustui tilinpäätösten ja suullisten selostusten nojalla myöskin Oy. Kansanvallan toimintaan. Tällöin kiinnitettiin huomiota m.m. tappiollisten lehtien toimintaan. Kun osa näistä on jo kuitenkin lopetettu ja muutenkin on asiaan kiinnitetty liikkeen johdon taholta huomiota, ei valiokunta pitänyt tarpeellisena esittää asian johdosta erityistä päätöslauselmaa.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Puoluekokousedustajain matka- ja päivärahat.

E. Sallila esitti raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 3:

Katsoen nykyiseen työttömyysaikaan ja puolueen käteisvarojen vähyyteen ehdottaa valiokunta:

että puoluekokousedustajille suoritetaan kokous- ja matkapäiviltä palkkiota 80 mk. päivältä ja matkarahaa III luokassa rautatiellä ja todelliset matkakustannukset laivalla, linjautolla ja hevoskyydillä matkustettaessa. Valiokunnan vähemistö ehdottaa päivärähaksi 100 mk.

Kaija ehdotti, että puoluekokousedustajain päiväraha määrättäisiin 100 markaksi.

Salonen yhtyi Kaijaan.

Hirvisuo ehdotti päivärahan suuruudeksi 90 mk.

Vielä käytettiin muutamia puheenvuoroja, jonka jälkeen asia ratkaistiin kättennostoäänestyksellä. Valtavalla enemmistöllä tuli tällöin päiväraha määrätyksi 100 markaksi.

Puolueen ja sen perusjärjestöjen omistamia kiinteistöjä koskevat asiat.

E. Sallila esitti raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 4:

Raha-asiain valiokunnan mielestä olisi puoluekokouksen myöskin puolestaan tehtävä erikoinen päätös ja annettava hyväksymisensä niistä lakkautuneiden työväenyhdistysten omaisuuksien siirroista, joita puolueuuvosto puoluekokousten väliajoilla on toimittanut. Samalla voitaisiin myöskin hyväksyä ne takaukset, joihin puolueuuvosto on puolueen puolesta mennyt ja jotka tässä yhteydessä erikseen esitetään. Myöskin olisi tehtävä päätös puolueen omistaman

talon kiinnittämisestä siltä varalta, että Kustannusosakeyhtiö Kansanvalta ja puolue ennen seuraavaa puoluekokousta katsoisivat tarvitsevansa lisälainoja joko liikkeen laajentamisiin, lisärakennusten tai muiden tämänluontoisten tarpeiden rahoittamiseen. Näistä ehdottaa raha-asiainvaliokunta puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan päätöslauselman:

1) Että puoluekokous puolestaan hyväksyy ne lakkautuneiden työväenyhdistysten omaisuuksien siirrot toisille yhdistyksille, joista mainitaan puoluetoimikunnan toimintakertomuksessa sekä puolue-neuvoston päätöksessä tammikuun 26 päivältä 1930, sekä myöskin takaukset, joihin puolue tällä ajalla on'mennyt;

2) että puolue-neuvostolle annetaan oikeus hyväksyä vatedeskin tämänsuuntaiset omaisuuksien siirrot ja takaukset;

3) että puoluekokous päättää hyväksyä sen 1,200,000 (yhden miljoonan kahdensadan tuhannen) suomenmarkan suuruisen kiinnelainan, minkä Sosialidemokraattinen Puolue-neuvosto oli kokouksessaan joulukuun 9 p:nä 1928 päättänyt ottaa Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen omistamaan taloon ja tonttiin N:o 3 Sirkuskadun varrella Helsingin kaupungin neliössä Nro 299.

Tämän lisäksi päättää puoluekokous oikeuttaa Sosialidemokraattisen Puolue-neuvoston ottamaan yllämainittuun puolueen omistamaan kiinteistöön kiinnityksiä otettavien lainojen vakuudeksi korkeintaan 3,800,000 (kolmeen miljoonaan kahdeksaansataan tuhan-teen) Suomen markkaan saakka.

4) että puolue menisi edellisten lisäksi takaukseen Pitkärannan Työväenyhdistyksen 200,000 markan suuruudesta lainasta; joten takaus on kaikkiaan 550,000:—.

5) että puoluetoimikunnalle ja puolue-neuvostolle annetaan oikeus harkintansa mukaan mennä takaukseen Enson Sos.-dem. Työväenyhdistyksen 1,500,000 mk:n suuruudesta lainasta, jos edellytyksiä tämän talon rakentamiselle näyttää olevan.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Sosialisoimisohjelma.

Pekka Huttunen esitteli sosialisoimisvaliokunnan mietinnön selostaen asian käsittelyä valiokunnassa. Lähetekeskustelussa tehtiin muistutuksia hyvin vähän, joten ohjelma jo sinänsä oli verraten hyvä. Toivoi, että ohjelma hyväksyttäisiin. Tämä vääryyteen perustuva yhteiskunta on hävitettävä ja käytävä luomaan uutta. Luki valiokunnan mietinnön, joka kuului:

Puoluekokous on sosialisimisvaliokunnalle lausunnon antamista varten lähettänyt komitean laatiman ehdotuksen puolueen sosialisimisohjelmaksi ja saa valiokunta ehdotuksen johdosta lausua seuraavaa:

Siinä lähetekeskustelussa, joka suoritettiin sosialisimiehdotuksesta, lausuttiin yleisenä käsityksenä, että olisi jo aika saada puolueelle hyväksytyksi sosialisimisohjelma. Valiokunta, joka tässä suhteessa on Samaa mieltä, toteaa, että käsiteltävänä oleva ehdotus on oikeille perusteille laadittu ja muutenkin valiokunnan käsitystä vastaava ja esittää senvuoksi, että esitys sellaisenaan hyväksyttäisiin seuraavilla muutoksilla:

1) Kun sivulla 9 oleva otsikko »Mitkä talouselämän alat olisi Suomessa ensisijassa sosialisoitava?» saattaa antaa aiheutta sellaiseen käsitykseen, että eri tuotantoalat olisi sosialisoitava juuri siinä järjestyksessä kun ne esiintyvät sanotussa kappaleessa, ehdotetaan väärinkäsityksen välttämiseksi, että sanottu otsikko muutettaisiin näin kuuluvaksi: Mitkä talouselämän alat *voitaisiin* Suomessa ensi sijassa sosialisoida?

2) Sivulla 11 alkavassa osassa »Sosialisoinen valmistelu» määritellään 3 kappaleessa liikeneuvostojen eli työväenneuvostojen tarkoitus valiokunnan mielestä lausuntotavallaan liian ahtaasti. Valiokunnan mielestä olisi erikoisesti lausuttava, että neuvostojen olisi myöskin pyrittävä saamaan vaikutusvaltaa työntekijäin työhönottamiseen ja työstä eroittamiseen ja yleensäkin tuotantoprosessiin nähden sekä samoin pyrittävä tutustumaan liikettä koskeviin asioihin. — Saman kappaleen viimeinen lause »Yhteiskunnan hallussa nyt jo olevaa tällaista omaisuutta ei saa luovuttaa yksityisille», saattaisi ahtaasti käsittäen olla ristiriidassa sen kanssa, mitä maa- ja metsätalousohjelmaehdotuksessa esitetään lisä- ja uutismaanhankkimisesta pienviljelijöille, jonkavuoksi sanottu lause voitaisiin jättää pois. Siihen sisältyvä periaate ilmenee ilman sanottua ristiriitaisuutta kappaleen viimeistä edellisestä lauseesta. Valiokunta senvuoksi ehdottaa, että sanottu kappale hyväksyttäisiin seuraavassa muodossa:

»Sosialisoinen on kuitenkin jo nykyisten yhteiskuntaolojen valitessa valmistettava maaperää selittämällä tuotannollisen ja kaupallisen elämän palveluksessa oleville työläisille ja virkailijoille sosialisoinen merkitystä ja sen tuottamia etuja niin yhteiskunnan kuin yksityistenkin kannalta katsoen, asettamalla tuotantolaitoksiin työväenneuvostoja, jotka pyrkivät vaikuttamaan työehtojen määräämiseen, työntekijäin työhön ottamiseen ja työstä eroittamiseen, työnjohtajien valitsemiseen, tutustumaan liikettä koskeviin asioihin ja yleensä saamaan mahdollisimman suurta, vaikutusvaltaa tuotantopro-

sessissa ja siten rajoittamaan työnantajan valtaa tuotannossa, sekä vihdoin saattamalla, mikäli se edullisesti voi tapahtua, yhteiskunnan haltuun semmoisia luonnon rikkauksia ja maa-alueita, jotka voivat olla hyödyksi yhteiskunnallista tuotantoa vastedes toimeenpantaessa.»

Lopuksi valiokunta huomauttaa, että viimeisessä viittauslausuksessa oleva sana »maatalousohjelmassa» on muutettava: »maa- ja metsätalousohjelmassa».

Valiokunta on kuunnellut asiantuntijoina J. Heloa, V. Melttiä ja J. W. Ketoa.

Mietintö ja siihen sisältyvät ehdotukset hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Sosialisoimisohjelman sananmuoto siv. 20.

Vaaliperuste seuraavia puoluekokousedu«tajavaaleja varten.

E. A. Vuori esitti järjestävän valiokunnan mietinnön n:o 1:

Puoluejärjestöjen 26 §:n perusteella on järjestävä valiokunta ottanut harkittavakseen kysymyksen vaalipiiriperusteen määrittämisestä puoluekokousedustajaa vaalissa. Valiokunta on ollut sitä mieltä, että tällä hetkellä on kuitenkin vaikeata tätä perustetta tarkasti määrittellä, joten sen määrittäminen olisi jätettävä puolueuuevoston tehtäväksi. Samalla on valiokunta kuitenkin sitä mieltä, että joka tapauksessa edustajain lukumäärä puoluekokouksessa pysytettäisiin suunnilleen nykyisellään.

Valiokunta ehdottaa siis puoluekokouksen päätettäväksi;

Puoluekokous valtuuttaa puolueuuevoston määrittämään puoluekokousedustajain vaaliperusteen seuraavia puoluekokousvaaleja varten.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Seuraavan puoluekokouksen paikka.

E. A. Vuori esitti järjestävän valiokunnan mietinnön n:o 2:

Järjestävä valiokunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi:

Puoluekokous lausuu puolueuuevostolle toivomuksen, että seuraava puoluekokous pidettäisiin Helsingissä.

Kärkkäinen ehdotti Tamperetta.

Kanto yhtyi Kärkkäisen ehdotukseen.

Tanner ei halunnut nimetä määrättyä paikkakuntaa, mutta piti suotavana, että puoluekokoukset pidettäisiin eri kerroilla eri paikkakunnilla.

Kaija ehdotti Viipuria.

Kaneruio yhtyi Kärkkäiseen.

Ruokokoski yhtyi Kaijan ehdotukseen.

Vuori toivoi, ettei Viipuria käytännöllisten vaikeuksien vuoksi otettaisi tällä kertaa huomioon.

Kankaanpää, *Petäjä* ja *Kilpi* kannattivat Tamperetta.

Toimitetun äänestyksen perusteella päätti puoluekokous ehdottaa puolueuuvostolle, että seuraava puoluekokous pidettäisiin Tampereella.

Puolueuuvoston vaali.

Puoluesihtööri *Wiik* esitti eri piirijärjestöjen tekemät ehdotukset puolueuuvoston jäseniin nähden. Äsken päätetyn puoluesääntöjen muutoksen johdosta saavat eräät piirit —• Uudenmaan, Hämeen etel. ja pohj., Viipurin länt., Mikkelin ja Vaasan it. — esittää kukin kaksi jäsentä puolueuuvostoon. Joidenkuiden tässä asemassa olevain piirien piiritoimikunnat ovatkin maininneet lisäehdokkaista siltä varalta, että mainittu sääntöjen muutos tulisi päätetyksi. Koska kuitenkin puolueuuvoston jäsenet on valittava piirikokousten eikä piiritoimikuntien esittämistä ehdokkaista, ehdottaa puoluetoimikunta meneteltäväksi kyseessäoleviin piireihin nähden siten, että piakkoin pidettävät piirikokoukset esittävät lisäehdokkaista, joiden valitsemisesta tällä kertaa puolueuuvosto lopullisesti päättäisi. Siltä varalta, että tulee pidettäväksi puolueuuvoston kokous jo ennenkuin piirikokoukset on pidetty, ehdottaa puoluetoimikunta, että sanotussa puolueuuvoston kokouksessa edustaisi kutakin nyt kyseessäolevaa piiriä, sen piirikokouksen ennen esittämän jäsenen lisäksi, myös piirikokouksen hänelle esittämä varajäsen.

Puoluekokous hyväksyi tämän ehdotuksen. — Erikoisasemassa on Viipurin länt. piiri sikäli, että siellä jo on pidetty piirikokous, joka myös on esittänyt ehdokkaansa; nämä voidaan siis valita nyt jo lopullisesti. —• Hämeen etel. piirissä taas ei ole muistettu esittää puolueuuvostoon jäseniä, mutta piiritoimikunta on niitä esittänyt. Nämä päätettiin sentähden vahvistaa vain väliaikaisesti, kunnes piirikokous on asian käsitellyt. — Kuopion länt. piirissä taas on vuoden 1928 piirikokous päättänyt esittää puolueuuvoston jäseneksi Kalle Vallan ja varajäseneksi Aug. Vallan; vuoden 1929 piirikokouksessa on asia otettu uudelleen käsiteltäväksi, mutta — piiritoimikunnan antamain tietojen mukaan —. vasta sen jälkeen kuin osa edustajista jo oli poistunut kokouksesta, eikä kysymystä liene, mikäli suullisesti on ilmoitettu, edes mainittu kokouskutsussa. Näin ollen on kyseenalaista, kummanko piirikokouksen päätös on nyt otettava huo-

mioon. Puoluekokous päätti keskustelun ja äänestyksen jälkeen tunnustaa v. 1929 tehdyn piirijärjestön päätöksen päteväksi.

Puolueneuvostoon valittiin näin ollen seuraavat, asianomaisten piirijärjestöjen esittämät henkilöt:

Uudenmaan piiri: vakituiseksi jäseneksi Hj. Görman Lohjalta sekä lisäksi, sääntöihin tehdyn muutoksen johdosta, vakituiseksi jäseneksi Jalmari Vuorinen Lohjalta, kuitenkin niin, että tuleva piirikokous päättää sekä Vuorisen paikasta että varajäsenistä ja että puolueenuevosto päättää puoluekokouksen nimessä piirikokouksen tätä koskevan päätöksen vahvistamisesta.

Turun etel. piiri: jäseneksi F. V.' Suominen Turusta, var. Kustaa Hellberg Halikosta.

Turun pohj. piiri: jäseneksi Vihtori Fallila Ulvilasta, var. Väinö Saari Kankaanpäästä.

Hämeen etel. piiri: jäseneksi Matti Alanko Hämeenlinnasta ja sääntöihin tehdyn muutoksen takia lisäjäseneksi Anselmi Pitkäsilta Lahdesta; yllämainitusta syystä on päätös väliaikainen ja piirikokouksen on päätettävä molempien jäsenten sekä kahden varajäsenten paikoista, joka päätös alistetaan puolueenuevoston vahvistettavaksi.

Hämeen pohj. piiri: jäseneksi Vihtori Kanto Tampereelta ja sääntöjen muutoksen takia lisäjäseneksi Kaarle Nordlund Tampereelta; piirikokous päättää lisäjäsenen paikasta sekä kahden varajäsenten paikoista, joiden päätösten vahvistamisesta puolueenuevosto päättää.

Viipurin länt. piiri: jäseniksi Urho Lappalainen Kotkasta ja Juho Pyy Viipurin maalaiskunnasta, var. H. Manner Viipurista ja Emil Kerman Lappeenrannasta.

Viipurin it. piiri: jäseneksi Kiisti Kaija Inkilästä, var. K. Ritari Sortavalasta,

Mikkelin piiri: jäseneksi V. Paavilainen Mikkelistä sekä sääntöjen muutoksen takia lisäjäseneksi A. Parkkinen Mikkelistä; piirikokous päättää lisäjäsenen paikasta ja esittää kaksi varajäsentä; puolueenuevosto päättää lisäjäsenen ja kahden varajäsenen paikkoja koskevan ehdotusten vahvistamisesta.

Kuopion länt. piiri: jäseneksi Herman Reinikainen Varkaudesta, var. Aaro Salo Iisalmesta.

Kuopion it. piiri: jäseneksi Juho Kosonen Joensuusta, var. Pekka Kettunen Pielisensuusta.

Vaasan it. piiri: jäseneksi Emil Sinervä Keuruulta, sääntöjen muutoksen vaatimaksi lisäjäseneksi Väinö Salmela Jyväskylästä; piirikokous päättää lisäjäsenen ja kahden varajäsenen paikoista ja esittää päätöksensä puolueenuevoston vahvistettavaksi.

Vaasan etel. piiri: jäseneksi Lenni Huhtanen Kurikasta, var. Edvard Laine Vaasasta.

Vaasan pohj. piiri: jäseneksi Matti Lepistö Toholammelta, var, Kalle Palm Kokkolasta.

Oulun etel. piiri: jäseneksi Kustaa Ahmala Oulusta, var. Aleksanteri Nurmi Alavieskasta.

Oulun pohj. piiristä pysyy voimassa 1926 vuoden puoluekokouksen tekemä päätös, että puolueuuvostolla on valtuus myöntää piirille edustus oikeus puolueuuvostossa, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Ruotsalainen piiri: jäseneksi Albert Lassila Pietarsaaresta, var. Frithiof Sundqvist Helsingistä.

Kuudes kokouspäivä päättyi klo 17.15.

Seitsemäs kokouspäivä.

Lauantaina helmikuun 1 p:nä.

Kokous alkoi klo 9. Puheenjohtajana toimi aluksi /*. F. Aalto.*
Laulettiin »Vala». Toimitettiin nimenhuuto.

Puoluetoimikunnan varajäsenten vaali.

Kun oli ilmoitettu edellisenä päivänä toimitetun puoluetoimikunnan vakinaisten jäsenien vaalin tulos (kts. Puoluetoimikunnan vakinaisten jäsenten vaali) ryhdyttiin toimittamaan puoluetoimikunnan varajäsenten vaalia.

Kuittinen ehdotti M. Pekkala, E. Huttusta ja K. Kukkosta.

Muhonen ehdotti M. Puittista, Pekkala ja Kukkosta.

Gylling kannatti Kuittisen ehdotusta.

Hakala ja *Riiheläinen* esittivät, että vakinaisten jäsenten vaalissa lähinnä ääniä saaneet hyväksyttäisiin varajäseniksi.

Pusa suositteli Pekkala.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa.

Saarikivi kannatti Muhosen ehdotusta.

Pyy lausui vielä kummastelunsa sen johdosta, ettei Tanner **ollut** sovinnon nimessä kieltäytynyt. Yhtyi Hakalan ehdotukseen.

Tanner huomautti *Pyy*lle, että hän edellisessä puoluekokouksessa sai puolueen puheenjohtajan vaalissa äänten enemmistön. Mutta kun tälle paikalle asetettavan henkilön täytyy saada melkoisen yksimielinen kannatus, niin ei hän silloin katsonut voivansa ottaa tointa vastaan. Kun häntä nyt on vaadittu kieltäytymään puoluetoimikunnan jäsenyydestä, niin huomautti hän, että hän on antanut lupauksen ruveta »vaikkapa viimeiseksi varajäseneksi». Kokouksella olisi ollut valta jättää minut sivuun. Kun se ei ole sitä tehnyt, niin en katso mahdolliseksi kieltäytyä niistä luottamustoimista, joita minulle uskotaan.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi ja ryhdyttiin vaalitoimitukseen. Suoritetussa äänestyksessä saivat ääniä Kukkonen 119 äänestäjältä 29,027, Pekkala 114 äänestäjältä 27,823, Huttunen 70 äänestäjältä 16,547, Puittinen 59 äänestäjältä 14,441, Huotari, Anton

24 äänestäjältä 5,388, Turkia 10 äänestäjältä 2,963, Helo 2 äänestäjältä 443 ja Itkonen 1 äänestäjältä 228.

Puoluetoimikunnan varajäseniksi olivat näin ollen tulleet valituiksi *Kalle Kukkonen, Mauno Pekkala* ja *Edvard Huttunen*.

Puolueen valistustyöohjelma.

Puhetta ryhtyi johtamaan *V. Hupli*.

B. J. Salminen esitti valistusasiainvaliokunnan mietinnön n:o 1:

Käsiteltyään puoluetoimikunnan esityksen puolueen valistustyöstä, saa valiokunta lausuntonaan esittää seuraavaa:

Valiokunta ehdottaa, että järjestettäessä erikoisia valistusviikko ja puolueen jäsenmäärän kohottamiseksi, olisi niiden ajasta ennakolta neuvoteltava piiritoimikuntien kanssa, koska saattaa ilmaantua erimielisyyttä siitä, mihin aikaan vuodesta tällainen valistusviikko olisi järjestettävä sekä myöskin siitä, olisiko tarkoitukseen ehkä käytettävä pitempikin aika kuin vain yksi viikko.

Kirjallisen valistustyön harjoittamiseen nähden on valiokunta sitä mieltä, että on julkaistava lentolehtisiä ja kirjasia myöskin periaatteellisista eikä yksinomaan päivän kysymyksistä.

Puoluetoimikunnan esitykseen haluaisi valiokunta lisättäväksi sivulla 24 viimeisen kappaleen edelle seuraavan lauseen: »Puolueen valistustyössä on edelleenkin erikoisesti kiinnitettävä huomiota pienviljelijäväestön kokoamiseksi puolueemme riveihin.»

Nuorisotoimintaan nähden on valiokunta sitä mieltä, että sivulla 25 olevassa 1) kohdassa sana »kehoittaa» olisi muutettava sanaksi »velvoittaa». Lisäksi ehdottaa valiokunta, että nuorisotoimintaa koskeviin ponsiin lisättäisiin seuraava kolmas kohta: 3) Sellaisilla paikkakunnilla, niissä nuorisotoiminnalle on mahdollisuuksia, eivätkä nuoret omin voimin kykene järjestöä perustamaan, olisi puoluejärjestöjen tai vanhemman puolueväen tehtävä aloite nuorisosoaston perustamisesta ja kaikin tavoin tuettava osaston toimintaa siksi kunnes se on alkuvaikeudet sivuuttanut. Puoluetoimikunnan menoarvioon olisi vuosittain varattava määräraha nuorisoliiton avustamiseksi järjestäjän palkkaamista, valistusväelmeiden hankkimista ja koko maata käsittävien nuorisokurssien järjestämistä varten.

Edelläolevassa lausunnossaan on valiokunta ottanut myös huomioon Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton toimikunnan esityksen*sekä toveri L. Huhtasen siihen tekemän lisäyksen.

Lasten ja varhaisnuorisotyön tukemista tarkoittavan esityksen, jonka ovat tehneet Lohjan ty. ja Helsingin Liikityöläisten Sos.-dem. Yhdistys, ehdottaa valiokunta hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan esittämässä muodossa.

Puolue ja työläisnaiset: Sen esityksen johdosta, minkä Viipurin kaupungin Sos.-dem. Naisyhdistys on tehnyt puolueen suhteesta työläisnaisiin, esittää valiokunta puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

Puolueen valistustyön yhteydessä päättää puoluekokous, että työläisnaisten valistustyöhön on kiinnitettävä yhä enemmän huomiota, jossa tarkoituksessa erikoisesti useampi-päiväistä naisten luento- ja kurssitoimintaa on puolueen toimesta taloudellisesti tuettava;

että työväenyhdistysten on avustettava naisten valistus-toimintaa perustamalla työväenyhdistysten yhteyteen nais-osastoja tai jaostoja, sekä luovutettava huoneistojaan naisten valistustilaisuuksiin, joko ilman korvausta tai vähäisestä maksusta;

että puolueen on myönnettävä Toveritar-lehdelle entistä runsaampi avustus, jotta lehteä voitaisiin levittää puolueen varattomille naisjäsenille alennettuun hintaan.

Asian johdosta syntyneessä keskustelussa lausui *Lehtonen*, että mietintö suurin piirtein tyydyttää häntä. Kuitenkin olisi siinä pitänyt kiinnittää huomiota teoreettisen ajatustavan kehittämiseen. Tässä tarkoituksessa olisi järjestettävä pitempiaikaisia, n. 1—2 kuukautta kestäviä kursseja, joilla olisi tilaisuus opiskella sosialismin teorioja. Jätti asian puolue-toimikunnan edelleen kehitettäväksi.

Hyvärinen: Valiokunnan olisi pitänyt kiinnittää huomiota lasten valistustyöhön sen mukaisesti kuin Lohjan t.y. oli esittänyt.

Tämän jälkeen mietintö hyväksyttiin sellaisenaan.

Valistustyöohjelma on lopullisesti hyväksytyssä muodossa julkaistu siv. 43.

Ruotsinkielisten järjestöjen asema puolueessa.

B, J. Salminen esitti valistusasiainvaliokunnan mietinnön n:o 2:

Sen esityksen johdosta, minkä Vaasan 1, yhdistyneiden piirien piiritoimikunta on tehnyt *ruotsinkielisten järjestöjen asemasta puolueessa*, lausuu valiokunta käsityksensä, että esitys ei aiheuttaisi puoluekokouksen puolelta toimenpiteitä, koska Ruotsalainen Työväenliitto on nyttemmin ottanut palvelukseensa erikoisen sihteerin ja valistustyö siten muodostuu tehokkaammaksi. Näinollen valiokunta siis yhtyy puolue-toimikunnan lausuntoon.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Työväki ja kansainvälinen kieli.

B. I. Salminen esitti valistusasiainvaliokunnan mietinnön n:o 3: Helsingia ty:n Toveriseuran esityksen suhteen, joka koskee *työvään suhdetta kansainväliseen kieleen*, yhtyy valiokunta puolue-toimikunnan ehdotukseen.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti. Hyväksytty päätöslauselma siv. 50.

Raja-Karjalassa suoritettava valistustyö.

B. J. Salminen esitti valistusasiain valiokunnan mietinnön n:o 4: Tuleman ty:n tekemän esityksen suhteen, joka koskee *Raja-Karjalassa suoritettavaa valistustyötä*, ehdottaa valiokunta puolue-toimikunnan esityksen hyväksyttäväksi.

Timonen: Rajaseudulla suoritettavaan valistustyöhön olisi kiin- nitettävä entistä suurempi huomio.

Mietintö hyväksyttiin tämän jälkeen yksimielisesti.

Yhdenmukaiset jäsenkirjat. — Opinto- ja virkistyskoti. — Puolueneu- voston jäsenten ja tilintarkastajain palkkiot.

E. Sallila esitti raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 5:

Yhdenmukaiset jäsenkirjat. Valiokunta, yhtyen puolue-toimikunnan lausuntoon ja tämän lisäksi siihen, ettei puolueessa ole käytännössä erinäisiä huoltomuotoja, kannattaa tässä asiassa puolue-toimikunnan ehdotuksen hyväksymistä.

Opinto- ja virkistyskoti. Koska puolue-toimikunnan ehdotukses- sakin tunnustetaan asia huomiota ansaitseväksi ja tärkeäksi ja eh- dotetaan puolue-neuvostolle annettavaksi oikeus harkintansa mu- kaan ryhtyä asiaa toteuttamaan, jos edellytyksiä sille ilmenee, eh- dottaa valiokunta, että puolue-toimikunnan ehdotus hyväksyttäisiin.

Puolueneuvoston jäsenten ja tilintarkastajain palkkiot. Valiokunta ehdottaa, että puolue-neuvoston jäsenille suoritettaisiin edelleenkin palkkiota kokous- ja matkapäiviltä 100: — ja matkakuluja kolmannen luokan mukaan junassa ja toisen luokan mukaan laivassa.

Tilintarkastajain palkkio ehdotetaan suoritettavaksi laskun mukaan.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Talousohjelma vuosille 1930—1932.

E. Sallila esitti raha-asiainvaliokunnan mietinnön n:o 6:

Valiokunta on suorittanut laskelmia eri tulo- ja menoerien suu-

ruudesta ja päättänyt esitettyyn talousohjelmaan esittää joitakin muutoksia. Puoluetoimikunnan ehdotuksessa ehdotetaan kannettavaksi vuosittain vakinaista puolueveroa 5 markkaa ja tämän lisäksi ylimääräistä veroa saman verran, joten vero asiallisesti olisi 10 markkaa vuodessa. Kun kuitenkin ylimääräisten verojen kantaminen tuottaa hankaluuksia olisi parempi, että kannettaisiin vain yksi vakinaisen puoluevero. Suoritettujen laskelmien mukaan voitaisiin ehdotettu 10 markan vero alentaa 9 markkaan.

Tulojen mukaan suoritettavaan lisäveroon on katsottu tarpeelliseksi tehdä myöskin joitakin muutoksia. Veroasteikkoa on entisestään jonkin verran koroitettu ja esitetty lisäveroa kannettavaksi jo 20,000: — tuloista alkaen, jotta tällä tavoin saataisiin veroitus tasaisesti jakautumaan.

Samalla pidettiin tarpeellisena tehdä lisämaininta arpajaisten voittovarojen jakamisesta ja asetuttiin sille kannalle, että toinen puoli voitosta olisi jaettava piireille ja toinen puolueelle.

Edelläolevaan perustuen ehdottaa valiokunta puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan päätöslauselman:

(Päätöslauselma julkaistu siv. 47.)

Törmä: Vakinaisen vero ei saisi olla suurempi 5 mkaa. Tarpeen tullen ylimääräinen vero.

Ruokokoski: Veroasteikko suurimmille tuloille liian edullinen.

Hirvisalo kannatti vakinaisen veron määräksi 9 mkaa.

Kivisalo: Henkilökohtaisesti olen veronkorotuksen kannalla, mutta koska järjestöt eivät ole olleet tilaisuudessa asiaa käsittelemään, en pitäisi päätöksen tekemistä nyt sopivana.

Lunden oli valiokunnan ehdotuksen kannalla.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi. Mietintö hyväksyttiin yksimielisesti.

Maa- ja metsätalousohjelma.

/ . Pyy esitteli maatalousvaliokunnan mietinnön n:o 1:

Sittenkuin puoluekokous on lähettänyt maatalousohjelmakomitean ehdotuksen puolueen uudeksi maa- ja metsätalousohjelmaksi sekä eräitä muita sanotun ohjelman yhteydessä olevia järjestöjen ja yksityisten puolueen jäsenten tekemiä ehdotuksia lausunnon antamista varten maatalousvaliokuntaan, saa valiokunta asian käsiteltyään esiintuoda seuraavaa.

Huomioonottaen maa- ja metsätalouden suuren merkityksen Suomen talous- ja yhteiskuntaelämässä, mikä merkitys valaisevasti on selvitetty ohjelmaehdotuksessa sekä katsoen eritoten maataloudesta

toimeentulonsa hankkivan väestön lukumäärään, pitää valiokunta, yhtyen ohjelmakomitean mielipiteeseen nykyään voimassaolevan maatalousohjelman muuttamisen tarpeellisuudesta, uuden maa- ja metsätalousohjelman laatimista niin hyvin maaseudun vähäväkisen väestön kuin puolueenkin kannalta katsoen tyydytyksellä merkittävänä toimenpiteenä. Valiokunnan mielestä on ohjelmakomitea suorittanut tehtävänsä perusteellisesti ja asiantuntemuksella silmälläpitäen sosialidemokratian periaatteita ja päämäärää. Lähimmän ajan vaatimuksia koskevaa maatalousohjelman osaa on, niinkuin puolue-toimikuntakin ohjelmaehdotuksesta antamassaan lausunnossa huomauttaa, ansiokkaalla tavalla kehitetty sisältörikkaammaksi ja monipuolisemmaksi, jotapaitsi ohjelmaa on täydennetty ottamalla siihen uusi metsätaloutta koskeva osa. Ohjelman periaatteellinen osa on pääasiallisesti pysytetty entisellään.

Ohjelman yksityiskohtia käsitellessään on valiokunta kiinnittänyt huomiota Hämeen eteläisen sos.-dem. piiritoimikunnan eräiden ohjelmakohtien johdosta tekemiin huomautuksiin, evästyskeskustelussa tehtyihin muutosehdotuksiin sekä yksityisten puolueen jäsenten kirjallisesti jättämiin esityksiin, mutta ei valiokunta ole yleensä katsonut muutos- tai täydennysehdotusten antavan aihetta toimenpiteisiin valiokunnan puolelta. Siten on valiokunta jättänyt huomioonottamatta ehdotuksen erityisen maaseudun palkkatyöväen aseman parantamista ja varsinkin työajan säännöstelemistä maataloudessa tarkoittavan ohjelman sisällyttämisestä maatalousohjelmaan, koska mainitunlaiset ohjelmakohdat eivät kuulu kyseessäolevan ohjelman piiriin. Niinikään on valiokunta katsonut, että kysymys viljatuilleista on maatalousohjelman ulkopuolella. Ehdotuksia maatalousohjelman 3 luvun F a) kohdan, 5 luvun 3 ja 7 kohtien muuttamiseksi ei valiokunta ole pitänyt tarkoituksenmukaisina, minkä vuoksi sanotut ohjelmakohdat on pysytetty sellaisina kuin ohjelmakomitea on ne esittänyt. Sitävastoin ehdottaa valiokunta metsätalousohjelman 3 luvun a) ja b) kohdat vähämerkityksellisinä ja epäselvinä poistettaviksi, jotapaitsi ohjelman periaatteellisen osan a) kohtaan olisi valiokunnan mielestä tehtävä sellainen muutos, että pakkoluovutuksen ulkopuolelle jäävät pienviljelijöiden yhteismetsät eli n.s. asutus- ja niihin verrattavat yhteismetsät, jotka yhteismetsiä koskevassa lainsäädännössäkkin on erotettu muista yhteismetsistä.

Päätöksensä on valiokunta tehnyt yksimielisesti. Valiokunnan jäsen Kankaanpää on tosin huomauttanut, että maatalousohjelman 5 luvun 3 kohtaan olisi otettava selventävä määräys suurtilojen tarpeettoman pirstomisen ehkäisemiseksi, mutta kun maatalousohjelman periaatteellisessa osassa on suurviljelystä koskeva yleinen periaate

lausuttu, ei hän ole tässä kohden tahtonut liittää vastalauseita mietintöön.

Edelläesitetyn perusteella valiokunta ehdottaa,

että maatalousohjelmaehdotus perusteluineen hyväksyt-
täisiin ohjelmakomitean esittämässä muodossa; ja

, että metsätalousohjelma hyväksyttäisiin siten muutettuna,
että 3 luvun a) ja b) kohdat poistetaan ja että ohjelman peri-
aatteellisen osan a) kohtaan sanan »yhteismetsät», jälkeen lisä-
tään sanat »asutus- ja niihin verrattavia yhteismetsiä kuiten-
kaan lukuunottamatta».

Samalla pyytää valiokunta kiinnittää kokouksen huomiota uuden maa- ja metsätalousohjelman tunnetuksi tekemisen tarpeellisuuteen. Valiokunnan mielestä on nimittäin ohjelma tarkoituksenmukaisim-
malla ja tehokkaimmalla tavalla saatettava niin laajojen kansanker-
rosten tietoon kuin mahdollista, sillä silloin vasta ohjelmalla saa-
vutetaan puolueelle tarkoitettu täysi hyöty. Millä tavalla ohjelman
tunnetuksi tekeminen olisi toteutettava, on kuitenkin valiokunnan
käsityksen mukaan asia, joka olisi jätettävä puolueen toimeenpane-
vien elimien, lähinnä puoluetoimikunnan harkittavaksi. Tähän näh-
den ehdottaa valiokunta,

että puoluekokous antaisi puoluetoimikunnan tehtäväksi
saattaa maa- ja metsätalousohjelma sopivimmaksi katsomallaan
tehokkaalla tavalla mahdollisimman laajojen kansankerrosten
tietoon.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti. Ohjelma jul-
kaistu siv. 24.

Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunnan vakinaistuttaminen.

/ . Pyy esitti maatalousvaliokunnan mietinnön n:o 2:

Puoluekokous on lausunnon antamista varten maatalousvalio-
kuntaan lähettänyt edustaja J. Pyy'n ehdotuksen, että sos.-dem. pien-
viljelijäin neuvottelukunta puoluekokouksen päätöksellä vakinais-
tutettaisiin. Tämän johdosta saa valiokunta esiintuoda seuraavaa:

Valiokunnan käsityksen mukaan kuuluu ja tulee sos.-dem. puolue-
eseen edelleenkin kuulumaan niin suuri määrä vähäväkistä pienvilje-
lijäväestöä, että sellaisen puoluetoimikunnan ohella ja sen apuna työ-
skentelevän neuvottelukunnan olemassaolo, jommainen Pienvilje-
liäin Neuvottelukunta on, on välttämätöntä, ei ainoastaan kiinteän

vuorovaikutuksen säilyttämiseksi pienviljelijäväestön ja sos.-dem. puolueen johdon välillä, vaan tällaisen vuorovaikutuksen edelleen kehittämiseksikin. Näin ollen pitää valiokunta toivottavana, että puoluekokous päättäisi vakinaistuttaa Pienviljelijäin Neuvottelukunnan, joka tulisi toimimaan vahvistettujen sääntöjen mukaan siten kuin tähänkin asti.

Sen johdosta, että on herätetty kysymys neuvottelukunnan jäsenten lukumäärän vähentämisestä sekä lausuttu toivomuksia maan eri osien edustuksesta neuvottelukunnassa, olisi valiokunnan mielestä tämä puoli asiasta jätettävä puolue toimikunnan harkittavaksi ja sen toimenpiteiden varaan.

Edelläesitetyn perusteella ehdottaa valiokunta,

että puoluekokous päättäisi vakinaistuttaa Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunnan; ja

että neuvottelukunnan kokoonpano jätettäisiin puolue toimikunnan lähemmin harkittavaksi ja sen toimenpiteiden varaan.

Wiik ehdotti, että puolue neuvostolle edelleenkin jätetään oikeus asettaa neuvottelukunta ja päättää sen ohjesäännöstä.

Mietintö hyväksyttiin Wiikin ehdottomalla selvennyksellä yksimielisesti. .

Maanpuolustus- ja ulkopoliittinen ohjelma.

V. Tanner esitti maanpuolustus- ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnön:

Puoluekokous on lähettänyt maanpuolustus- ja ulkoasiainvaliokunnan käsiteltäväksi komitean ehdotuksen sosialidemokraattisen puolueen maanpuolustus- ja ulkopoliittiseksi ohjelmaksi.

Valiokunta on ryhtynyt käsittelemään tätä kysymystä tietoisena sen tärkeydestä ja vakavuudesta. Antaan tunnustuksen puolue toimikunnan asettaman komitean laatimalle, puoluekokoukselle esitetylle ohjelmaehdotukselle, valiokunta ei voi olla valittamatta, että komitean ohjelmaehdotus on tullut julkisuuteen ja saatettu puolueen jäsenten tietoon niin myöhään, ettei asian käsittelyyn ja mielipiteiden muodostamiseen ole jäänyt niin paljon aikaa kuin olisi ollut suotavaa. Edelleen on valiokunnan täytynyt todeta, että täsmällisen käytännöllisen ohjelman laatiminen puolustuskysymyksessä on nykyhetkellä erittäin vaikea tehtävä, koska maailmantilanteen lakkaamatta vaihdellussa, yleisen aseistusten supistamisen yhä ollessa epävarmana ja sotatekniikan nopeasti kehittyessä kaikki aseidenriisumispyrkimykset helposti voivat jäädä todellisuuspohjaa vaille ja kaikki uudet puolustusohjelmat epätarkoituksenmukaisiksi. Valiokunnassa on

senvuoksi herätetty kysymys, eikö koko maanpuolustusohjelma olisi vieläkin jätettävä avoimeksi ja tyydyttävä sentapaiseen, tarpeen mukaan muodosteltuun väliaikaiseen ohjelmaan, jollaisen viime puoluekokous hyväksyi. Valiokunta on kuitenkin katsonut, että kaikkien maiden köyhälistön yhteisten rauhanpyrkimysten tukemiseksi, oman maamme työväen sodanvastaisen yleisen mielipiteen kasvattamiseksi, täällä rehoittavan militaristisen hengen vastustamiseksi sekä eduskuntaryhmämme ponnistusten tukemiseksi mahdollisimman suurten helpotusten aikaansaamiseksi puolustusrasituksessa, tässä puoluekokouksessa olisi hyväksyttävä varsinainen ulkopoliittinen ja maanpuolustusohjelma.

Siinä tarkoituksessa valiokunta puuttumatta puoluetoimikunnan settaman komitean yleisiin perusteluihin, esittää hyväksyttäväksi seuraavan ohjelman, joka eräin poikkeuksin sisältää komitean ehdotuksen ja jossa on huomioonotettu evästyskeskustelussa lausuttuja mielipiteitä.

Kukkonen: Valiokunta on mietinnössään tarpeettomasti muuttanut »sotalaitoksen» »puolustuslaitokseksi». Myöskään ei puhujaa tyydyttänyt se, että valiokunta on jättänyt komitean mietinnöstä pois kohdan, jonka mukaan eduskunnan olisi suhteellisilla vaaleilla asetettava jäsenet taloudelliseen puolustusneuvostoon. Edelleen olisi mietinnössä ollut mainittava, että eduskunnan on valittava henkilöt puolustuslaitoksen tehtaiden johtokuntiin.

Lehtonen yhtyi pääasiassa Kukkonen lausumiin ajatuksiin. Suositeli mietinnössä esiintyvän sanan »puolustuslaitos» muutettavaksi kauttaaltaan »sotalaitokseksi», koska viimemainittua nimitystä käytettäessä ilmenee paremmin puheenaolevan laitoksen luonne. Puhe siitä, että maata on puolustettava ja että sitä voidaan puolustaa on pääasiassa vain teoreettista laatua. Sotalaitoksen vastaista henkeä on kasvatettava.

Aalto, J. F. yhtyi kahden edellisen puhujan ehdotukseen sotalaitos-sanan käyttämisestä. Huomautti rangaistuksesta sotapalveluksesta kieltäytyneille, joka puhujan mielestä oli kohtuuton. Ei ollut myöskään tyytyväinen niihin määräyksiin, joita ohjelmassa on armeijan liikekannallepanosta aikana, jolloin eduskunta ei ole koolla. Oli kuitenkin valmis hyväksymään ohjelman.

Puheenvuorot päätettiin rajoittaa.

Puittinen: Samoin kuin Aaltokin olisi puhuja toivonut mietinnön olevan eräissä kohdissa toisenlaisen. Kuitenkaan ei hän voinut yhtyä siihen muutosehdotukseen, että »puolustuslaitos» muutettaisiin »sotalaitokseksi». Sillä jos sanotaan: »sotalaitos», niin sisältyy siihen myöskin hyökkäyssota ja sitähan me emme hyväksy.

Tanner: Laitoksen nimen tulee ehdottomasti olla puolustuslaitos. Ellei meillä ole parempia taistelukeinoja laitosta vastaan, niin nimikysymys ei kelpaa propagandavälineeksi. Mitä liikekannallepanoon tulee, niin eduskuntapäätöksen saaminen sitä varten hidastuttaa asiaa. Ja kun voi sattua, että kysymys on vain muutamista vuorokausista, jopa tunneistakin, niin ei silloin voi olla mahdollista, että liikekannallepanon edellytyksenä olisi eduskunnan myönteinen päätös, sillä sehän vaatii aikaa parisen viikkoa. Puolisi mietinnön hyväksymistä.

Voionmaan mielestä olisi ohjelma nyt hyväksyttävä, vaikka se ei kaikkia tyydyttäisikään. Se on kuitenkin suuri askel eteenpäin puoluelämässämme. Toivoi, ettei sanoja puolustuslaitos ja sotalaitos vaihdettaisi keskenään, sillä laitoshan on sama, kutsuttakoon sitä millä nimellä tahansa, eikä myöskään vastenmielisyys sitä kohtaan vähene kutsuttakoon sitä millä nimellä tahansa.

Wiik: Ohjelma voidaan kyllä hyväksyä, vaikka se voisi olla parempikin. Ehdotti, että sivulla 5 toisen kappaleen alussa sanat »yleiset olot ovat riittävästi kypsyneet» epäselvinä poistetaan.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi. Puoluesihteeri Wiikin ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti. Kukkosen ehdotus »sotalaitos»-sanana käyttämisestä sai toimitetussa äänestyksessä 53 ääntä, 41 äänestäessä »puolustuslaitos»-sanana käyttämisen puolesta, joten se tuli myös hyväksytyksi. Näillä muutoksilla hyväksyttiin valio-kunnan laatima ehdotus puolueen sotilas- ja ulkopoliittiseksi ohjelmaksi.

Ohjelma on lopullisesti hyväksytyssä muodossa julkaistu siv. 30.

Ruotsalaisten vieraiden jäähyväiset.

Ruotsalaiset puoluetoverit, toimittaja Harald Åkerberg ja puolueen rahastonhoitaja Emil Wallin ilmoittivat poistuvansa kokouksesta. Jäähyväiseksi toveri *Wallin* lausui omasta ja toveri Åkerbergin puolesta kiitokset osakseen tulleesta kohtelusta ja toivoi, että kokouksen päätökset koituisivat puolueelle menestykseksi. Hän ilmoitti ruotsalaisen veljespuolueen suurella mielenkiinnolla seuranneen kokouksen kulkua.

Kokouksen puheenjohtaja *Väinö Hupli* kiitti poistuvia vieraita läsnäolosta ja pyysi heitä viemään suomalaisten tovereiden terveiset ruotsalaisille tovereille.

Berliinin työläisesperantistien tervehdys.

Puoluesihteeri *Wik* esitteli tämän jälkeen .Berliinin työväen vapaan •esperantoyhdistyksen tervehdyksen puoluekokoukselle. Siinä esitettiin toivomus esperanton käytäntöön tulemisen puolesta.

Puoluetoimikunnan kertomukset vv. 1925—29.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietintön n:o 1:

Menettelytapavaliokunnalle on lähetetty lausunnon antamista varten Sos.-dem. Puoluetoimikunnan kertomukset vv. 1925—29. Kertomusta tarkastaessaan valiokunta on todennut, että puoluetoimikunta on tehnyt eräitä hyviä aloitteita puoluetoiminnan elvyttämiseksi järjestämällä erikoisia palkkatyöväen ja pienviljelijäin päiviä sekä jäsenhankintaviikkoja, joiden avulla on hankittu puolueen riveihin uusia jäseniä.

Puoluekokouksen lähetekeskustelussa eniten mielipiteiden vaihtoa synnyttäneiden kohtien johdosta menettelytapavaliokunta lausuu seuraavaa:

Hallituksen ja puoluetoimikunnan keskinäisistä suhteista on todettava, ettei hallituksen ja puoluetoimikunnan välillä ole ollut sitä yhteisymmärrystä, mikä olisi ollut tarpeellinen hallituksen menestyksellisen toiminnan kannalta.

Toukokuun 16 päivän lippujuhlassa vastaanotettu paraati on osassa puolueväkeä herättänyt suurta huomiota ja ovat eräät järjestöt sen johdosta esittäneet annettavaksi paraatin vastaanottaneelle silloin presidentinsijaisena toimineelle toveri Tannerille moitelauseman, jopa jotkut esittäneet ryhdyttäväksi jyrkempiinkin toimenpiteisiin. Menettelytapavaliokunnan mielestä ei asian kuitenkaan tulisi antaa aihetta' enempiin toimenpiteisiin, vaan olisi asiassa käyty keskustelu pidettävä riittävänä, koska toveri Tanner presidentille antamansa lupauksen jälkeen katsoi asemansa sellaiseksi, ettei hän käsityksensä mukaan voinut kieltäytyä tästä vastenmielisestä ja puolueemme keskuudessa epäsovia aiheuttaneesta tehtävästä siitäkään huolimatta, että puoluetoimikunta oli asiaa harkittuaan omalta kannaltaan tullut toiseen tulokseen.

Suojärven lampuotitilojen perintökirjojen antamisen suhteen valiokunta ehdottaa lausuttavaksi, että olisi ollut suotavaa, että hallitus ennen asian lopullista ratkaisua olisi neuvotellut puolueen johtoelinten ja eduskuntaryhmän kanssa.

Mitä puoluelehtiin tulee, niin on valitettava, että puoluelehdistössä on annettu liian paljon tilaa henkilökohtaisille kahnauksille ja

erimielisyyksille, mikä ei ole ollut omiaan edistämään puolueen eheyttä ja olisi sitä tulevaisuudessa ehdottomasti vältettävä.

Kurinpitoasioita on puolueeneuvosto hoitanut asianmukaisesti eikä niiden suhteen ole mitään huomautettavaa. Valiokunta on erikoiden käsitellyt laajahkon aineiston perusteella Tyrvään työväenyhdistyksen jäsenen Urho Järvisen erottamista puolueesta. Esitetyn aineiston perusteella on käynyt ilmi, että Järvinen on toiminut monella tavalla sosialidemokraattista puoluetta vahingoittavasti, asettunut kommunistien eduskuntaehdokkaaksi, toiminut kommunistisen sanomalehden kirjeenvaihtajana ja asiamiehenä sekä kommunistisena vaalikiihoittajana. Menettelytapa valiokunta ehdottaa niinmuodoin, että Järvinen erotettaisiin puolueesta.

N. s. Puron jutussa on puolueeneuvoston päätös hyväksyttävä ja puolueeneuvoston tehtäväksi olisi jätettävä Puron puolueen luottamistoimista pidättämisaajan lopettaminen.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Vastalause puoluetoimikunnan vaalia vastaan.

A. Parkkinen esitti pöytäkirjaan otettavaksi seuraavan vastalauseen:

Pyydämme saada puoluekokouksen pöytäkirjaan seuraavan vastalauseen:

Kuin puoluekokous on yksimielisesti tunnustanut, että entinen puoluetoimikunta on tehnyt eräitä hyviä aloitteita puoluetoiminnan elvyttämiseksi, järjestämällä erikoisia palkkatyöväen ja pienviljelijäin päiviä sekä jäsenhankintaviikkoja, joiden avulla on hankittu puolueen riveihin uusia jäseniä; ja koska kukaan ei ole edes esittänyt minkäänlaista moite- tai epäluottamuslausetta kokouksen hyväksyttäväksi puoluetoimikunnan toimintaa vastaan, niin katsomme, että puoluekokouksen enemmistöllä ei ole ollut asiallisia syitä puolueen johdon muuttamiseen.

Kuin nyt kuitenkin kokouksen enemmistö muutti puolueen johdon, esittämättä minkäänlaista moitelauseuntoa kokouksen hyväksyttäväksi entisen puoluetoimikunnan toimintaa vastaan, niin täytynee syöttä johdon muuttamiseen olla sellaisia, joita ei kokouksen enemmistö katsonut voivansa puoluekokouksen perusteltuna lausuntona saattaa puolueemme jäsenten tietoon. Koska ne kunnallisjärjestöt, joita edustamme; ovat hyväksyneet puoluetoimikunnan toiminnan, katsomme velvollisuudeksemme ilmaista täten vastalauseemme tämän

kokouksen enemmistön salamyhkäistä puolueen johdon muuttamista vastaan.'

Helsingissä 1/2—1930.

Albin Parkkinen.

Onni Happonen.

Otto Miettinen.

Josef Maunula.

A. Gylling.

E. Toijonen.

A. Kock.

Viljo Moilanen.

A. Riiheläinen.

J. Pyy.

F. P. Ruokokoski.

J. A. Kurko.

Hj. Ripatti.

Ida Aalle-Teljo.

A. Lehtinen.

J. V. Lötjönen.

Adi Tissari.

Vihtori Lintunen.

Onni Kokkonen.

Taavi Pöyhönen.

A. Kaipainen.

Arvo Tuominen.

Antti Ripatti.

Eduskuntaryhmän toimintakertomus.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietinnön n:o 2:

Menettelytapavaliokunnalle on lausunnon antamista varten lähetetty sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimintakertomus vuosilta 1926—29. Valiokunnan mielestä eduskuntaryhmän toiminta on yleensä ollut tarmokasta ja johdonmukaista työvään oikeuksien puoltamista sekä kansanvaltaisten uudistusten ja työvään lainsäädännön eteenpäinajamista sikäli kuin se vallinneissa vaikeissa oloissa on ollut mahdollista.

Kuitenkin on todettava, ettei ryhmä virkamiesten palkkauskysymyksessä ole omaksunut selvää ja täysin johdonmukaista kantaa, mikä kuitenkin olisi ollut välttämätöntä.

Paljon puheenaihetta antaneen yhdistyslain suhteen valiokunta on todennut huomattavan ryhmäkurin rikkomista, minkä ohella on lausuttava, ettei eduskuntaryhmä tällaisen hajanaisuuden vuoksi **ole** voinut käyttää kaikkia mahdollisuuksia taantumuksen vastustamisessa. Tulevaisuuteen nähden on eduskuntaryhmän senvuoksi selvennettävä oppositisioniasennettaan, vahvistettava yksimielisyyttään ja lujitettava vastuuntunnettaan niin, että ryhmä tilanteen edelleen kehittyessä olisi valmis positiivisinkin ottein kansanvaltaa ja tasavaltaa puolustamaan. Ryhmäkuria olisi tiukennettava, jopa ryhmästä eroittamiseen saakka.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Luottamuspaikkojen täyttäminen.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietinnön n:o 4:

Kymin työväenyhdistys on puoluekokoukselle ehdottanut, että luottamustehtäviin henkilöitä valittaessa otettaisiin entistä enemmän huomioon asianomaisen entiset tehtävät ja jos havaitaan, että hänellä vielä on aikaa uudenkin tehtävän suorittamiseen, niin vasta sen jälkeen tehtäköön valinta, etenkin jos on kysymys palkallisesta tehtävästä.

Menettelytapavaliokunta ehdottaa samoilla perusteilla kuin puoluetöimikuntakin (Alustusvihon siv. 64), että puoluekokous hyväksyisi esityksen.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Edustajain kurinpidon tehostaminen.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietinnön n:o 5:

Käsiteltyään Kymin työväenyhdistyksen esityksen edustajain kurinpidon tehostamisesta ehdottaa menettelytapavaliokunta puoluetöimikunnan huomautuksiin yhtyen, että puoluekokous päättäisi:

että kunnan valtuustojen kokouksista sanomalehtiseloituksissa mainitaan, ketkä meikäläisistä valtuutetuista olivat ilman lupaa tai hyväksyttävää estettä poissa, sekä että myöskin tärkeimmistä eduskuntaistunnoista luvatta poissaolemiset julkaistaan puolueen pää-äänenkannattajassa ja asianomaisten edustajain piirilehdissä.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Suhtautuminen puolueesta erotettuihin ja vatedes erotettaviin henkilöihin.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietinnön n:o 6:

Puoluekokoukselle on Käkisalmen työväenyhdistys ehdottanut, ettei puolueesta erotettuja henkilöitä otettako mihinkään työväen johdon ja vaikutusvallan alaisiin toimipaikkoihin ja liikelaitoksiin. Samalla on yhdistys ehdottanut, että perusjärjestöt saisivat esityillä perusteilla oikeuden erottaa jäseniään puolueesta.

Menettelytapavaliokunta on yhtynyt puoluetöimikunnan käsitykseen ja pitää mahdolltomana antaa perusjärjestöille oikeutta erottaa jäseniään puolueesta. Niinikään puolueesta erotettujen henkilöiden ottaminen työväen toimi- ja liikepaikkoihin vaatii tarkkaa harkintaa eikä siinä voida mitään yleisohjetta antaa. Menettelytapavaliokunta ehdottaa senvuoksi,

että esitys ei antaisi aihetta toimenpiteisiin.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Työväen liikelaitokset ja niiden työläiset.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietinnön n:o 7:

Tampereen sos.-dem. klubi on tehnyt esityksen, että puoluekokous valvoitaisi kaikki työväen hallitsemat ja määräämisvallan alaiset liikelaitokset kiireellisesti ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että näiden liikelaitosten palveluksessa oleva työväestö pääsisi vaikuttamaan liikkeen johtoon siten, että työläiset olisivat oikeutettuja valitsemaan kunkin liikkeen hallintoelimeen ainakin yhden täysivaltaisen edustajan.

Menettelytapavaliokunta on asiaa harkittuaan ja tutustuttuaan Työväen Kustannusliikkeiden Liiton ehdotusta vastustavaan kirjelmään sekä Puoluetoimikunnan asiasta antamaan lausuntoon ollut sitä mieltä, että esitys olisi hyväksyttävä Puoluetoimikunnan ehdotfamassa muodossa. Menettelytapavaliokunta ehdottaa senvuoksi:

että puoluekokous kehoittaa työväen kustannusliikkeitä ryhtymään toimenpiteisiin, jotta liikkeen palveluksessa olevat henkilöt valitsisivat edustuksen, jonka kanssa liikkeen johto neuvottelisi työoloja koskeissa kysymyksissä ja jolle myönnetään tarpeelliset aloite- ja lausunnonanto-oikeudet; sekä

että puoluekokous kehoittaa puolueen jäseniä muissakin työväen omistamissa tai sen vaikutusvallan alaisissa liikkeissä toimimaan äskenmainitunlaisen työväen edustuksen aikaansaamiseksi.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Työntekijän* oikeus vuosilomaan.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietinnön n:o 8:

Puoluekokoukselle on Käkisalmen työväenyhdistys esittänyt ryhdyttäväksi toimenpiteisiin, että työsopimuslain työntekijäin vuosilomaa koskevaan 14. pykälään tehtäisiin seuraava lisäys: »Ja kolmen kuukauden yhtämittaisesta työstä on varattava kolmen päivän loma.»

Pitäen esitettyä tarkoitusta hyvänä ja kannatettavana ehdottaa menettelytapavaliokunta puoluekokouksen päättäväksi:

että sos.-dem. eduskuntaryhmää kehoitettaisiin ryhtymään toimenpiteisiin, että työsopimuslain 14. pykälää täydennettäisiin Käkisalmen työväenyhdistyksen esittämällä tavalla.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti.

Puolueen suhde kieltolakiin.

E. Kilpi esitti menettelytapavaliokunnan mietinnön n:o 9:

Helsingin ruotsalainen työväenyhdistys on puoluekokoukselle ehdottanut, että se ottaisi käsiteltäväkseen, onko kieltolaki ollut omiaan edistämään Suomen kansan keskuudessa raittiutta vai havaitseeko puolue olevan syytä tarkistaa kantaansa sanottuun lakiin nähden.

Puoluekokouksessa esitystä käsiteltäessä on edustaja Fagerholm ehdottanut, että puoluekokous päättäisi antaa Puoluetoimikunnan tehtäväksi tutkia kysymystä, ovatko kieltolakipolitiikan tulokset niin suuressa määrin vastanneet kieltolain hyväksymiseen kiinnitettyjä odotuksia, että puolueen tähänastisen kieltolakipoliittisen ohjelman voidaan katsoa koituneen hyödyksi työväenluokalle ja kansanraittiuudelle sekä ensi puoluekokoukselle valmistamaan sellaisen ehdotuksen kysymyksestä, johon tämä tutkimus aihetta antaa. Edelleen on edustaja Pyy ehdottanut: Puoluekokous ottaen huomioon nykyisen raittius- ja kieltolakitilanteen päättää yhtyä vuoden 1926 puoluekokouksen päätökseen kaikissa kohdin sekä pitää välttämättömänä, että eduskunta ja hallitus entistä tarmokkaammin työskentelevät kieltolain voimaansaattamiseksi sekä sen valvonnan tehostamiseksi; ja että sosialidemokraattiset toimihenkilöt kunnallisessa elämässä huolehtivat siitä, että kunnanvaltuustot ja raittiuslautakunnat tekevät kaiken, mikä on mahdollista nykyisen tilanteen parantamiseksi ja puoluekokouspäätöksen toteuttamiseksi.

Asiaa käsiteltyään menettelytapavaliokunta on katsonut puoluetoimikunnan lausunnon (Alustusvihon siv. 72) esityksen johdosta hyväksyttäväksi ja ehdottaa senvuoksi puoluekokouksen päätettäväksi:

että Helsingin ruotsalaisen työväenyhdistyksen esitys ei antaisi aihetta toimenpiteisiin. Sitävastoin on puoluejärjestöjemme kaikkialla seurattava raittiustilanteen kehitystä ja tekemiensä havaintojen perusteella tehtävä voitavansa sen parantamiseksi.

Pyy uudisti lähetekeskustelussa esittämänsä ehdotuksen ponsilauselmaksi.

Puoluekokous hyväksyi yksimielisesti valiokunnan mietinnön samoin kuin Pyy'n ehdottaman ponsilauselman.

Puolueen tilintarkastajat.

Puolueen tilintarkastajiksi valittiin yksimielisesti vakinaisiksi *A. Halme*, *T. Uski* ja *Väinö Hupli* sekä varatilintarkastajiksi *T. H.*

Vilppula, R. Itkonen, J. Helo, H. Hautala, M. Turhia ja Anton Huotari.

Menettelytapaohjeet.

E. Kilpi esitti mehattelytapavaliokunnan mietinnön n:o 3:

Menettelytapavaliokunta esittää täten puoluekokoukselle lausuntonsa puoluetoimikunnan esityksestä sosialidemokraattisen puolueen menettelytavasta.

Valiokunta ei ole katsonut tarpeelliseksi tarkastaa puoluetoimikunnan esityksen perusteluja, koska niillä on vain menettelytapaohjeita selittävä luonne. Menettelytapaohje-ehdotusta tarkastaessa valiokunta on pitänyt tarkoituksenmukaisena kirjoittaa ne uudestaan sulattamalla yhteen puoluetoimikunnan ehdotuksen kanssa ne menettelytapaohje-ehdotukset, joita erinäiset puoluejärj estot ovat laatineet ja jotka valiokunnan mielestä sisältävät useita vartenotettavia kohtia.

Valiokunta haluaa omaan menettelytapaohje-ehdotukseensa nähdén huomauttaa ainoastaan eräästä kohdasta vasfedes mahdollisesti esiintyvien tulkintaerimielisyyksien varalta. Kun valiokunta ehdottaa sosialidemokraattisen vähemmistöhallituksen muodostamisen ehdon määriteltäväksi siten, että »tulee ennen hallituksen muodostamista olla selvillä siitä, että hallitusohjelmassa olevilla pääkohdilla on eduskunnan enemmistön kannatus», ymmärtää se tämän ehdon sillä tavalla, ettei se sulje pois myöskään sitä tapausta, että hallitusohjelman eri pääkohtiin nähden kannattavan eduskuntaenemmistön muodostavat eri puolueet (»hypähtelevä enemmistö» tapaus), vaikka vankempaan, koko hallitusohjelmaa tukevaan parlamentaariseen pohjaan kyllä on pyrittävä.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta yksimielisesti. Menettelytapaohjeet julkaistu siv. 36.

Julistus taantumusta vastaan.

Kun menettelytapaohjeet olivat tulleet hyväksytyiksi pyysi tov. V. Tanner puheenvuoron lausuen:

Minullakin on oikeastaan eräs menettelytapakysymys otettavana esille, mutta se ei sopinut äskeisen ohjelman yhteyteen, joka tarkoittaa tulevaisuutta. Haluaisin puhua nykyisyydestä.

Näillä meidän puoluekokouksillamme on eräs paha varjopuoli, joka on tälläkin kertaa tullut näkyviin. Me käsittelemme laajasti menneisyyttä ja arvostelemme aikaisemmin tapahtunutta toimin-

taa, me luomme katseemme tulevaisuuteen ja laadimme ohjelmia sitä varten, mutta sivuutamme nykyisyyden, päivän poliittiset kysymykset ja kannanoton niihin. Jos puoluekokouksia olisi useammin, olisi tämä niiden tärkeimpiä tehtäviä. Silloin voitaisiin harkita kullakin hetkellä tarvittava kannanotto myöskin puoluekokouksessa.

Tälläkin hetkellä on meillä poliittisia huolia niinkuin kaikki tiedämme. Suurimman huolen antaa se taantumuksellinen kiihko, joka nykyisin on vallalla ja joka on saanut alkunsa kommunistiseen puolueeseen kuuluvien henkilöiden lapsellisesta ja järjettömästä toiminnasta, joka on ollut omiaan ärsyttämään toisiin ryhmiin kuuluvia kansalaisia. Siitä aiheutuivat tunnetut kansalaiskokoukset, jotka aluksi tosin olivat tarkoitettuja vain rauhallisen kansanaineksen mielenilmaisuuksiksi kommunismia vastaan, mutta joita sitten käytettiin astinlautana eräiden pienien ryhmien pyrkimysten hyväksi. Eetu Salin-yainaja sanoi aikanaan: »Kun vesi menee sekaisin, niin roska nousee pinnalle.» Niin on tässäkin asiassa tapahtunut. Erinäiset fascistisia ajatuksia hautovat henkilöt koettivat saada tämän kansanliikkeen johdon käsiinsä ja kalastella sameassa vedessä. Sitten syntyi yleinen liikehtiminen maassa, jolloin esitettiin jopa lainvastaisiakin vaatimuksia. Tämä loi maamme politiikkaan paniikin mielialan, jonka alaisena jouduttiin käsittelemään m.m. yhdistyslakia tunnetulla seurauksella.

Nyt voitaneen tosin sanoa, että pahin kriisi on ohitse, varsinkin sen jälkeen, kun ne porvarilliset puolueet, jotka harrastavat kansanvaltaa, sanoutuivat irti tuosta liikkeestä, asettaen sen siten puolueittensa harrastusten ulkopuolelle. Koko tämä liike onkin senjälkeen jäänyt pääasiassa kokoomuspuolueen kannettavaksi ja eteenpäin vietäväksi. Näin ollen voikin nyt jo katsoa melko lailla tyynemmin tätä asiaa.

Mutta tällaista rauhaan tuodittautumista ei ole sittenkään meidän puoleltamme sallittava. Mehän tiedämme, että edelleen on olemassa suunnitelmia, jotka tähtäävät samantapaisiin päämääriin: kansalaisvapauksien rajoittamiseen ja jopa osittaiseen kansanvaltaisen hallitusjärjestelmämme tuhoamiseen tai ainakin supistamiseen. Eduskuntaakin odottaa tänään alkaneella istuntokaudella ehdotus painovapauslain muuttamisesta kansalaisvapauksia supistavaan suuntaan. Tämä puoluekokous täyttäisi mielestäni puutteellisesti tehtävänsä, ellei se ilmaisisi mielipidettään näihin suunnitelmiin nähden ja antaisi ohjetta oman puolueen jäsenille ja ennen kaikkea vastuunalaisilla paikoilla oleville toimihenkilöille siitä, miten tällaisissa oloissa on asioihin suhtauduttava. Ja kun tämä kysymys herätetään, niin arvelen, että vastaus tulee olemaan aivan selvä ja myöskin yksimielinen. Minä

luulen tulkitsevani kaikkien täällä olevien yksimielisen ajatuksen, kun sanon, että meidän ei ole vapaaehtoisesti suostuttava minkäänlaisiin kansalaisvapauden rajoittamisiin, esitettäköön niiden hyväksi kuinka kauniita perusteluja tahansa. (Hyvä! Hyvä!) Kaikkein vähimmän on meidän puoleltamme suvaittava edes mahdollisuutta tukea ja edistää semmoisia suunnitelmia, jotka jollakin tavalla horjuttaisivat kansanvaltaista ja parlamenttaarista hallitusjärjestelmäämme.

Kun puoluekokous on tällä kannalla, ja minä ymmärsin äsken esiintyneistä voimakkaista kannatushuudoista, että kokous tähän ajatukseen yhtyy, olisi tämä mielestäni myöskin julkisesti, sanottava ja annettava myös tarvittavat ohjeet. Arvelen, että meidän olisi ensinnäkin saatettava kaikkien puolueen jäsenten tietoon puoluekokouksen odottavan, että puolueen jäsenet kaikilla paikoilla työskentelevät tämän ajatuksen hyväksi. Eduskuntaryhmälle olisi annettava kehoitus, että se jäykkänä seisoi sillä vartiopaikalla, jolle se on valittu, eikä vapaaehtoisesti luopuisi mistään työväenluokan pitkäaikaisilla taisteluilla saavutetuista oikeuksista. Ja mielestäni voisimme tämän kokouksen puolesta myöskin kohdistaa toivomuksemme kaikille toisissakin puolueissa löytyville kansanvaltaa harrastaville aineksille, kehoittaen heitä yhtymään tässä asiassa kanssamme yhteiseen rintamaan suojelemaan kansanvaltaa ja parlamenttarismia. Me emme nimittäin omilla voimillamme voi tässä asiassa saavuttaa ratkaisevia voittoja ja sen vuoksi meidän tulee etsiä liittolaisia toisistakin samaa asiaa harrastavista yhteiskuntaluokista. Arvelisin olevan soveliainta, että tämä puoluekokouksen yksimielinen kanta saatetaan julkisuuteen joko ponneen tai julistuksen muodossa. Minulla olisi eräs ehdotuskin ponneksi, mutta luulen olevan eduksi, jos joku valiokunta tai ehkä puoluetoimikunta sen tarkastaa ja sitten julkaisee kokouksen nimessä.

Viime aikoina on myöskin ollut hyvin muodissa lähettää lähetystöjä hallituksen luokse esittämään kansan toivomuksia ja mielialoja hallitusherrain tietoon. Luulisin, että tämä ei ole meille tarpeen, vaikka sitä äsken mainitsemani kansanliikkeen tukemiseksi hyvinkin paljon harjoitettiin. Minulla on se kokemus, että tällaisille lähetystöille ei anneta hallituksen taholla mitään arvoa. Ainoa merkitys niillä on ulospäin. Luulenkin, että kannanottomme ja päätöksemme vaikuttavat yhtä paljon, jos sanomalehtien välityksellä saatamme sen ei ainoastaan oman puolueemme jäsenten, vaan myöskin vastustajain tietoon.

Tov. Tannerin ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Kokouksen lopettaminen.

Puheenjohtajan ilmoitettua, että työjärjestyksessä olleet asiat on käsitelty ja että voidaan ryhtyä kokouksen päättämiseen pyysi puheenpuheen A. *Kärkkäinen* lausuen m.m.:

Köyhälistön parlamentti hajoaa pian. Kun me aloitimme kokouksemme, niin ensi päivinä meillä ilmeni joukoissa verrattain paljon erinäisiä ristiriitoja eräistä tärkeistä kysymyksistä. Mutta kokouksen lähestyessä loppuaan olemme huomanneet, että olemme aivan ilahduttavasti sopineet ja nyt kokouksen lopussa me voimme todeta, että me suurin piirtein katsoen voimme olla aivan tyytyväisiä siihen tulokseen, minkä tämä puoluekokous on saavuttanut ja voimme suurella luottamuksella luottaa niihin, joita olemme puoluetolimikuntaan valinneet. Vaikka meillä keskusomalaisilla on ollut, niinkuin käytävillä on sanottu, oppositiorin asenne, niin pyytäisin ilmoittaa, että me emme ole tehneet sitä siinä tarkoituksessa, että pyrkisimme erikoista kumousta puolueessamme luomaan, ja tahtoisin sanoa, että nyt, kun uudessa puoluetolimikunnassa on enemmistö sitä suuntaa edustavia, mitä olemme ajaneet, me voimme varoittaa heitä sanomalla, että elleivät he noudata sovinnaispolitiikkaa ja valvo tehtäviensä joukkoja tyydyttävästi, niin olemme yhtä valmiit heittämään heidät yli laidan kuin olemme nyt olleet valmiit asettamaan heidät vastuunalaisille paikoille. Puhuja kiitti kokousta siitä toverillisesta tavasta, jolla se oli asioita käsitelty ja lausui: Jos meillä vastaisuudessa onkin paljon vaikeuksia tulossa, ja jos näyttää taakka olevan verrattain suuri, niin voimme lohduttaa itseämme sanomalla, kuin ennen Jacoby: »Kun kuulette huuhkajain ulvontaa, niin tietäkää, että puoliyö on tullut. He kirkuvat ja ulvovat pelosta, sillä aamu kohta koittaa.»

Toimittaja *Lehti* esitti pienviljelijäväestön puolesta kokoukselle kiitokset hyväksytyn maatalousohjelman johdosta ja huomautti, että se on mitä parhain ja kuin katkismus maatalousalalla toimiville henkilöille. Hän painosti myöskin sitä, että menettelytapaohjelmah yhteydessä hyväksytty lausuma suhteesta pienviljelijäväestöön osoittaa, että suhteet pienviljelijäin ja palkkatyöläisten' välillä ovat tämän kokouksen kautta käyneet läheisimmiksi. Pienviljelijäväestö tervehtii tehtyjä päätöksiä ja toivoo, että valittu puoluetolimikunta suhtautuu heihin yhtä myötämielisesti kuin nyt eroava puoluetolimikunta.

E. Lähde toivoi ystävällisten suhteiden säilymistä puolueen ja ammattiyhdistysväen välillä ja huomautti, että työväen taloudellinen ja poliittinen taistelu tukevat toinen toisiaan. Hän kiitti kokousta

siitä suopeudesta, jota se oli osoittanut ammatillisesti järjestynyttä työväestöä kohtaan.

Kokouksen puheenjohtaja *Väinö Hupli* lausui:

Arvoisat toverit!

Puoluekokouksemme työ on nyt, kestätyään viikon, päättynyt. Meidän asiamme ei ole ryhtyä arvostelemaan niitä saavutuksia ja tuloksia, joita työstämme on ollut. Jääköön tulevien vuosien asiaksi osoittaa, missä suhteessa päätöksemme ovat koituneet työväenliikkeellemme onneksi. Joka tapauksessa voimme kuitenkin todeta, että puoluekokous on tällä kertaa tehnyt erittäin paljon työtä. Varsinkin on tällöin mainittava ne monilukuiset ohjelmakysymykset, jotka puoluekokouksessa ovat saaneet perusteellisen käsittelyn. Erikoisesti on niistä mainittava se kysymys, jonka puoluesihteerin Wiik on niin perusteellisesti alustanut meille, nim. puolueen menettelytapa, josta rohkenen sanoa, että se on laadultaan historiallinen. Ja suuri merkitys on annettava myöskin uudelle, perusteelliselle maatalousohjelmallemme. Muutkin puoluekokouksen työn tulokset ovat arvokkaita, ja toivoisin, että puolueemme, ei ainoastaan sen johto, vaan jokainen rivimies, jokainen järjestö pyrkisi toteuttamaan näitä päätöksiä siinä hengessä, missä ne täällä on laadittu ja siinä hengessä, missä varmastikin työväki itse ne ymmärtää ja käsittää.

Poliittinen tilanne maassamme ei ole tällä kertaa helppo eikä mikään puoluetoimikunta, olkoonpa minkä värinen tahansa, voi lähteä puolueemme kohtaloita ohjaamaan kovinkaan iloisin ja kevein tuntein. Toveri Tanner jo viittasikin poliittisen tilanteen aiheuttamiin vaikeuksiin. Toivokaamme puoluehahmollamme ja eduskuntaryhmällemme menestystä niissä vaikeissa ponnistuksissa, jotka niitä odottavat.

Mutta se on vain yksi puoli puolueemme tehtävistä. Toinen tehtävä, jonka erikoisesti tahtoisin laskea uuden puoluejohdon sydämelle, on se työ, jota on tehtävä sisäänpäin puolueemme kehittämiseksi. Jos vanha puoluehallitus, jonka yhtenä jäsenenä tässä nämä sanat lausun, rohkenee puhua jättäneensä jonkin perinnön uudelle, niin olisi sellaiseksi perinnöksi lähinnä katsottava puolueemme toiminnan jatkuva elvyttäminen, - sen jäsenmäärän lisääminen ja koko työväenliikkeen eheyttäminen. Se on se pääpyrkimys, mihin ne pyrkivät, jotka tätä ennen olivat remmissä. Ja suuri olisi meidän ilomme, meidän, jotka väistymme, nähdä, että uusi puoluetoimikunta onnistuisi jatkamaan tätä työtä paremmalla menestyksellä kuin edellinen. Menestyksen mahdollisuudet eivät ole tässä suhteessa aivan vähäiset, sillä onhan viime aikoina havaittu, kuinka luottamus sosialidemokraattista liikettämme kohtaan on laajoissa työväenpiireissä jälleen aika-

nut lujittua. Ja toiselta puolelta, mikä on tärkeintä, kommunistinen liike tässä maassa varmastikin lähestyy loppuaan, ei tietenkään siten, että se kokonaan käden käänteessä häviäisi, vaan siten että se supistuu ja menettää merkityksensä poliittisena liikkeenä. Sos.-dem. puolueen menettelytavasta suurelta osalta riippuu, missä määrin ja kuinka nopeasti onnistumme hajoavan kommunismin raunioille rakentamaan entistä yhtenäisempää, voimakkaampaa sosialidemokraatista liikettä, joka kokoaisi riveihinsä kaikki rehelliset työläisaineekset — rehellisillä työläisaineeksilla tarkoitan niitä kommunistejakin, jotka eivät kannata Moskovaa ja sen tuhoisia menettelytapoja.

Toivon, ettei minua väärin ymmärretä, kun vielä tuon julki erään kokemuksen, minkä edellisen puoluehallituksen aikana olemme saavuttaneet. Jos nim. puolueemme keskuudessa raja eri vivahdusten tai suuntien välillä on kovin särmikäs, ja jos vielä lisäksi kumpikin puoli on jokseenkin yhtä voimakas, niin puoluehallituksen työ käy erittäin raskaaksi ja vaikeaksi, kun sillä on puolet puoluetta vastassaan oppositiossa. Myöskin tulokset puolueemme kokonaisedun kannalta suuresti kärsivät siitä. Jos puolue yhtenäisemmin voisi kokoontua uuden puoluehallituksen taakse kuin mitä vanhan osaksi tuli, niin olisi varmasti paljon sen kautta voitettu. Entisen puoluettoimikunnan jäsenenä puolestani toivotan uudelle puoluehallitukselle parhainta menestystä toiminnassaan. Puoluettoimikunta on varmaankin järjestöjen ja joukkojen taholta saapa suopeutta ja myötämielisyyttä osakseen.

Tämä puoluekokous on muiden tehtäviensä ohella hyväksynyt puolueellemme lipun, jota ennen ei ole ollut. Se lippu, jonka puolueemme täten on hyväksynyt ja vihkinyt, on taistelumme, toimintamme vertauskuva. Se on pyrkimystemme ja toiveidemme tunnus. "Olkaamme kaikki valmiit kokoontumaan tämän lippumme juurelle, seuraamaan sitä, taistelemaan ja toimimaan siinä mielessä, että tämän lippumme johtamana puolueemme voisi viedä Suomen kärsivän, puutteenalaisen työkansan entistä suurempien tulosten, entistä nopeampien saavutusten tielle. Tässä mielessä julistan puoluekokouksen loppuneeksi ja toivotan edustajille hauskaa kotimatkaa ja, kotiin ehdittyä, reipasta, rohkeata taistelumieltä ja toimintatarmoa aatteidemme hyväksi. (Suosionosoituksia.)

Puolueen uusi puheenjohtaja toveri *Kaarlo Harvala* lausui:
Hyvät puoluetoverit!

Kun en ollut tilaisuudessa olla puoluekokouksessa mukana silloin, kun puoluettoimikunnan jäsenten vaali lopullisesti tuli suoritetuksi, pyydän nyt vasta käyttää näitä viimeisiä hetkiä lausuakseni edelliselle puoluettoimikunnalle tunnustuksen ja kiitoksen niistä toivomuk-

sista, joita kokouksen arvoisa puheenjohtaja juuri lausui sekä omasta ja puoluetolimikunnan puolesta kiittää siitä luottamuksesta, jota meille on osoitettu.

Vaalien aikana ovat mielipiteet kokouksessa risteilleet ja muodostaneet puoluetolimikunnan kokoonpanon lopuksi sellaiseksi kuin on tunnettua. Ei ole mielestäni syytä salata, että nämä seikat ovat omiaan lisäämään niitä vaikeuksia, jotka puoluetolimikuntaa tehtäväänsä ryhtyessä odottavat. Tunnen nämä vaikeudet erittäin selvästi, ja olen varma siitä, että koko puoluetolimikuntakin on niistä tietoinen. Pyrkimyksemme näin ollen tehtäväämme ryhtyessämme täytyy olla koettaa vakaasti harkita ja hyvää tahtoa osoittaen täyttää ne tehtävät, jotka meidän osallemme tulevat. Tämän vuoksi tulee olla selvä, että puoluetolimikuntaa elähdyttää harras halu koota maamme työtätekevän kansan laajat kerrokset puolueemme ympärille, vahvistaa työväestön luokkavoimaa taistelussa oikeuksiensa puolesta eikä suinkaan heikentää sitä. Kun te, arv. edustajat, joudutte järjestöissänne selostamaan tämän kokouksen menoa, toivoisin teidän vievän terveisiä tästä puoluetolimikunnan pyrkimyksestä.

Tässä kokouksessa on paljon puhuttu puolueemme yksimielisyyden lisääntymisestä ja varsinkin henkilökohtaisten kahnausten vähentämisestä. Omasta puolestani ja puoluetolimikunnan puolesta emme muuta hartaammin toivo, kuin että aiheettomat, usein aivan toisarvoisista seikoista aiheutuvat, puolue-elämäämme häiritsevät kinas-telut saataisiin supistumaan mahdollisimman vähiin ja toverillinen yhteistyö puolueessamme lisääntymään. Toimimme varmaankin tässä kohden, kuten muussakin, parhaan ymmärryksemme ja vakauksemme mukaan. Toivon, että seuraavassa puoluekokouksessa meitä ei voitaisi syyttää ainakaan hyvän tahdon puutteesta.

Lopuksi on minun sanottava, että luotan puolestani siihen, että kaikki me, jotka täällä koolla olemme, teemme parhaamme maamme työntekevän väestön ja sosialidemokraattisen puolueemme hyväksi. (Suosionosoituksia.)

Tämän jälkeen laulettiin yhteisesti »Kansainvälinen Työväenmarssi».

Sosialidemokraattisen Puolueen 15 puoluekokous päättyi helmi-kuun 1 p:nä 1930 klo 13.20.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Puoluekokouksen puheenjohtajat:

/s. F. Aalto. Väinö Hupli. V. Kanto.
Atte Muhonen. Väinö Tanner.

Puoluekokouksen ylishteeri:

Eero A. Vuori.

Edelläolevan pöytäkirjan olemme tarkastaneet ja hyväksyneet:

Puoluekokouksen valitsevat pöytäkirjantarkastajat:

Kusti Kaija. K. V. Syrjänen. Matti Turkia.